

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

WOJEWÓDZTWO
WIELKOPOLSKIE

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Instytucja Zarządzająca WRPO

**PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO
PROJEKTU ZMIAN
WIELKOPOLSKIEGO REGIONALNEGO PROGRAMU
OPERACYJNEGO NA LATA 2007-2013**

POZNAŃ, MAJ 2011

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

WOJEWÓDZTWO
WIELKOPOLSKIE

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

WOJEWÓDZTWO
WIELKOPOLSKIE

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

**Opracowano w Departamencie Polityki Regionalnej
Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego
Dyrektor Departamentu: Grzegorz Potrzebowski**

Autorzy:

Michał Rejewski
Jacek Kasprzyk

Współpraca techniczna:

Krzysztof Borkowicz
Beata Hofman
Łukasz Prymas

Konsultacja merytoryczna:

dr Mieczysław Borówka

Autorzy dziękują pracownikom Oddziału Oceny Oddziaływania na Środowisko Departamentu Wdrażania Programu Regionalnego UMWW oraz Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu za pomoc w zebraniu i przetworzeniu informacji i danych wyjściowych do Prognozy oraz za przekazywane w trakcie prac cenne uwagi merytoryczne

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

WOJEWÓDZTWO
WIELKOPOLSKIE

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

SPIS TREŚCI

1. WPROWADZENIE	7
1.1. PODSTAWY FORMALNO PRAWNE OPRACOWANIA PROGNOZY	7
1.2. CEL I ZAKRES PROGNOZY	7
1.3. ZAKRES UZGODNIEN Z ORGANAMI ADMINISTRACJI	10
1.4. ZAŁOŻENIA METODYCZNE	12
1.5. ŹRÓDŁA DANYCH	14
2. WIELKOPOLSKI REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY NA LATA 2007-2013.....	16
2.1. CELE I TREŚĆ WRPO	17
2.2. ZAKRES ZMIAN WRPO	21
2.3. STAN REALIZACJI WRPO	24
2.4. POWIĄZANIA WRPO Z INNYMI DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI	27
2.5. CELE OCHRONY ŚRODOWISKA USTANOWIONE NA SZCZEBLU MIĘDZYNARODOWYM, WSPÓLNOTOWYM I KRAJOWYM, ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA WRPO	31
3. STAN ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO JAKO OBSZARU OBJĘTEGO PRZEWIDYWANYM ODDZIAŁYWANIEM PROJEKTÓW REALIZOWANYCH W RAMACH ZMIENIONEGO WRPO	38
3.1. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA WOJEWÓDZTWA	38
3.2. KLIMAT	38
3.3. ZASOBY KOPALIN	39
3.4. GLEBY	40
3.5. OBSZARY LEŚNE	41
3.6. RÓŻNORODNOŚĆ BIOLOGICZNA I OBSZARY CHRONIONE	42
3.7. ZASOBY WODNE WIELKOPOLSKI I ICH JAKOŚĆ	44
3.8. JAKOŚĆ POWIETRZA	46
3.9. GOSPODARKA ODPADAMI	48
3.10. KLIMAT AKUSTYCZNY	49
3.11. DOBRA KULTURY MATERIALNEJ	50
3.12. ZMIANY W ŚRODOWISKU	51
4. OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO REALIZACJI POSTANOWIEŃ WRPO I PROJEKTU ZMIAN PROGRAMU	55
4.1. ODDZIAŁYWANIE NA ŚRODOWISKO PROJEKTÓW DOTYCHCZAS ZREALIZOWANYCH	57
4.2. POTENCJALNE I RZECZYWISTE SKUTKI ŚRODOWISKOWE REALIZACJI PROGRAMU	68
4.3. POTENCJALNE SKUTKI ŚRODOWISKOWE PRZEDSIĘWZIĘĆ MOŻLIWYCH DO REALIZACJI W WYNIKU WŁĄCZENIA DO WRPO DODATKOWYCH ŚRODKÓW EFRR	78
5. TRANSGRANICZNE ODDZIAŁYWANIE WRPO NA ŚRODOWISKO.....	93
6. PROBLEMY OCHRONY ŚRODOWISKA ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA REALIZACJI WIELKOPOLSKIEGO REGIONALNEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO	94
7. ZAPOBIEGANIE, OGRANICZANIE LUB KOMPENSACJA PRZYRODNICZA NEGATYWNYCH ODDZIAŁYWAŃ NA ŚRODOWISKO	101
8. ROZWIĄZANIA ALTERNATYWNE DO ROZWIĄZAŃ ZAWARTYCH W PROJEKCIE ZMIAN WRPO	105
9. STAN ŚRODOWISKA W PRZYPADKU Odstąpienia od realizacji zmian WRPO.....	107
10. ZALECENIA OCEN ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO NARODOWYCH STRATEGICZNYCH RAM ODNIESIENIA NA LATA 2007-2013 I STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO DO 2020 ROKU.....	112

11. METODY ANALIZ SKUTKÓW REALIZACJI POSTANOWIEŃ WRPO I ZMIAN PROGRAMU ORAZ CZĘSTOTLIWOŚCI JEJ PRZEPROWADZANIA	115
12. KONSULTACJE SPOŁECZNE.....	121
13. STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM	122
14. MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE	129
15. SPIS TABEL	133
16. SPIS ZAŁĄCZNIKÓW	134

1. Wprowadzenie

1.1. Podstawy formalno prawne opracowania prognozy

Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2007-2013 (WRPO), a także obecny projekt jego zmiany, jest dokumentem, o którym mowa w art.2. Rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 roku (z późn. zmianami) ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1260/1999 (Dz.Urz. UE L 210 z 31.07.2006, z późn. zmianami).

Krajową podstawę prawną do opracowania WRPO i jego zmian stanowi ustawa z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. 2009 Nr 84, poz. 712 z późn. zm.). Z art. 6a ww. ustawy wynika, że przy opracowywaniu projektu programu należy brać pod uwagę zapisy ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. 2008 nr 199 poz. 1227), zwanej dalej UIOOŚ. Ustawa ta jest podstawą prawną przeprowadzenia postępowania w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko (SOOŚ), a co za tym idzie wykonania Prognozy oddziaływania na środowisko projektu zmiany WRPO. Ustawa, w zakresie swoich regulacji, uwzględnia postanowienia następujących dyrektyw Parlamentu Europejskiego i Rady, związane z prowadzonym postępowaniem:

- Dyrektywy 2001/42/WE z dnia 27 czerwca 2001 roku w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko (Dz. U. WE L 197 z 21 lipca 2001 roku),
- Dyrektywy 2003/35/WE z dnia 26 maja 2003 roku przewidującej udział społeczeństwa w odniesieniu do sporządzonych niektórych planów i programów w zakresie środowiska oraz zmieniającej w odniesieniu do udziału społeczeństwa i dostępu do wymiaru sprawiedliwości dyrektywy Rady 85/337/EWT i 96/61/WE (Dz. U. UE L 156 z 25 czerwca 2003 roku).

Ustawa UIOOŚ nakłada na organ opracowujący projekt dokumentu programowego (WRPO) obowiązek przeprowadzenia oceny (tj. prognozy) z uwzględnieniem następujących obszarów: charakteru przewidywanych działań, rodzaju i skali oddziaływania na środowisko, cech obszaru objętego oddziaływaniem na środowisko. Art. 50 tej ustawy przewiduje ponadto przeprowadzenie SOOŚ w przypadku wprowadzania zmian do już przyjętych dokumentów.

1.2. Cel i zakres prognozy

Art. 174. Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską stanowi, że polityka wspólnotowa w dziedzinie środowiska ma przyczyniać się między innymi do zachowania, ochrony i poprawy jakości środowiska, ochrony zdrowia ludzkiego oraz ostrożnego i racjonalnego wy-

korzystywania zasobów naturalnych, a także, że ma być oparta na zasadzie ostrożności. W art. 6. Traktatu stwierdza się, że wymogi ochrony środowiska mają być brane pod uwagę przy ustalaniu i realizacji polityk i działań Wspólnoty, w szczególności w celu wspierania stałego rozwoju. Ocena wpływu na środowisko jest ważnym narzędziem służącym do uwzględnienia aspektów środowiskowych w procesie przygotowywania i przyjmowania niektórych planów i programów, które potencjalnie mogą powodować znaczący wpływ na środowisko w Państwach Członkowskich, ponieważ stanowi zapewnienie, że taki wpływ jest brany pod uwagę podczas przygotowywania tych dokumentów.

Prognoza oddziaływania na środowisko dla projektu zmiany Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013 (zwana dalej Prognozą) została opracowana w związku z prowadzonym postępowaniem w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektu zmiany Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013. WRPO jest programem realizującym cele Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku przy pomocy środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz środków krajowych.

Postępowanie w sprawie SOOŚ ma na celu zapewnienie wysokiego poziomu ochrony środowiska w związku z realizacją Programu. Jednym z głównych etapów postępowania jest opracowanie prognozy oddziaływania na środowisko, poddanie jej, wraz z projektem zmiany WRPO, konsultacjom społecznym oraz opiniowaniu przez właściwe organa administracji, czyli Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Poznaniu oraz Wielkopolskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego.

Głównym celem Prognozy jest analiza i ocena stopnia uwzględnienia aspektów środowiskowych w Wielkopolskim Regionalnym Programie Operacyjnym na lata 2007-2013 i projekcie jego zmian poprzez ustalenie, czy zakres i sposoby realizacji zaproponowanych w ocenianym dokumencie rozwiązań nie naruszają zasad prawidłowego funkcjonowania środowiska przyrodniczego. Prognoza ma ułatwić identyfikację możliwych do określenia skutków środowiskowych spowodowanych realizacją postanowień WRPO i jego zmian oraz określić, czy przyjęte rozwiązania ochronne w dostateczny sposób zabezpieczają przed powstawaniem konfliktów i zagrożeń w środowisku.

Prognoza, uwzględniając dający się określić już na obecnym etapie wdrażania WRPO wpływ na środowisko dotychczas zrealizowanych projektów, oceniając przewidywany wpływ przedsięwzięć jeszcze nie rozpoczętych oraz przewidywanych do realizacji w wyniku zaangażowania dodatkowych środków, w istocie jest oceną oddziaływania projektu zmienionego Programu.

Zakres sporządzonej prognozy OOŚ wynika z art. 51 ust. 2 ustawy UIOOŚ, zgodnie z którym:

- Prognoza zawiera:
 - ✓ informacje o zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami;
 - ✓ informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy;
 - ✓ propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzania;

- ✓ informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko;
- ✓ streszczenie sporządzone w języku niespecjalistycznym.
- Prognoza określa, analizuje i ocenia:
 - ✓ istniejący stan środowiska oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu;
 - ✓ stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem;
 - ✓ istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody;
 - ✓ cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblach międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu, oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu,
 - ✓ przewidywane znaczące oddziaływania, w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne, na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru, a także na środowisko, a w szczególności na:
 - różnorodność biologiczną,
 - ludzi,
 - zwierzęta,
 - rośliny,
 - wodę,
 - powietrze,
 - powierzchnię ziemi,
 - krajobraz,
 - klimat,
 - zasoby naturalne,
 - zabytki,
 - dobra materialne
- z uwzględnieniem zależności między tymi elementami środowiska i między oddziaływaniami na te elementy.
- Prognoza przedstawia:
 - ✓ rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru;

- ✓ biorąc pod uwagę cele i geograficzny zasięg dokumentu oraz cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru – rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz opis metod dokonania oceny prowadzącej do tego wyboru albo wyjaśnienie braku rozwiązań alternatywnych, w tym wskazania napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy.

Ponadto, zgodnie z art. 52. ustawy UIOOS, informacje zawarte w prognozie oddziaływania na środowisko, o których mowa powyżej, zostały opracowane stosownie do stanu współczesnej wiedzy i metod oceny oraz dostosowane do zawartości i stopnia szczegółowości projektowanego dokumentu. W prognozie uwzględnione są również informacje zawarte w prognozach oddziaływania na środowisko sporządzonych dla innych, przyjętych już, dokumentów, powiązanych z projektem dokumentu będącego przedmiotem postępowania.

1.3. Zakres uzgodnień z organami administracji

Zakres Prognozy, zgodnie z art. 53 ustawy UIOOS, został uzgodniony z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Poznaniu (RDOŚ) oraz Wielkopolskim Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym (WPWIS).

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska, pismem z dnia 16 lutego 2011 roku, przedstawiającym zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w Prognozie, wskazał, iż powinna być ona wykonana zgodnie z art. 51 ust. 2 i art. 52 ust. 1 i 2 ustawy UIOOS i zalecił, że w szczególności należy:

- określić, przeanalizować i ocenić istniejący stan środowiska oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji ustaleń projektu zmiany Programu,
- określić, przeanalizować i ocenić istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji ustaleń projektu zmiany Programu, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody, znajdujących się na obszarze województwa,
- określić, przeanalizować i ocenić przewidywane znaczące oddziaływania wynikające z realizacji ustaleń projektu zmiany Programu, w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnio-terminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne, na formy ochrony przyrody, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tych obszarów, a także na faunę i florę, w tym gatunki objęte ochroną gatunkową,
- przedstawić rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji ustaleń projektu zmian Programu, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru,

- przedstawić rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projekcie zmiany Programu wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz opis metod dokonania oceny prowadzącej do tego wyboru albo wyjaśnienie braku rozwiązań alternatywnych, w tym wskazania napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy - biorąc pod uwagę cele i geograficzny zasięg dokumentu oraz cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru.

RDOŚ zaznaczył również, że analizę potencjalnych oddziaływań, należy przedstawić w formie opisowej, wraz z merytorycznym uzasadnieniem i odpowiednimi wnioskami z tej analizy. Nawet w przypadku działań, przedsięwzięć planowanych poza obszarami chronionymi, należy określić ich wpływ na zlokalizowane w sąsiedztwie obszary chronione. W odniesieniu do form ochrony przyrody należy wziąć pod uwagę regulacje prawne dla nich obowiązujące pod kątem oceny zgodności z ustaleniami projektu zmiany Programu.

Zwrócił uwagę na to, że planowane w projekcie zmiany WRPO przedsięwzięcia/działania nie mogą naruszać zakazów obowiązujących na danym obszarze chronionym, ani nie mogą być sprzeczne z celami ochrony tych obszarów. Analizę wpływu realizacji ustaleń projektu zmiany Programu na obszary Natura 2000 należy przeprowadzić na podstawie standardowych formularzy danych, określających m.in. przedmiot ochrony i zagrożenia dla poszczególnych obszarów.

Wielkopolski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny także przedstawił zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w Prognozie. Pismem z dnia 9 lutego 2011 roku również wskazał, że powinna być ona opracowana zgodnie z art. 51 ust. 2 ustawy UIOOS, ze szczególnym uwzględnieniem:

- analizy i oceny istniejącego stanu środowiska oraz potencjalnych zmian tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu,
- analizy i oceny stanu środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem,
- oceny i analizy istniejących problemów ochrony środowiska istotnych z punktu widzenia projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronionym, z uwzględnieniem oddziaływania na zdrowie i życie ludzi,
- analizy i oceny przewidywanego znaczącego oddziaływania na zdrowie i życie ludzi (w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne),
- przedstawienia rozwiązań mających na celu zapobieganie i ograniczanie negatywnych oddziaływań na zdrowie ludzi,
- przedstawienia rozwiązań alternatywnych do rozwiązań zawartych w dokumencie ze wskazaniem i uzasadnieniem ich wyboru.

Ponadto WPWIS zwrócił uwagę na to, że ilekroć mowa jest o oddziaływaniu na środowisko rozumie się przez to również oddziaływanie na zdrowie ludzi.

1.4. Założenia metodyczne

Przyjęte założenia odnośnie zastosowanej metodyki oceny oddziaływania na środowisko są zgodne z wytycznymi do sporządzania Strategicznych OOS oraz obowiązującego prawodawstwa w tym zakresie (ustawa UIOOS). Ponadto zastosowana metoda oceny oddziaływania na środowisko Programu jest zgodna z zaleceniami określającymi warunki wykonywania ocen strategicznych dla dokumentów związanych z realizacją polityki spójności UE zawartymi w Handbook on SEA for Cohesion Policy 2007-2013 z lutego 2006 roku. Dokument ten, wydany przez Sieć na rzecz Ekologizacji Programów Rozwoju Regionalnego, został zalecony do stosowania przez Komisję Europejską i wydany w wersji polskiej w 2006 roku przez Ministerstwo Środowiska pod tytułem „Podręcznik do Strategicznych Ocen Oddziaływania na Środowisko dla Polityki Spójności na lata 2007-2013”.

Podstawowe założenia i ograniczenia metodyczne, determinujące zarówno sposób opracowania, jak i ostateczny kształt niniejszej Prognozy są następujące:

- program sam w sobie nie rodzi zasadniczo żadnych skutków środowiskowych;
- źródłem potencjalnych skutków środowiskowych (negatywnych i pozytywnych) będzie dopiero realizacja poszczególnych działań, czy przedsięwzięć inwestycyjnych, przy czym tylko część z nich będzie nieuchronna;
- różnorodne skutki Programu (trwałe i odwracalne, korzystne i niekorzystne, występujące w makroskali lub lokalnie) uwidaczniać się będą zarówno w płaszczyźnie przestrzennej, poprzez zmiany stanu środowiska, jak i systemowej, poprzez wpływ na możliwość realizacji wymogów zrównoważonego rozwoju;
- główne przyczyny i determinanty zmian w środowisku to przede wszystkim: charakter, skala i lokalizacja realizowanych przedsięwzięć, związane z tym oddziaływania w fazie budowy, eksploatacji i ewentualnej likwidacji, wrażliwość/chłonność środowiska w rejonie, gdzie przedsięwzięcie powstaje;
- podobne przedsięwzięcia realizowane w różnych lokalizacjach i ewentualnie w różny sposób mogą powodować różne skutki środowiskowe;
- prognoza nie może precyzyjnie skwantyfikować skutków środowiskowych bez ustalenia miejsc realizacji poszczególnych inwestycji oraz określenia ich skali i sposobu realizacji, ale może i powinna identyfikować typy potencjalnych zdarzeń, przedstawiając je w relacji: źródło – stresor – odbiornik;
- prognoza powinna mieć przede wszystkim charakter dokumentu ostrzegającego przed potencjalnymi zagrożeniami, to znaczy, że lista wskazanych w jej wyniku potencjalnych skutków środowiskowych w odniesieniu do poszczególnych grup/kategorii przedsięwzięć może być znacznie szersza, niż rzeczywiste skutki środowiskowe, jakie wystąpią podczas ich realizacji.

Ocena skutków środowiskowych realizacji ustaleń WRPO i projektu jego zmian, przeprowadzona została na podstawie analizy sposobów uwzględnienia w tym dokumencie aspektów środowiskowych i założeń zrównoważonego rozwoju oraz poprzez wskazanie i

ocenę dających się obecnie przewidzieć skutków realizacji celów i pól interwencji wyznaczonych w poszczególnych priorytetach Programu. Dokonano również oceny zgodności zapisów WRPO z aktualnymi wymogami i potrzebami w zakresie środowiska i rozwoju zrównoważonego.

W sytuacji znacznego zaawansowania realizacji Programu, w trakcie prac nad Prognozą dokonano oceny wpływu na środowisko projektów, których realizacja została już zakończona. Przeanalizowano także możliwe do przewidzenia oddziaływanie środowiskowe pozostałych wybranych dotąd projektów: aktualnie realizowanych oraz przygotowywanych do realizacji. Wnioski z tych ocen i analiz stanowiły kluczowy element do sformułowania perspektywnej oceny potencjalnego wpływu ustaleń WRPO i projektu jego zmian na środowisko przyrodnicze.

Dokonano również analizy macierzowej zależności w relacjach: priorytety Programu z wyodrębnieniem grup kategorii interwencji – komponenty środowiska i warunki równoważenia rozwoju sprzyjające ochronie środowiska z wyodrębnieniem poszczególnych cech tych komponentów (biorców oddziaływań), podlegających potencjalnym wpływom kategorii interwencji. Zależności i wpływ określono w wyniku dyskusji przeprowadzonej w grupie eksperckiej oraz oceny i analizy oddziaływania na środowisko projektów już zrealizowanych, i przedstawiono w projekcie Prognozy w układzie macierzowym.

Prace nad Prognozą objęły m.in. następujące działania:

- zebranie dokumentów strategicznych, aktów prawodawstwa krajowego i wspólnotowego, literatury pomocniczej, raportów środowiskowych, materiałów kartograficznych,
- ustalenie kryteriów i zakresu wykonania Prognozy,
- analizę celów, priorytetów i pól interwencji wyznaczonych przez Program,
- analizę zaawansowania dotychczasowej realizacji Programu,
- analizę przyrodniczych cech województwa wielkopolskiego, tj. obszaru, który objęty jest oddziaływaniem WRPO (z uwzględnieniem projektu zmian Programu)
- ocenę aktualnego stanu środowiska na obszarze oddziaływania Programu (województwo wielkopolskie),
- analizę zgodności zapisów WRPO z ustaleniami dotyczącymi ochrony środowiska zawartymi w innych dokumentach ustanowionych na szczeblach międzynarodowym, wspólnotowym, krajowym i regionalnym,
- identyfikację potencjalnego oddziaływania WRPO na tereny objęte formami ochrony obszarowej, wchodzące w skład krajowego systemu obszarów chronionych, w tym na obszary Natura 2000,
- identyfikację skutków środowiskowych projektów, których realizacja została już zakończona,
- ustalenie rodzaju i skali oddziaływania na środowisko konkretnych przedsięwzięć zawartych w Programie,
- ustalenie zależności pomiędzy celami i priorytetami Programu, a zidentyfikowanymi istotnymi problemami dotyczącymi ochrony środowiska,

- syntetyczne zestawienie w układzie macierzowym (macierz zależności) wzajemnych oddziaływań priorytetów (z uwzględnieniem poszczególnych grup kategorii interwencji) Programu na środowisko i warunki zrównoważonego rozwoju,
- określenie potencjalnych i rzeczywistych skutków środowiskowych realizacji Programu,
- określenie stanu środowiska przyrodniczego w przypadku odstąpienia realizacji WRPO wraz ze zmianami Programu,
- sformułowanie rekomendacji w zakresie minimalizacji negatywnych skutków środowiskowych realizacji postanowień Programu,
- opracowanie projektu raportu – Prognozy Oddziaływania na Środowisko projektu zmian WRPO.

Niniejsza Prognoza ma charakter poznawczy i aplikacyjny – wskazujący na możliwe skutki, jakie wystąpią na terenie województwa wielkopolskiego w wyniku realizacji WRPO. Ocenione zostały nie tylko efekty środowiskowe o charakterze negatywnym, ale także wskazano na pozytywne oddziaływania, mogące mieć duży wpływ na poprawę jakości środowiska w regionie.

1.5. Źródła danych

WRPO wraz z projektem jego zmiany jest programem o charakterze regionalnym, uczestniczącym, poprzez współfinansowanie jego pól interwencji środkami Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, w realizacji wspólnotowej polityki spójności, oraz podlegającym uwarunkowaniom globalnym. Jednocześnie realizuje założenia strategicznego rozwoju kraju i regionu. W tej sytuacji źródłem danych i informacji wykorzystanych do przeprowadzenia ocen i oszacowań wykonanych w trakcie prac nad Prognozą oddziaływania na środowisko projektu zmian WRPO są:

- strategiczne dokumenty międzynarodowe;
- strategiczne dokumenty unijne;
- strategiczne dokumenty krajowe;
- strategia, plany i programy dotyczące województwa wielkopolskiego (dokumenty poziomu regionalnego).

Uwzględniono zarówno zapisy dokumentów obowiązujących w momencie opracowywania WRPO w latach 2006/2007, jak i ich modyfikacji względnie nowych edycji, wprowadzone w czasie realizacji Programu, a także nowych dokumentów.

W sytuacji znaczącego zaawansowania realizacji Programu źródło informacji stanowiły raporty dotyczące realizacji projektów, wygenerowane z Krajowego Systemu Informatycznego SIMIK 2007, wnioski o dofinansowanie projektów zamieszczone w Lokalnym Systemie Informatycznym WRPO oraz informacje pozyskane z jednostek bezpośrednio wdrażających WRPO. Z tych jednostek pochodzą także informacje o stosowanych procedurach, dotyczą-

cych uwzględniania kwestii środowiskowych na poszczególnych etapach wdrażania Programu.

W przygotowaniu prognozy wykorzystano także informacje i dane o stanie środowiska w województwie wielkopolskim, pochodzące z publikacji statystyki publicznej oraz jednostek specjalistycznych, zajmujących się ochroną środowiska.

W trakcie prac skorzystano także z innych publikacji specjalistycznych dotyczących kwestii podjętych w niniejszej Prognozie.

Szczegółowe zestawienie wykorzystanych źródeł przedstawiono w rozdziale 14. pt. „Materiały źródłowe”.

2. Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2007-2013

Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny jest dokumentem, o którym mowa w art. 2. Rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 roku ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1260/1999 (Dz. Urz. UE L 210 z 31.07.2006). Program obejmuje okres od 1 stycznia 2007 do 31 grudnia 2013 roku. Jest instrumentem realizującym działania prowadzące do zmniejszenia dysproporcji gospodarczych, społecznych i terytorialnych na terenie Wspólnoty. Realizuje jeden z trzech celów określonych w art. 3 wymienionego wyżej rozporządzenia, jakim jest „konwergencja”.

WRPO jest programem realizującym cele Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku. Ten strategiczny dla rozwoju województwa dokument nakreśla wizję regionu zgodnie z którą w perspektywie 2020 roku Wielkopolska ma być regionem zintegrowanym i konkurencyjnym. Tak nakreślona wizja rozwoju jest zgodna z założeniami odnowionej Strategii Lizbońskiej, Strategii Europa 2020, z kierunkami polityki spójności Unii Europejskiej, z głównymi celami Strategii Rozwoju Kraju, Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia na lata 2007-2013 oraz ze Strategicznymi Wytocznymi Wspólnoty.

Urzeczywistnieniu wizji rozwoju województwa, opisanej stwierdzeniem, iż Wielkopolska ma być regionem zintegrowanym i konkurencyjnym, służy osiągnięcie celu generalnego strategii rozwoju województwa, którym jest „Poprawa jakości przestrzeni województwa, systemu edukacji, rynku pracy, gospodarki oraz sfery społecznej skutkująca wzrostem poziomu życia mieszkańców”. Strategia przedstawia ułożone logicznie i hierarchicznie cele, obejmujące potencjalne możliwości ich osiągnięcia zależne od interwencji publicznej. Cele te sformułowane są w podziale na główny, strategiczne i operacyjne. Podstawą dla sformułowania celu nadrzędnego strategii było określenie hierarchii priorytetowych obszarów rozwoju, do których należą: kapitał społeczny (obszar priorytetowy wyjściowy), przedsiębiorczość, praca, edukacja, infrastruktura, jakość życia (obszar priorytetowy docelowy). Do strategicznych celów SRWW należą:

- Cel 1. Dostosowanie przestrzeni do wyzwań XXI wieku
- Cel 2. Zwiększenie efektywności wykorzystania potencjałów rozwojowych województwa
- Cel 3. Wzrost kompetencji mieszkańców i promocja zatrudnienia
- Cel 4. Wzrost spójności i bezpieczeństwa społecznego

Każdy z celów strategicznych SRWW ma wyznaczone cele operacyjne. Istnieją także cele, które wyłamują się z przyjętej struktury hierarchicznej, przyjmując względem niej pozycję horyzontalną. Są nimi: ład przestrzenny, zrównoważony rozwój, społeczeństwo informacyjne, innowacje, integracja województwa z europejską i globalną przestrzenią społeczno-gospodarczą. Realizacja dwóch spośród wymienionych celów horyzontalnych Strategii, a mianowicie ładu przestrzennego i zrównoważonego rozwoju, ma istotne znaczenie dla ochrony środowiska i jest gwarancją, że osiągnięcie celów społeczno-gospodarczych, nie-

związanych bezpośrednio ze środowiskiem przyrodniczym, będzie się odbywać przy minimalizacji negatywnych skutków dla środowiska.

2.1. Cele i treść WRPO

Obszar interwencji WRPO wynika ze Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku. Jego zakres ograniczony jest listą priorytetów Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Struktura programu - liczba i zakres priorytetów, ich pola interwencji, poprzez które program będzie realizowany - wynika także z polityk wspólnotowych określonych w Strategii Lizbońskiej, Zintegrowanym Pakiecie Wytucznych dla Wzrostu Gospodarczego i Zatrudnienia na lata 2005 – 2008, Strategicznych Wytucznych Wspólnoty dla spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej na lata 2007-2013 oraz polityki krajowej określonej w Strategii Rozwoju Kraju na lata 2007-2015 i w Narodowych Strategicznych Ramach Odniesienia 2007-2013 wspierających wzrost gospodarczy i zatrudnienie (Narodowej Strategii Spójności). Natomiast sposób realizacji priorytetów, w tym poszczególne rodzaje projektów, ustalony został w toku negocjacji z partnerami społecznymi oraz instytucjami zarządzającymi, przygotowującymi projekty poszczególnych programów operacyjnych.

Zarówno Program, jak i projekt jego zmiany opracowane zostały przy zachowaniu następujących zasad:

- programowania – określającego w wieloletnim układzie priorytety, ich finansowanie oraz system zarządzania i kontroli,
- partnerstwa – osiągania celów w ścisłej współpracy z partnerami społecznymi, zarówno na etapie przygotowywania programu, jak i jego realizacji,
- dodatkowości – środki wspólnotowe nie zastępują środków przeznaczanych na realizację celów regionalnych, lecz są dla nich „dźwignią”,
- równoważenia rozwoju – równego dostępu do środków obszarów wiejskich i miejskich oraz biegunów wzrostu i obszarów problemowych,
- równego dostępu,
- elastyczności, czyli reagowania na zmiany wszelkich uwarunkowań.

Program zawiera przede wszystkim:

- analizę sytuacji społeczno-gospodarczej regionu wskazującą na nierówności potencjału rozwojowego, zarówno w układzie zewnętrznym, jak i wewnętrznym,
- informację na temat dotychczasowej pomocy finansowej dla regionu, zarówno krajowej, jak i wspólnotowej, w zakresie interwencji programu wraz z jej oceną,
- opis strategii programu ze wskazaniem na najważniejsze cele i priorytety oraz sposób ich realizacji,
- indykatywną alokację środków na poszczególne priorytety,
- opis systemu wdrażania, oceny i kontroli,
- sprawozdanie z przeprowadzonych konsultacji społecznych,

- streszczenie wyników ewaluacji ex-ante,
- streszczenie wyników analizy oddziaływania na środowisko,
- streszczenie wyników analizy makroekonomicznej wykonanej przy pomocy modeli Hermin oraz MaMoR2.

Cel główny Regionalnego Programu Operacyjnego wynika ze Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku. Wskazany wcześniej cel generalny Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego ma wymiar perspektywiczny, do 2020 roku. W skali operacyjnej, do 2013 roku, jego osiągnięciu służyć będzie realizacja celu głównego Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007–2013, którym jest „**Wzmocnienie potencjału rozwojowego Wielkopolski na rzecz wzrostu konkurencyjności i zatrudnienia**”.

Cel ten będzie osiąganý poprzez realizację następujących celów szczegółowych:

a) Poprawa warunków inwestowania

Inwestycje są najważniejszym elementem gospodarczego potencjału regionu. Tworzenie warunków do ich przyciągania to rozbudowa otoczenia biznesu wraz z mechanizmami kooperacji oraz poprawa stanu infrastruktury transportowej, informatycznej, środowiska i społecznej. Osiągnięcie tego celu jest możliwe w różnym stopniu przez wszystkie instrumenty realizowane w ramach programu. Wszystkie z nich, pośrednio lub bezpośrednio, cel ten będą realizować.

b) Wzrost aktywności zawodowej mieszkańców

Aktywność zawodowa ludności Wielkopolski należy dziś do najniższych w Unii Europejskiej. Jej niski poziom jest jedną z najważniejszych barier wzrostu konkurencyjności regionu. Wzrost w tym zakresie zależy przede wszystkim od stanu infrastruktury społecznej, a w tym edukacyjnej, skutkującej poprawą jakości zasobów ludzkich, także od rozwoju komunikacji zbiorowej, co skutkować powinno wzrostem mobilności przestrzennej mieszkańców.

c) Wzrost udziału wiedzy i innowacji w gospodarce regionu

Dla sprostania wyzwaniom XXI wieku nie wystarczą dziś proste czynniki rozwoju. Niezbędna jest wartość dodana wynikająca z wiedzy i innowacji. Wielkopolska, jak wynika z diagnozy społeczno – gospodarczej, mimo dużego potencjału, nie należy w tym zakresie do czołówki liderów w kraju. Niskie nakłady na tą sferę i mało efektywne mechanizmy ich wykorzystania powodują, iż regiony, dla których wiedza i innowacje nie są jednymi z celów głównych, przegrywają konkurencję z innymi regionami.

Cele szczegółowe będą realizowane poprzez cele priorytetów Programu oraz określone w nich pola interwencji i projekty. Relacja celów szczegółowych Programu względem poszczególnych priorytetów ma charakter horyzontalny. Poszczególne priorytety, choć w różnym stopniu, bezpośrednio oraz pośrednio, przyczyniają się do osiągnięcia celów szczegółowych programu. Cele WRPO będą realizowane poprzez priorytety i pola interwencji wymienione w Tabeli 1.

Tab. 1. Priorytety i pola interwencji realizujące cele WRPO

Priorytety WR-PO	Cele priorytetów Głównie (G) Szczegółowe	Pola interwencji
Priorytet I Konkurencyjność przedsiębiorstw	• Poprawa warunków dla zwiększenia konkurencyjności regionalnych przedsiębiorstw na rzecz wzrostu i zatrudnienia (G) - Zwiększenie potencjału ekonomicznego przedsiębiorstw- Wzmocnienie regionalnego systemu innowacyjnego- Wzmocnienie powiązań nauki z gospodarką- Rozwój instytucjonalnych, finansowych i usługowych instrumentów wsparcia przedsiębiorstw- Przygotowanie terenów inwestycyjnych- Promocja gospodarki przyjaznej dla środowiska	• Potencjał inwestycyjny przedsiębiorstw• Finansowe instrumenty wsparcia przedsiębiorczości• Regionalna Strategia Innowacji• Instytucje otoczenia biznesu• Promocja regionalnej gospodarki• Sieci i kooperacja• Tereny inwestycyjne
Priorytet II Infrastruktura komunikacyjna	• Zwiększenie wymiany gospodarczej z otoczeniem na rzecz wzrostu zatrudnienia (G) - Podniesienie jakości infrastruktury drogowej, kolejowej, lotniczej, transportu zbiorowego, łączności oraz informatycznej- Zwiększenie spójności wewnątrzregionalnej- Powiązanie infrastruktury regionalnej z systemami zewnętrznymi	• Infrastruktura drogowa i bezpieczeństwa ruchu drogowego• Regionalne przewozy pasażerskie• Miejski transport zbiorowy• Infrastruktura lotnisk• Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego
Priorytet III Środowisko przyrodnicze	• Poprawa stanu środowiska i racjonalne gospodarowanie zasobami przyrodniczymi regionu (G) - Zmniejszenie rozmiarów emisji zanieczyszczeń do środowiska- Poprawa zaopatrzenia w wodę- Poprawa gospodarki odpadami- Ochrona przyrody- Ochrona powietrza- Rozbudowa systemów bezpieczeństwa środowiskowego i technologicznego- Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii- Racjonalne gospodarowanie energią	• Infrastruktura ochrony środowiska• Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku• Ochrona przyrody• Zaopatrzenie w wodę i gospodarka wodna• Ochrona przeciwpowodziowa• Bezpieczeństwo środowiskowe i technologiczne• Energia odnawialna
Priorytet IV Rewitalizacja obszarów problemowych	• Restrukturyzacja obszarów problemowych na rzecz wzrostu i zatrudnienia (G) - Rewitalizacja terenów miejskich- Rewitalizacja terenów powojkowych i przemysłowych	• Odnowa miast• Rewitalizacja obszarów zdegradowanych
Priorytet V Infrastruktura dla kapitału ludzkiego	• Rozwój kapitału ludzkiego oraz wzmocnienie spójności społecznej regionu na rzecz wzrostu zatrudnienia (G) - Dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku pracy- Poprawa standardów opieki medycznej- Zmniejszenie poziomu zachorowalności na choroby społeczne- Wyrównywanie dysproporcji wewnątrzregionalnych w dostępie do infrastruktury społecznej- Wzmocnienie infrastruktury sektora pozarządowego	• Edukacja• Zdrowie• Inna infrastruktura społeczna
Priorytet VI Turystyka i środowisko kulturowe	• Wykorzystanie środowiska przyrodniczego i kulturowego dla zwiększenia atrakcyjności regionu (G) - Wzrost udziału turystyki w gospodarce regionu- Wzrost udziału kultury w życiu mieszkańców	• Infrastruktura na terenach turystycznych• Dziedzictwo kulturowe

Priorytety WR-PO	Cele priorytetów Główne (G) Szczegółowe	Pola interwencji
Priorytet VII Pomoc techniczna	Celem priorytetu jest efektywne wykorzystanie środków strukturalnych dostępnych w ramach programu (G) Sprawna realizacja WRPO Pełne uczestnictwo w jednolitym komputerowym systemie monitoringu Odpowiednie przygotowanie projektów dla podniesienia efektywności ich wdrażania Skuteczne rozpowszechnianie informacji na temat WRPO oraz promocja Programu	Wsparcie system Promocja i informacja u realizacji WRPO

Tab. 2. Relacja między celami szczegółowymi WRPO a jego priorytetami

Cele szczegółowe WRPO	Priorytety WRPO					
	P I	P II	P III	P IV	P V	P VI
Poprawa warunków inwestowania	X	X	X	X	-	X
Wzrost aktywności zawodowej mieszkańców	X	X	-	X	X	X
Wzrost udziału wiedzy i innowacji w gospodarce regionu	X	-	-	X	X	-

Interwencje podejmowane w ramach WRPO są współfinansowane z kilku źródeł. Źródła te i wielkości finansowania z uwzględnieniem włączenia do Programu dodatkowych środków przedstawiono w tabeli 3.

Tab. 3. Źródła i wielkości finansowania WRPO w układzie priorytetów

Priorytety	Wkład Wspólnoty (EFRR)		Wkład krajowy	Indykatorywny podział wkładu krajowego		Finansowanie ogółem	
	Kwota	Udział priorytetu w WRPO		Krajowe środki publiczne	Krajowe środki prywatne	Kwota	Udział priorytetu w WRPO
	euro	%	euro	euro	euro	euro	%
Priorytet I Konkurencyjność przedsiębiorstw	336 387 000	25,2	173 967 972	51 025 254	122 942 718	510 354 972	28,9
Priorytet II Infrastruktura komunikacyjna	537 661 547	40,3	120 265 920	100 870 541	30 194 316	668 726 404	37,9
Priorytet III Środowisko przyrodnicze	173 821 000	13,0	43 024 098	32 328 775	10 695 323	216 845 098	12,3
Priorytet IV Rewitalizacja obszarów problemowych	54 060 000	4,1	18 020 000	16 657 500	1 362 500	72 080 000	4,1
Priorytet V Infrastruktura dla kapitału ludzkiego	128 264 985	9,6	40 371 280	30 683 645	9 687 635	168 636 265	9,6
Priorytet VI Turystyka i środowisko kulturowe	61 470 000	4,6	25 648 921	18 978 529	6 670 392	87 118 921	4,9
Priorytet VII Pomoc techniczna	40 909 000	3,1	0	0	0	40 909 000	2,3
Ogółem	1 332 573 532	100,0	432 097 129	250 544 245	181 552 884	1 764 670 661	100,0

2.2. Zakres zmian WRPO

Zmiany Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego są konsekwencją procedury okresowego przeglądu Programu, dokonywanego na podstawie art. 33 oraz w związku z art. 48, pkt.3 i art. 50 Rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 roku (z późn. zmianami) ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1260/1999.

Dokonana w ramach przeglądu śródkresowej ocena Programu wynikająca z jego monitorowania oraz alokacja dodatkowych środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego stanowią o przesłankach do wprowadzenia zmian niektórych zapisów WRPO.

Proponowane zmiany mają charakter zmian merytorycznych, technicznych oraz korekt redakcyjnych. Uwzględniają one:

a) **Dodatkowe środki pochodzące z Krajowej Rezerwy Wykonania i tzw. dostosowania technicznego**

Dodatkowe środki w łącznej kwocie 59 780 888 euro proponuje się skierować na następujące obszary wsparcia:

- przedsiębiorczość – 12,5%, tj. 7,5 mln euro,
- regionalna infrastruktura komunikacyjna (infrastruktura transportu lotniczego) – 10,5%, tj. 6,3 mln euro,
- infrastruktura społeczeństwo informacyjnego – 63,6%, tj. 38,0 mln euro,
- infrastruktura ochrony zdrowia – 11,7 %, tj. 6,98 mln euro,
- pomoc techniczna – 1,7%, tj. 1,0 mln euro.

Obszary, dla których proponuje się dodatkowe wsparcie, należą do priorytetowych dla dalszego rozwoju całego województwa (np. infrastruktura społeczeństwa informacyjnego, infrastruktura komunikacyjna), a jednocześnie cieszą się znacznym zainteresowaniem wśród beneficjentów, znacznie przewyższającym możliwość udzielenia dofinansowania w ramach dotychczasowych środków WRPO (w szczególności dotyczy to projektów z zakresu przedsiębiorczości, czy infrastruktury ochrony zdrowia).

Ostatecznie 86% dodatkowych środków przeznaczonych zostanie na „lizbońskie” kategorie interwencji. Wśród nich priorytetowe znaczenie mają dodatkowe środki na infrastrukturę informatyczną.

Dodatkowe środki pochodzące z Krajowej Rezerwy Wykonania w kwocie 48 248 915 euro wykorzystane zostaną przede wszystkim na realizację celów lizbońskich oraz strategii Europa 2020. Większość przeznaczona zostanie na kontynuację budowy internetowej sieci szerokopasmowej w regionie, polegającej na rozwoju infrastruktury dostępowej, uzupełniającej w stosunku do tworzonej w ramach projektu indywidualnego sieci szkieletowej. Pozostała część przeznaczona będzie na dotacje inwestycyjne dla przedsiębiorstw. Kwota około 1 mln euro przeznaczona zostanie ponadto na dofinansowanie Pomocy Technicznej, co pozwoli sfinansować bieżące koszty funkcjonowania Instytucji Zarządzającej, działania informacyjne i promocyjne oraz prace analityczne dotyczące zarówno obecnej perspektywy finansowej, jak i przygotowań do przyszłej.

Dodatkowe środki pochodzące z tzw. dostosowania technicznego z puli przypadającej na regionalne programy operacyjne, w wysokości 11 531 973 euro wykorzystane zostaną na projekty, na finansowanie których był dotąd największy popyt, czyli na infrastrukturę dla kapitału ludzkiego (infrastruktura ochrony zdrowia) oraz na dotacje inwestycyjne dla przedsiębiorstw, które w pewnym stopniu dofinansowane zostaną także z Krajowej Rezerwy Wykonania.

Ostatecznie włączenie dodatkowych środków do WRPO zmieni alokację środków EFRR w Programie, co przedstawiono w tabeli 4.

Tab. 4. Dodatkowe środki alokowane na WRPO

Priorytety	Dotychczasowa alokacja	Dodatkowe środki			Alokacja po zmianach	Przeznaczenie dodatkowych środków
		Krajowa Rezerwa Wykonania	Dostosowanie techniczne	Razem		
euro						
Priorytet I Konkurencyjność przedsiębiorstw	328 887 000	2 948 915	4 551 085	7 500 000	336 387 000	Dotacje inwestycyjne dla MSP
Priorytet II Infrastruktura komunikacyjna	493 361 547	44 300 000	-	44 300 000	537 661 547	Regionalna infrastruktura społeczeństwa informacyjnego i infrastruktura lotnicza
Priorytet III Środowisko przyrodnicze	173 821 000	-	-	-	173 821 000	-
Priorytet IV Rewitalizacja obszarów problemowych	54 060 000	-	-	-	54 060 000	-
Priorytet V Infrastruktura dla kapitału ludzkiego	121 284 097	-	6 980 888	6 980 888	128 264 985	Infrastruktura ochrony zdrowia
Priorytet VI Turystyka i środowisko kulturowe	61 470 000	-	-	-	61 470 000	-
Priorytet VII Pomoc techniczna	39 909 000	1 000 000	-	1 000 000	40 909 000	Wsparcie systemu wdrażania WRPO
WRPO	1 272 792 644	48 248 915	11 531 973	59 780 888	1 332 573 532	

b) Zmiany wskaźników realizacji WRPO

Wskaźniki realizacji WRPO poddane zostały analizie wewnętrznej. Ponieważ przesłanki ustaleń, co do rodzaju i wartości docelowych wskaźników mają w programie charakter indykatorywny, na tym etapie realizacji programu zachodzi konieczność weryfikacji założeń i dostosowanie ich do rzeczywistego wykonania. Poszczególne wskaźniki oceniano pod względem ich celowości, mierzalności, dostępu źródła danych oraz spójności. Na ostateczny pakiet i skalę zmian wskaźników złożyły się następujące przesłanki:

- niedostateczne i nieprecyzyjne dane i założenia wyjściowe. Przede wszystkim ograniczona możliwość wykorzystania doświadczeń ZPORR, ze względu na inną skalę wydatków i pole interwencji, a przez to ograniczoną porównywalność, brak ostatecznego kształtu linii demarkacyjnej na etapie prac nad Programem oraz jej późniejsze zmiany;

- inne niż przewidywano wykonanie Programu. Wynikało to z decyzji o realokacjach środków między działaniami w obrębie priorytetów, ze zmian rodzajów projektów, na realizację których ogłaszano konkursy, inny niż zakładano popyt na środki, inne średnie wielkości i wartości projektów, a także inne niż zakładano wyniki konkursów;
- konieczność dostosowania i uaktualnienia listy wskaźników poprzez zamianę na bardziej realne do monitorowania i bardziej adekwatne do rodzaju interwencji i typów projektów;
- dostosowanie nazw wskaźników do terminologii Krajowego Systemu Informatycznego.

Proponowane zmiany wartości wskaźników obejmują zarówno zmniejszenie, jak i zwiększenie wartości docelowych. Do najważniejszych zmian należą:

- urealnienie częstości monitorowania wskaźników generowanych przez modele makroekonomiczne;
- korekta spodziewanej liczby przedsiębiorstw wspartych dotacjami inwestycyjnymi w związku ze zwiększeniem nakładów na instrumenty finansowe;
- zmiana rodzaju wskaźników odnoszących się do projektów z zakresu społeczeństwa informacyjnego;
- zmiany niektórych wskaźników odnoszących się do liczby wspartych projektów, będące skutkiem koncentracji wydatkowania środków na największe projekty o znaczeniu regionalnym. Dotyczy to między innymi infrastruktury dla kapitału ludzkiego, czy promocji gospodarczej.

c) Tzw. zmiany techniczne

Zmiany określane mianem „technicznych” zostały wprowadzone - jako konieczne dla sprawnego wdrażania WRPO w zgodzie z obowiązującymi przepisami - w związku z wejściem w życie od dnia 1 stycznia 2010 roku zmienionej ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 roku o finansach publicznych (Dz. U. 2009, nr 157, poz. 1240). Zmiana treści WRPO dokonana została na podstawie standardowego zapisu dla wszystkich programów operacyjnych realizowanych w ramach NSRO, opracowanego i zaakceptowanego przez Instytucję Koordynującą NSRO, Instytucję Koordynującą Regionalne Programy Operacyjne oraz Instytucję ds. koordynacji strategicznej w MRR. Ostatecznie została przyjęta Uchwałą nr 36 z dnia 7 grudnia 2009 roku KK NSRO w sprawie zmian treści programów operacyjnych w związku z wejściem w życie ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 roku o finansach publicznych. Na tej podstawie zmodyfikowano odpowiednie zapisy rozdziału 7. WRPO „Przepisy wykonawcze” w zakresie przepływów finansowych. O zmianie WRPO w tym trybie IZ WRPO poinformowała Komisję Europejską.

d) Inne zmiany wprowadzone do Programu:

- zgodnie z propozycją Departamentu Instytucji Certyfikującej MRR zaktualizowane zostały zapisy dotyczące Instytucji Certyfikującej (IC). Doprecyzowano zapisy określające zadania IC;
- zaktualizowane zostały tablice finansowe Programu. Jest to efekt wprowadzenia do systemu finansowania WRPO dodatkowych środków EFRR, co w

konsekwencji spowodowało również zwiększenie wkładu krajowego: publicznego i prywatnego. Po analizie dotychczasowego zaawansowania realizacji projektów zmianie uległy także tablice prezentujące indykatorywny podział środków według kategorii zaprogramowanego wykorzystania wkładu funduszy w WRPO: wg kryterium priorytetowych obszarów tematycznych, wg kryterium form finansowania i wg kryterium obszaru;

- w opisach priorytetów wprowadzono w niektórych przypadkach korektę list potencjalnych beneficjentów oraz możliwych do realizacji rodzajów projektów;
- na liście projektów dużych WRPO uwzględniono 2 kolejne projekty kluczowe dla rozwoju województwa, spełniające kryterium projektu dużego w rozumieniu Rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 roku (z późn. zmianami) ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1260/1999;
- wprowadzono korekty zauważonych błędów redakcyjnych, zaktualizowano nazwy niektórych instytucji zaangażowanych w system wdrażania Programu.

Zbiór propozycji zmian treści WRPO, przyjęty przez Zarząd Województwa Wielkopolskiego uchwałą Nr 303/2011 z dnia 23 lutego 2011 roku, stanowi podstawę do uzgodnień z Instytucją Koordynacyjną (Ministerstwo Rozwoju Regionalnego) ostatecznej wersji stanowiska negocjacyjnego, które przedłożone zostanie Komisji Europejskiej.

2.3. Stan realizacji WRPO

Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2007-2013 formalnie jest realizowany od 1 stycznia 2007 roku. Jednak faktyczne rozpoczęcie realizacji projektów nastąpiło na przełomie 2007 i 2008 roku. Realizacja całego Programu zakończy się – zgodnie z zasadą $n+3/n+2$ – w roku 2015.

Obecnie (koniec I kwartału 2011 roku) wdrażanie Programu jest już znacząco zaawansowane. Wskazuje na to w szczególności wysokość zakontraktowanych środków. W mniejszym stopniu znajduje to odzwierciedlenie w osiągniętym poziomie faktycznego wydatkowania środków, a więc w projektach, których realizacja została już realnie zakończona i beneficjent wystąpił do Instytucji Zarządzającej bądź Pośredniczącej z wnioskiem o końcową płatność. Poziom finansowego zaawansowania realizacji Programu jak i jego poszczególnych priorytetów przedstawiony jest dla potrzeb niniejszego opracowania jako stosunek wartości dofinansowania projektów środkami Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego do pierwotnej alokacji tych środków na Program i jego priorytety. Zamieszczona poniżej tabela przedstawia zaawansowanie realizacji WRPO pod względem poziomu zakontraktowania środków oraz poziomu faktycznego ich wydatkowania.

Tab. 5. Zaawansowanie finansowe realizacji WRPO według stanu na 28 lutego 2011 roku.

Priorytet	Podpisane umowy/wydane decyzje o dofinansowaniu projektów				Projekty zrealizowane (zakończone)			
	Liczba umów/decyzji	Wartość całkowita projektów (mln zł)	Wartość dofinansowania EFRR (mln zł)	% alokacji EFRR priorytetu	Liczba projektów	Wartość całkowita projektów (mln zł)	Wartość dofinansowania EFRR (mln zł)	% alokacji EFRR priorytetu
I Konkurencyjność przedsiębiorstw	1 280	2 483,1	1 274,3	97,6	594	1 190,0	506,5	38,8
II Infrastruktura komunikacyjna	168	3 437,5	1 985,4	101,3	41	236,6	114,4	5,8
III Środowisko przyrodnicze	160	1 111,9	693,8	100,5	17	14,9	9,3	1,3
IV Rewitalizacja obszarów problemowych	7	368,7	244,2	113,7	0	0,0	0,0	0,0
V Infrastruktura dla kapitału ludzkiego	104	632,0	414,8	86,1	47	185,5	132,4	27,5
VI Turystyka i środowisko kulturowe	111	409,3	235,6	96,5	10	50,2	25,4	10,4
VII Pomoc techniczna	44	79,8	79,8	50,4	24	26,9	26,9	17,0
WRPO	1 874	8 522,3	4 927,9	97,5	733	1 704,0	815,0	16,1

Wartości powyżej 100% oznaczają nadkontraktację wynikającą z różnic kursowych Euro przeliczono na PLN wg kursu EBC z dnia 1 marca 2011: 1 EUR = 3,9709 PLN
Źródło: opracowanie własne na podstawie KSI SIMIK 2007

Do końca lutego 2011 roku zakontraktowanych zostało (podpisane umowy i wydane decyzje o dofinansowaniu) 97,5% całości pierwotnej alokacji środków EFRR na WRPO, która wynosiła 1 272 793 mln euro. Tak więc można stwierdzić, że w praktyce zdecydowano już o rozdysponowaniu prawie wszystkich dostępnych w Programie środków EFRR. Pozostaje do rozdysponowania jeszcze około 2,5% pierwotnej alokacji oraz kwota dodatkowych środków, jakie przypadły WRPO w ramach podziału Krajowej Rezerwy Wykonania i Dostosowania Technicznego.

Do 28 lutego 2011 roku podpisano z beneficjentami 1 830 umów o dofinansowanie (uwzględniając projekty kluczowe oraz inicjatywy: JEREMIE i JESSICA) na łączną kwotę wsparcia z EFRR w wysokości 4 848 mln zł, a także wydano 44 decyzje o dofinansowanie w ramach Priorytetu VII „Pomoc techniczna” na kwotę wsparcia z EFRR około 80 mln zł, co daje łączną kwotę 4 928 mln zł, tj. 97,5% dostępnej w Programie (wartość całkowita projektów z podpisanymi umowami to 8,5 mld zł). Najwięcej umów podpisano w ramach Priorytetu I – 1 280, w tym aż 957 w obszarze bezpośredniego wsparcia rozwoju przedsiębiorstw sektora MŚP. Pod względem wartości wsparcia projektów ze środków EFRR dominuje Priorytet II „Infrastruktura komunikacyjna” z łączną kwotą wsparcia w podpisanych umowach w wysokości 1 985 mln zł, tj. 97,6% alokacji EFRR priorytetu (wartość całkowita projektów – 3,4 mld zł), w którym najwięcej środków zakontraktowanych zostało na drogi i infrastrukturę społeczeństwa informacyjnego. Największy stopień kontraktacji dotyczy Priorytetu IV „Rewi-

talizacja obszarów problemowych” – 113,7%, zaś najmniejszy Priorytetu VI „Turystyka i środowisko kulturowe” – 86,1%.

W omawianym okresie podpisano łącznie 30 umów o dofinansowanie z beneficjentami projektów kluczowych, tj. projektów mających strategiczne znaczenie dla rozwoju województwa, na łączną kwotę wsparcia z EFRR w wysokości 1 329,5 mln zł (wartość całkowita projektów kluczowych – 2 332,4 mln zł), co stanowi 25,6% wartości dofinansowania wszystkich podpisanych umów i 26,3% alokacji EFRR Programu. Wśród projektów kluczowych z podpisanymi umowami znalazły się 3 projekty „duże” tj. projekty, których wartość całkowita przekroczyła 50 mln EUR, tj.:

- Zakup taboru kolejowego dla regionalnych pasażerskich przewozów kolejowych realizowany przez Samorząd Województwa, o wartości całkowitej 483,3 mln zł i kwocie wsparcia z WRPO na poziomie 168,4 mln zł;
- Budowa trasy tramwajowej Os. Lecha – Franowo realizowana przez Miasto Poznań, o wartości całkowitej 269,3 mln zł i aplikowanej kwocie dofinansowania 108,4 mln zł;
- Budowa Wielkopolskiej Sieci Szerokopasmowej przez Wielkopolską Sieć Szerokopasmową S.A., o wartości całkowitej 407,1 mln zł i kwocie dofinansowania 283,6 mln zł.

Wsparcie w ramach WRPO realizowane będzie także poprzez instrumenty finansowe o charakterze zwrotnym w ramach inicjatyw wspólnotowych JEREMIE i JESSICA. W Programie na inicjatywę JEREMIE (Wspólne Europejskie Zasoby dla Mikro-, Małych i Średnich Przedsiębiorstw), tj. m.in. na fundusze pożyczkowe i poręczeniowe dla przedsiębiorców, przeznaczono 120 mln EUR (w tym 90 mln EUR) w ramach obszaru: finansowe instrumenty wsparcia przedsiębiorczości. Do chwili obecnej w ramach inicjatywy uruchomiono następujące produkty finansowe, udostępniając w ten sposób instrumenty przedsiębiorcom: reporeczenia dla funduszy poręczeniowych i pożyczki globalne dla funduszy pożyczkowych (podpisano umowy z czterema funduszami poręczeniowymi i pięcioma pożyczkowymi). W niedalekiej przyszłości planuje się uruchomić kolejne produkty, tj. poręczenia portfelowo dla banków i innych instytucji finansowych, linię finansową dla banków i innych instytucji finansowych, wsparcie kapitałowe funduszy transferu technologii oraz wsparcie kapitałowe funduszy typu mezzanine.

W ramach inicjatywy JESSICA (Wspólne Europejskie Wsparcie na rzecz Trwałych Inwestycji w Obszarach Miejskich), obejmującej w szczególności wsparcie pożyczkami inwestycji rewitalizacyjnych, przeznaczono łącznie 50,9 mln EUR w ramach obszarów: Regionalna Strategia Innowacji oraz odnowa miast. Dokonano wyboru Funduszu Rozwoju Obszarów Miejskich, którym został Bank Gospodarstwa Krajowego. W dniu 29 października 2010 roku BGK ogłosił otwarcie naboru na udzielenie preferencyjnych pożyczek na kwotę około 293 mln zł, określając termin na wypłatę wszystkich środków do końca 2014 roku. Do 28 lutego br. nie podpisano jeszcze żadnej umowy z ostatecznymi beneficjentami wsparcia.

Faktycznie zakończono już realizację 733 projektów (beneficjent przedstawił wniosek o płatność końcową) na kwotę dofinansowania EFRR 815,0 mln zł, co stanowi 16,1% dostępnej alokacji Programu. Poziom zaawansowania realizacji projektów w poszczególnych priorytetach jest zróżnicowany. Najwyższy dotyczy Priorytetu I „Konkurencyjność przedsię-

biorstw” i ilustruje go liczba 594 zakończonych projektów, w które zaangażowane zostało 38,8% alokacji środków EFRR przeznaczonych na ten priorytet. Jest to zrozumiałe, bowiem w ramach tego priorytetu wsparcie dotyczyło m.in. znacznej liczby przedsiębiorstw (mikro-przedsiębiorstwa i MSP), które otrzymywały stosunkowo niewielkie w skali Programu kwoty dofinansowania. Znacząca jest także realizacja Priorytetu V „Infrastruktura dla kapitału ludzkiego”, w ramach którego zrealizowano 47 projektów, które wykorzystaly 27,5% dostępnej alokacji. Zaawansowanie pozostałych priorytetów, biorąc pod uwagę już zrealizowane projekty, jest mniej znaczące. W ramach Priorytetu III „Środowisko przyrodnicze” zakończonych zostało 17 projektów na kwotę dofinansowania 9,3 mln zł, co stanowi 1,3% alokacji EFRR na priorytet. W przypadku Priorytetu IV „Rewitalizacja obszarów problemowych” nie został zakończony jeszcze żaden projekt. Jednak podkreślić należy, że znaczna część projektów, dla których podpisano już umowy o dofinansowanie projektów znajduje się w trakcie realizacji.

2.4. Powiązania WRPO z innymi dokumentami strategicznymi

Cele WRPO, które wymieniono w rozdziale 2.1, nawiązują do zapisów zawartych w innych dokumentach strategicznych wspólnotowych, krajowych i regionalnych, będąc w pewnym stopniu ich uszczegółowieniem.

Strategia Lizbońska

Celem Strategii Lizbońskiej jest doprowadzenie zjednoczonej Europy do sukcesu gospodarczego, poprzez stworzenie na obszarze Wspólnoty najbardziej dynamicznego i konkurencyjnego w skali świata regionu gospodarczego. Cele WRPO wpisują się w główny cel Strategii Lizbońskiej oraz jej zmiany przyjęte w Goeteborgu. Pola interwencji Programu skonstruowano tak, by w jak największym stopniu wpisywały się w cele strategii lizbońskiej. Wymiarem praktycznym realizacji tych celów było zobowiązanie, że wydatki lizbońskie wyniosą co najmniej 40% alokacji środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego dla Programu. Projekt zmiany WRPO przewiduje, że wskaźnik ten osiągnie 40,82%.

Strategia Europa 2020: „Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu”

W trakcie dotychczasowej realizacji WRPO nastąpiły istotne zmiany polityki konkurencyjności Unii Europejskiej. Przede wszystkim w 2010 roku przyjęta została strategia Europa 2020, formułująca w obliczu kryzysu koncepcję na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, obejmująca następujące priorytety:

- rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji;
- rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej;
- rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

Pomimo, iż w 2010 roku realizacja WRPO była już w znacznym stopniu zaawansowana, cele Programu (z uwzględnieniem projektu jego zmiany) wpisały się w wymienione priorytety.

Z punktu widzenia ochrony środowiska najważniejszymi mierzalnymi celami Strategii Europa 2020, odzwierciedlającymi różnorodność sytuacji, w jakich znajdują się poszczególne państwa członkowskie, opierającymi się na wystarczająco wiarygodnych danych, są:

- ograniczenie do 2020 roku emisji dwutlenku węgla co najmniej o 20% w porównaniu z poziomem z 1990 roku lub, jeśli pozwolą na to warunki, nawet o 30%;
- zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii w całkowitym zużyciu energii do 20%;
- zwiększenie efektywności wykorzystania energii o 20%.

Cele te korespondują z celami i priorytetami WRPO w istotnym stopniu.

Strategiczne Wytyczne Wspólnoty dla spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej na lata 2007-2013

WRPO wpisuje się w następujące Strategiczne wytyczne Wspólnoty, przyjęte decyzją Rady w dniu 6 października 2006 roku, stanowiące indykatywne ramy dla państw członkowskich w zakresie opracowania narodowych strategicznych ram odniesienia i programów operacyjnych na lata 2007–2013:

- zwiększenie atrakcyjności Europy i jej regionów pod względem inwestycji i zatrudnienia;
- poprawa poziomu wiedzy i innowacyjności na rzecz wzrostu;
- zwiększenie liczby i poprawa jakości miejsc pracy.

Strategia dla regionu Morza Bałtyckiego

W trakcie realizacji WRPO przyjęty został ważny dokument tworzący wspólną płaszczyznę działania państw i regionów w obszarze Morza Bałtyckiego. Powstała możliwość wytworzenia wartości dodanej wynikającej ze wspólnych działań na tym obszarze, zgodnie z następującymi filarami:

- region zrównoważony pod względem ekologicznym,
- region dobrobytu,
- region dostępny i atrakcyjny,
- region bezpieczny.

Filary te uzupełnione są działaniami horyzontalnymi obejmującymi rozwój struktur zintegrowanej gospodarki morskiej oraz morskie i lądowe planowanie przestrzenne. WRPO wpisuje się całym swym polem interwencji w zapisy Strategii dla regionu Morza Bałtyckiego. Poszczególne instrumenty Programu realizują cele Strategii zarówno bezpośrednio, jak i pośrednio.

Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia na lata 2007-2013 (Narodowa Strategia Spójności)

Dokument krajowy, zaakceptowany przez Komisję Europejską w dniu 9 maja 2007 roku, określa obszary i sposoby wykorzystania środków pochodzących z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności. Dokument ten jest realizowany poprzez krajowe i regionalne programy operacyjne. WRPO, jako jeden z programów operacyjnych poziomu regionalnego realizujących Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia, wpisuje się w cele NSRO na lata 2007-2013, w tym w cel strategiczny, którym jest *tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.*

Strategia Rozwoju Kraju na lata 2007-2015

Strategia Rozwoju Kraju na lata 2007-2015, przyjęta przez Radę Ministrów 29 listopada 2006 roku, jest obecnie podstawowym dokumentem strategicznym określającym cele i priorytety rozwoju społeczno-gospodarczego kraju oraz warunki, którym ten rozwój powinien podlegać. WRPO na lata 2007-2013 wpisuje się w następujące priorytety SRK:

- wzrost konkurencyjności i innowacyjności gospodarki;
- poprawa stanu infrastruktury technicznej i społecznej;
- wzrost zatrudnienia i podniesienie jego jakości;
- budowa zintegrowanej wspólnoty społecznej i jej bezpieczeństwa;
- rozwój regionalny i podniesienie spójności terytorialnej.

Aktualnie trwają prace nad aktualizacją SRK. Przyjęte zostały przez Radę Ministrów dwa dokumenty: „Założenia aktualizacji Strategii Rozwoju Kraju 2007-2015”, przyjęte przez Radę Ministrów w dniu 30 grudnia 2008 roku oraz „Informacja uzupełniająca do dokumentu pn. Założenia aktualizacji Strategii Rozwoju Kraju 2007-2015”, przyjęta w dniu 1 czerwca 2009 roku.

Krajowe Programy Reform: na lata 2005-2008 oraz na lata 2008-2011

Krajowy Plan Reform jest podstawowym dokumentem określającym sposób realizacji przez Polskę odnowionej strategii lizbońskiej. Określa działania w sferach gospodarczej i społecznej służące zrównoważonemu finansowo, ekonomicznie, społecznie i ekologicznie rozwojowi kraju, czyli także rozwojowi Wielkopolski. Dlatego relacja, celów i priorytetów WRPO do priorytetów tych programów ma szczególne znaczenie.

KPR na lata 2005-2008 był odpowiedzią na wytyczne Komisji Europejskiej obejmujące trzy podstawowe obszary: makroekonomiczny, mikroekonomiczny oraz rynek pracy. KPR na lata 2008-2011 formułując priorytety: aktywne społeczeństwo, innowacyjna gospodarka, sprawne instytucje, nie stworzył przesłanek do istotnych zmian w WRPO, tak więc WRPO nadal wpisuje się w jego założenia.

Raport Polska 2030

WRPO uwzględnia ewolucję krajowych polityk rozwoju. W związku z przygotowaniem do kolejnej perspektywy finansowej 2013+ budowany jest nowy system zarządzania rozwojem kraju, w tym opracowywany jest pakiet dokumentów strategicznych i programowych. Punktem wyjścia do prac nad tymi dokumentami jest raport Polska 2030 będący przełożeniem na grunt krajowy najważniejszych strategicznych wyzwań wspólnotowych Unii Europejskiej, odnoszących się do jej konkurencyjności, spójności i dobrobytu. Podstawowym celem polskiej strategii rozwoju i polityki makroekonomicznej pozostaje w nadchodzącej dekadzie utrzymanie wysokiego tempa wzrostu gospodarczego, w tym zwiększenie produktywności. W dokumencie wskazano 10 kluczowych wyzwań w horyzoncie czasowym do 2030. Ustalenia WRPO korespondują przede wszystkim z następującymi wyzwaniami, określonymi w Raporcie:

- wzrost konkurencyjności,
- odpowiedni potencjał infrastruktury,
- bezpieczeństwo energetyczno-klimatyczne,
- gospodarka oparta na wiedzy oraz rozwój kapitału intelektualnego.

Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku

WRPO jest jednym z podstawowych instrumentów realizujących Strategię rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku, przyjętą przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego w dniu 19 grudnia 2005 roku. Urzeczywistnieniu wizji rozwoju województwa, opisanej stwierdzeniem, iż Wielkopolska ma być regionem zintegrowanym i konkurencyjnym, służy osiągnięcie następującego celu generalnego strategii rozwoju województwa *„Poprawa jakości przestrzeni województwa, systemu edukacji, rynku pracy, gospodarki oraz sfery społecznej skutkująca wzrostem poziomu życia mieszkańców”*. Cel generalny strategii ma wymiar perspektywiczny, do 2020 roku. W skali operacyjnej, do 2013 roku, jego osiągnięciu służyć będzie realizacja celu głównego Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007–2013, którym jest *„Wzmocnienie potencjału rozwojowego Wielkopolski na rzecz wzrostu konkurencyjności i zatrudnienia”*.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego

W momencie przygotowywania WRPO obowiązywał Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego (PZPWW), przyjęty uchwałą Sejmiku Województwa z dnia 26 listopada 2001 roku. Plan ten został zmieniony w 2010 roku, otrzymując cezurę czasu obowiązywania tożsamą ze Strategią rozwoju województwa wielkopolskiego, tj. do 2020 roku.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego jest jednym z trzech dokumentów – obok Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku i Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego, które współdecydują o przyszłości regionu. Plan zawiera wskazania dla działań w przestrzeni, których realizacja jest wypełnieniem zadań określonych przez Strategię. Stanowi też ważne źródło informacji dla podejmo-

wania decyzji planistycznych i inwestycyjnych, opartych na priorytetach programów operacyjnych, w tym WRPO.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa, określając uwarunkowania rozwoju przestrzennego i kierunki zagospodarowania przestrzeni regionu, pozostaje spójny ze Strategią, przenosząc i wzbogacając kierunki rozwoju województwa o aspekty ładu przestrzennego i zrównoważonego rozwoju. WRPO nawiązuje w swych ustaleniach do ustaleń PZPWW.

2.5. Cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia WRPO

Poza omówionymi powyżej powiązaniem WRPO z innymi dokumentami strategicznymi przeanalizowano również inne dokumenty określające cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblach międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym. Większość celów ochrony środowiska wynikających z niżej wymienionych dokumentów jest realizowana głównie przez projekty realizowane w ramach Priorytetu III „*Środowisko przyrodnicze*”. Projekty realizowane w innych priorytetach również mogą wpływać na realizację tych celów. Zidentyfikowano kilka obszarów, w których pomiędzy analizowanymi dokumentami mogą wystąpić kolizje zapisów WRPO z celami środowiskowymi określonymi w niektórych spośród dokumentów.

Konwencja Bońska – sporządzona w dniu 23 czerwca 1979 roku

Konwencja ma na celu ochronę wędrownych gatunków dzikich zwierząt. Z jednej strony pozytywny wpływ na tą konwencję mają niektóre projekty realizowane w ramach Priorytetu III WRPO. Natomiast z drugiej strony w ramach WRPO realizowane są projekty, które mogą być zagrożeniem dla spełnienia celów tej konwencji. Zaliczyć tu można rozwój infrastruktury drogowej, rozbudowę portu lotniczego Ławica (Priorytet II), rozwój energetyki wiatrowej (Priorytet III), czy też zwiększenie dostępności obszarów turystycznych (Priorytet VI).

Dlatego przedsięwzięcia dotyczące rozwoju sieci drogowej, rozbudowy portu lotniczego, budowy turbin wiatrowych oraz udostępniania obszarów turystycznych powinny być realizowane w sposób zrównoważony, z uwzględnieniem wszystkich wymogów prawnych w zakresie ochrony środowiska.

Konwencja Helsińska – sporządzona w dniu 9 kwietnia 1992 roku

Ma na celu ochronę środowiska Bałtyku (i jego zlewni) poprzez zapobieganie zanieczyszczeniom pochodzącym ze statków, ładu i atmosfery. Choć województwo wielkopolskie nie leży bezpośrednio nad Morzem Bałtyckim, to wpływa na jego stan ekologiczny m.in. poprzez zanieczyszczenia, jakie trafiają do niego systemem rzek dorzecza Odry. WRPO na lata 2007-2013, głównie poprzez działania mające na celu poprawę gospodarki ściekowej, systemowe rozwiązania gospodarki odpadami komunalnymi oraz ochronę przed powodzią, wpływa nie tylko na poprawę jakości wód województwa wielkopolskiego, ale i jakość wód

województw lubuskiego, zachodniopomorskiego i dolnośląskiego, a w konsekwencji Morza Bałtyckiego.

Europejska Konwencja Krajobrazowa – sporządzona we Florencji w dniu 20 października 2000 roku

Celem głównym Konwencji jest zachowanie krajobrazów, jako podstawowego komponentu europejskiego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego. Zgodnie z zapisami WRPO (z uwzględnieniem projektu jego zmiany), strategią Programu jest jego realizacja z poszanowaniem zasady stałej ochrony i odtwarzania, jeżeli istnieje taka możliwość, różnorodności biologicznej na czterech poziomach: krajobrazowym, ekosystemowym, gatunkowym i genowym. W związku z tym, że mogą wystąpić potencjalne konflikty potrzeb ochrony krajobrazu z jednoczesnym rozwojem energetyki wiatrowej, czy rozbudowy sieci dróg (głównie dotyczy to obwodnic miast), przy realizacji takich projektów uwzględniane są przepisy ustawowe mające na celu ochronę obszarów chronionych i środowiska przyrodniczego.

VI wspólnotowy program działań w zakresie środowiska naturalnego
– przyjęty decyzją Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 lipca 2002 roku

Program, obejmujący okres dziesięciu lat od daty przyjęcia, określa kluczowe zadania ochrony środowiska, jakie mają być w tym czasie zrealizowane. Tworzy on ramy polityki ochrony środowiska Wspólnoty do 2012 roku, w celu zapewnienia wysokiego poziomu ochrony, biorąc pod uwagę zasadę pomocniczości i zróżnicowanie sytuacji w poszczególnych regionach Wspólnoty oraz rozdzielenie nacisków między ochroną środowiska a wzrostem gospodarczym. Skupia się on na czterech priorytetowych obszarach działania, obejmujących zmiany klimatyczne, różnorodność biologiczną, ochronę środowiska i zdrowia oraz zrównoważone wykorzystanie zasobów naturalnych i gospodarowanie odpadami.

WRPO i projekt jego zmiany wpisują się w następujące cele VI wspólnotowego programu działań w zakresie środowiska:

- przyczynienie się do długoterminowego zadania ustabilizowania stężenia gazu cieplarnianego w powietrzu na poziomie, który zapobiegłaby groźnemu antropogenicznemu zmieszaniu się z systemem klimatycznym;
- ochronę, zachowanie, odbudowę i rozwijanie funkcjonowania systemów naturalnych, siedlisk przyrodniczych, dzikiej flory i fauny mające na celu powstrzymanie pustynnienia i utraty różnorodności biologicznej, łącznie z różnorodnością zasobów genetycznych;
- przyczynianie się do wysokiego poziomu jakości życia i dobrobytu społecznego obywateli poprzez zapewnienie środowiska naturalnego, w którym poziom zanieczyszczenia nie powoduje szkodliwych skutków dla zdrowia ludzkiego i środowiska naturalnego oraz przez zachęcanie do stałego rozwoju urbanizacyjnego;
- lepszą wydajność zasobów, zarządzanie zasobami i odpadami, w celu stworzenia bardziej trwałych wzorców produkcji i spożycia, rozdzielając w ten spo-

sób wykorzystanie zasobów od powstawania odpadów wynikających z tempa wzrostu gospodarczego, co ma na celu zapewnienie, że spożycie odnawialnych i nieodnawialnych zasobów nie przekroczy zdolności środowiska naturalnego.

Do tych celów WRPO nawiązuje poprzez cel główny Priorytetu III „Środowisko przyrodnicze”, którym jest *Poprawa stanu środowiska i racjonalne gospodarowanie zasobami przyrodniczymi* regionu osiągniany poprzez:

- zmniejszenie rozmiarów emisji zanieczyszczeń do środowiska,
- poprawę zaopatrzenia w wodę,
- poprawę gospodarki odpadami,
- ochronę przyrody,
- ochronę powietrza,
- zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii,
- racjonalne gospodarowanie energią.

Polityka Ekologiczna Państwa

W czasie tworzenia WRPO w 2006/2007 roku obowiązywała przyjęta w dniu 8 maja 2003 roku Polityka Ekologiczna Państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010. Dokument ten przedstawia najważniejsze obszary działania w zakresie ochrony, do których należą: zapewnienie realizacji zasady zrównoważonego rozwoju, przystosowanie do zmian klimatu oraz ochrona różnorodności biologicznej. Przy tworzeniu Programu uwzględniono możliwość realizacji działań mogących mieć wpływ na osiągnięcie celów średniookresowych Polityki, do których należą:

- identyfikacja zagrożeń i rozszerzenie prac na rzecz rekultywacji terenów zdegradowanych, w tym terenów przemysłowych,
- zwiększenie skuteczności ochrony zasobów kopalin leczniczych i wód podziemnych, zwłaszcza głównych zbiorników tych wód, przed ich ilościową i jakościową degradacją na skutek nadmiernej eksploatacji oraz przenikania do warstw wodonośnych zanieczyszczeń z powierzchni ziemi (dotyczy to w pierwszym rzędzie obszarów kraju charakteryzujących się największą koncentracją i intensywnością działalności zarówno przemysłowej, jak i komunalnej i rolniczej),
- osiągnięcie 7,5% udziału energii odnawialnej w bilansie zużycia energii pierwotnej w kraju na rok 2010,
- osiągnięcie dobrego stanu ekologicznego wód tak pod względem jakościowym, jak i ilościowym,
- efektywna ochrona przed powodzią,
- stworzenie podstaw dla nowoczesnego gospodarowania odpadami komunalnymi, zapewniającego wzrost odzysku zmniejszającego ich masę unieszkodliwianą przez składowanie, co najmniej o 30% do 2006 roku i o 75% do roku 2010.

W dniu 22 maja 2009 roku została przyjęta obecnie obowiązująca *Polityka Ekologiczna Państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016*. Dokument ten również przedstawia najważniejsze obszary działania w zakresie ochrony, do których należą: zapewnienie realizacji zasady zrównoważonego rozwoju, przystosowanie do zmian klimatu oraz ochrona różnorodności biologicznej. Określa również kierunki działań systemowych, ochrony zasobów naturalnych oraz działań na rzecz poprawy jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego w latach 2009-2012, a także cele średniookresowe w tych obszarach do 2016 roku. Pomimo, że Polityka ta została przyjęta już w trakcie realizacji WRPO, Program wpisuje się również w cele wyznaczone na lata 2009-2012, do których zaliczyć można:

- ochronę wód przed zanieczyszczeniami,
- ochronę powietrza przed zanieczyszczeniami,
- poprawę gospodarki odpadami,
- zachowanie różnorodności biologicznej.

W ramach WRPO będą realizowane także działania mogące potencjalnie negatywnie wpływać na realizację niektórych celów Polityki ekologicznej państwa, dlatego najważniejsze jest, aby działania te realizowane były zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju i przy uwzględnieniu wszystkich wymogów prawnych w zakresie ochrony środowiska.

Krajowe strategię różnorodności biologicznej

W trakcie tworzenia i przyjmowania WRPO w 2006/2007 roku obowiązywała *Krajowa strategia ochrony i umiarkowanego użytkowania różnorodności biologicznej wraz z programem działań* przyjęta 25 lutego 2003 roku. WRPO, poprzez niektóre swoje działania realizował cel nadrzędny tej strategii, którym było *Zachowanie całego rodzimego bogactwa przyrodniczego oraz zapewnienie trwałości i możliwości rozwoju wszystkich poziomów jego organizacji (wewnątrzgatunkowego, międzygatunkowego i ponadgatunkowego)*. W ramach Programu podejmuje się również działania, które mogą powodować potencjalne konflikty przestrzenne. Mogą one dotyczyć ochrony krajobrazu przy jednoczesnym rozwoju energetyki wiatrowej, czy rozbudowie sieci dróg. W związku z tym projekty otrzymujące dofinansowanie powinny być wybierane z uwzględnieniem wszystkich wymogów prawnych w zakresie ochrony środowiska.

Powyższe dotyczy również obecnie obowiązującej *Krajowej strategii ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej oraz Programu działań na lata 2007-2013*, przyjętej 26 października 2007 roku, której cel nadrzędny został sformułowany następująco: *Zachowanie bogactwa różnorodności biologicznej w skali lokalnej, krajowej i globalnej oraz zapewnienie trwałości i możliwości rozwoju wszystkich poziomów jej organizacji (wewnątrzgatunkowego, międzygatunkowego i ponadgatunkowego), z uwzględnieniem potrzeb rozwoju społeczno-gospodarczego Polski oraz konieczności zapewnienia odpowiednich warunków życia i rozwoju społeczeństwa*.

Projekt Polityki Wodnej Państwa do roku 2030

Działania podejmowana w ramach WRPO na lata 2007-2013 są zgodne z celem nadrzędnym PWP 2030, którym jest *Zapewnienie powszechnego dostępu ludności do czystej i*

zdrowej wody oraz istotne ograniczenie zagrożeń wywoływanych przez powódzie i susze. Cel ten jest realizowany w Programie bezpośrednio przez projekty z zakresu gospodarki wodno-ściekowej, wzmocnienia ochrony przeciwpowodziowej oraz zwiększenia retencji na terenie województwa.

Program Państwowego Monitoringu Środowiska na lata 2010 – 2012

Głównym celem Programu Państwowego Monitoringu Środowiska jest wspomaganie działań na rzecz ochrony środowiska poprzez systematyczne informowanie organów administracji i społeczeństwa o jakości elementów przyrodniczych, dotrzymywaniu standardów jakości środowiska określonych przepisami oraz o obszarach występowania przekroczeń tych standardów, występujących zmianach jakości elementów przyrodniczych i przyczynach tych zmian, w tym powiązaniach przyczynowo-skutkowych występujących pomiędzy emisjami i stanem elementów przyrodniczych. Cele te osiągnąć są poprzez realizację następujących zadań cząstkowych: wykonywanie badań wskaźników charakteryzujących poszczególne elementy środowiska, prowadzenie obserwacji elementów przyrodniczych, gromadzenie i analizę wyników badań i obserwacji, ocenę stanu i trendów zmian jakości poszczególnych elementów środowiska w oparciu o ustalone kryteria, opracowywanie m.in. zestawień, raportów.

Elementem wdrażania WRPO na lata 2007-2013 jest prowadzenie monitoringu realizacji celów i priorytetów programu, w tym również monitorowanie wskaźników środowiskowych wyznaczonych w Programie. Ponadto, zgodnie z zapisami Programu, prowadzony jest monitoring polityk horyzontalnych Unii Europejskiej, w tym środowiska, a także wykonywane będą raporty środowiskowe.

Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych

„Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych” został przygotowany w 2003 roku i aktualizowany w 2005, 2010 i 2011 roku na podstawie zobowiązania Traktatu o Akcesji Polski do Unii Europejskiej. KPOŚK jest instrumentem wdrażania dyrektywy Rady 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 roku dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych (Dz. Urz. WE L 135 z 30.05.1991r.) w odniesieniu do redukcji zanieczyszczeń biodegradowalnych z oczyszczalni powyżej 2 000 RLM oraz redukcji związków azotu i fosforu. Przy konstruowaniu KPOŚK uwzględniono analizy i dane zawarte w przekazanych przez gminy i przedstawicieli wojewodów do Ministerstwa Środowiska „Informacjach o stanie i zamierzeniach dotyczących realizacji przez gminę przedsięwzięć w zakresie wyposażenia terenów zabudowanych i przeznaczonych pod zabudowę, w zbiorcze sieci kanalizacyjne i oczyszczalnie ścieków komunalnych”.

Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych określa wykazy:

- aglomeracji, które powinny być wyposażone w systemy kanalizacji zbiorczej i oczyszczalnie ścieków oraz wielkość ładunków zanieczyszczeń biodegradowalnych z tych aglomeracji, koniecznych do usunięcia,
- przedsięwzięć w zakresie budowy i modernizacji zbiorczych sieci kanalizacyjnych oraz oczyszczalni ścieków komunalnych oraz terminy ich realizacji.

WRPO nawiązuje do zapisów KPOŚK poprzez pole interwencji Infrastruktura ochrony środowiska w ramach Priorytetu III „Środowisko przyrodnicze”.

Programy ochrony środowiska województwa wielkopolskiego

W trakcie przygotowywania WRPO obowiązywał Program ochrony środowiska województwa wielkopolskiego na lata 2002-2010 przyjęty w dniu 9 lipca 2002 roku (uchwałą Nr LI/731/2002 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego). Przy tworzeniu WRPO w 2006/2007 roku w projektowanym dokumencie uwzględniono działania mające na celu realizację następujących celów ekologicznych wyznaczonych do 2010 roku:

- racjonalizacja zużycia energii, surowców i materiałów wraz ze wzrostem udziału wykorzystywanych zasobów odnawialnych,
- zapewnienie odpowiedniej jakości użytkowej wód, racjonalizacja zużycia wody, zwiększenie zasobów wody w zlewniach oraz ochrona przed powodzią,
- zapewnienie wysokiej jakości powietrza, redukcja emisji gazów cieplarnianych i niszczących warstwę ozonową,
- zminimalizowanie uciążliwego hałasu w środowisku,
- zminimalizowanie ilości wytwarzanych odpadów oraz wdrożenie nowoczesnego systemu ich wykorzystania i unieszkodliwiania,
- zachowanie walorów i zasobów przyrodniczych z uwzględnieniem georóżnorodności i bioróżnorodności, w tym wzrost lesistości województwa.

Od 5 lipca 2010 roku obowiązuje nowy *Program ochrony środowiska województwa wielkopolskiego na lata 2008-2011 z perspektywą na lata 2012-2019* (przyjęty uchwałą nr XLIX/737/10 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego). Niektóre założenia poprzedniego programu ochrony środowiska zostały zrealizowane, natomiast mimo poprawiającego się stanu środowiska przyrodniczego regionu nadal większość celów jest aktualna, choć częściowo zostały one przeformułowane. Obecnie obowiązujący Program ochrony środowiska województwa wielkopolskiego wyznacza cel strategiczny polityki ekologicznej województwa wielkopolskiego do 2019 roku. Celem tym jest zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego województwa (mieszkańców, zasobów przyrodniczych i infrastruktury społecznej) oraz harmonizacja rozwoju gospodarczego i społecznego z ochroną walorów środowiskowych. Pomimo przyjęcia nowego programu środowiskowego, WRPO poprzez swoje założenia nadal wpisuje się w niektóre z jego celów. Dotyczy to w szczególności celów:

- zrównoważone użytkowanie zasobów wodnych oraz ochrona przed powodzią i suszą,
- ochrona i racjonalne wykorzystanie powierzchni ziemi oraz rekultywacja terenów zdegradowanych,
- zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do środowiska wodnego,
- usprawnienie systemu zaopatrzenia w wodę,
- spełnianie wymagań prawnych w zakresie jakości powietrza oraz standardów emisyjnych z instalacji, wymaganych przepisami prawa,

- zmniejszanie zagrożenia mieszkańców województwa ponadnormatywnym hałasem, zwłaszcza emitowanym przez środki transportu drogowego.

Plan gospodarki odpadami dla województwa wielkopolskiego na lata 2008-2011 z perspektywą na lata 2012-2019 – uchwalony w dniu 31 marca 2008 roku

Działania przewidziane w ramach WRPO mają wpływ na realizację następujących celów głównych gospodarki odpadami komunalnymi w województwie wielkopolskim:

- gospodarowanie odpadami w województwie poprzez ponadgminne zakłady zagospodarowania odpadów,
- zwiększenie udziału odzysku, w tym w szczególności odzysku energii z odpadów, zgodnego z wymaganiami ochrony środowiska,
- zmniejszenie ilości odpadów unieszkodliwianych przez składowanie,
- zwiększenie ilości zbieranych selektywnie odpadów niebezpiecznych występujących w strumieniu odpadów komunalnych.

Program wpływać będzie na te cele poprzez nowoczesne systemy, obejmujące przede wszystkim przetwarzanie i segregację, np. recykling, kompostownie, urządzenia do odzysku biogazu oraz systemy zbiórki i unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych.

3. Stan środowiska przyrodniczego województwa wielkopolskiego jako obszaru objętego przewidywanym oddziaływaniem projektów realizowanych w ramach zmienionego WRPO

3.1. Ogólna charakterystyka województwa

Województwo wielkopolskie to drugi co do wielkości region Polski, położony w jej zachodniej części, zajmujący powierzchnię 29 826,51 km², co stanowi 9,5% powierzchni kraju. W 2009 roku Wielkopolskę zamieszkiwało 3 408,2 tys. ludności – 8,9% mieszkańców Polski (trzecie miejsce w kraju), co daje gęstość zaludnienia na poziomie 114,3 os/km² (dla porównania gęstość zaludnienia w Polsce wynosi 122,1 os/km²). Wielkopolska graniczy z siedmioma innymi województwami, tj.: zachodniopomorskim, lubuskim, dolnośląskim, opolskim, łódzkim, kujawsko-pomorskim i pomorskim.

W województwie zlokalizowanych jest 109 ośrodków miejskich, z których największym jest stolica regionu – Poznań z 554,2 tys. mieszkańców (2009 rok). Inne ważne miasta to: Kalisz (107,0 tys. mieszkańców), Konin (79,5 tys.), Piła (74,6 tys.), Ostrów Wlkp. (72,4 tys.), Gniezno (69,5 tys.) i Leszno (64,3 tys.). Województwo jest podzielone na 35 powiatów (w tym 4 grodzkie i 31 ziemskich) i 226 gmin (19 miejskich, 90 miejsko-wiejskich i 117 wiejskich).

Wielkopolska jest obszarem nizinnym, w przeważającej części położonym na wysokości w granicach 60-120 m n.p.m. Najwyższym wzniesieniem jest Kobyła Góra (284 m n.p.m.) w paśmie Wzgórz Ostrzeszowskich (południowa część regionu), zaś najniżej położony obszar zlokalizowany jest w dolinie Warty u ujścia Noteci (21 m n.p.m. – w północno-zachodniej części). Powierzchnia Wielkopolski oraz warunki geologiczne i glebowe zostały ukształtowane przez dwa zlodowacenia plejstoceny, których konsekwencją jest równoleżnikowa zmienność pochodzenia rzeźby terenu i jej typu:

- obszar zlodowacenia bałtyckiego – obejmujący północną i środkową części regionu, to tereny nizinne z występowaniem rynien polodowcowych oraz obecnością licznych naturalnych zbiorników wodnych Pojezierzy: Pomorskiego, Poznańskiego i Gnieźnieńskiego i Leszczyńskiego;
- obszar zlodowacenia środkowopolskiego – obejmujący południową część regionu, ukształtowaną przez wcześniejsze nasunięcia lodolodu i procesy na przedpolu czaszy lodowcowej, gdzie występuje mniej urozmaicona, wysoczyznowo-równinna rzeźba oraz brak jest jezior.

3.2. Klimat

Warunki klimatyczne w regionie są stosunkowo łagodne. Część zachodnia Wielkopolski charakteryzuje się klimatem umiarkowanym, o przewadze wpływów oceanicznych. Cechą regionu są tu stosunkowo małe roczne amplitudy temperatury powietrza, wczesna wiosna, długie lato oraz łagodna zima z krótkotrwałą pokrywą śnieżną. Część wschodnia Wielkopolski

ski jest najmniej zasobna w wodę w porównaniu z innymi regionami kraju. Dominuje w niej klimat umiarkowany przejściowy (im dalej na wschód tym bardziej zaznacza się kontynentalizm klimatu), oceaniczno-kontynentalny, ze względnie małymi sumami opadów atmosferycznych (od około 480 mm w rejonie Śremu i Słupcy do 600 mm w rejonie Kępna i Ostrzeszowa) i długim okresem wegetacyjnym od 229 do 240 dni (jeden z najdłuższych w Polsce). Średnia roczna temperatura powietrza w Wielkopolsce wynosi $+8,2^{\circ}\text{C}$ – najniższa jest na północy ($+7,6^{\circ}\text{C}$), a najwyższa na krańcach południowo-zachodnich ($+8,5^{\circ}\text{C}$). Liczba dni w roku z pokrywą śnieżną wynosi średnio od 46 dni w Wielichowie do 57 dni w Kaliszu. Opady roczne wahają się od 500 do 550 mm. Najwięcej opadów występuje na krańcach północnych i południowych, gdzie ich wielkość osiąga nawet 650 mm rocznie. Na obszarze Wielkopolski dominują wiatry wiejące z kierunków południowo-zachodniego i zachodniego.

3.3. Zasoby kopalin

Do najważniejszych kopalin występujących w Wielkopolsce zaliczyć można kopaliny energetyczne:

- węgiel brunatny – zasoby szacuje się na 4 540 mln Mg. Węgiel udokumentowano w 28 złożach, z czego 23 zlokalizowane są w rejonie Konina i Turku. Pozostałe złoża, występują w tzw. Rowie Poznańskim (rejon gmin Czempień, Krzywiń i Gostyń), o łącznych zasobach 3 690 mln Mg oraz w rejonie Trzcianki – 300 mln Mg;
- gaz ziemny – na terenie województwa występuje 60 udokumentowanych złóż, skoncentrowanych przede wszystkim na obszarze między Wartą, Obrą i Kanałem Mosińskim, których zasoby ocenia się na 59 470 mln m^3 ;
- ropa naftowa – w województwie udokumentowano 6 złóż, których zasoby wydobywalne szacuje się na ponad 7 mln Mg. Największymi obecnie udokumentowanymi złożami ropy są: złożo Lubiaków i Grotów występujące na pograniczu województwa wielkopolskiego i lubuskiego.

Wielkopolska zasobna jest również w inne kopaliny. Należą do nich przede wszystkim:

- sól kamienna – 4 złoża, z czego 3, o łącznej zasobach 11 871 mln Mg, znajdują się w Kłodawie, natomiast 1 w Wapnie;
- sól potasowo-magnezowa – została rozpoznana w wysadzie solnym Kłodawa, której zasoby wynoszą 72 mln Mg;
- torfy – Wielkopolska jest bogata w torf. Złoża o łącznych zasobach 521 mln m^3 udokumentowano na powierzchni 49 tys. ha;
- wody lecznicze zmineralizowane i wody termalne – występują na znacznym obszarze centralnej, wschodniej i południowej Wielkopolski, na głębokości 800 m i więcej, osiągając temperaturę $30-80^{\circ}\text{C}$. Są to wody chlorkowe, chlorkowo-sodowe, bromkowe i borowe o różnym stopniu mineralizacji;
- piaski kwarcowe – w województwie zlokalizowano łącznie 10 złóż piasków kwarcowych o łącznych zasobach geologicznych 28 mln m^3 ;

- surowce ilaste – w Wielkopolsce stwierdzono 105 złóż surowców ilastych ceramiki budowlanej o łącznych zasobach geologicznych 115 mln m³ oraz 6 złóż surowców ilastych do produkcji kruszywa lekkiego o łącznych zasobach geologicznych 13 mln m³;
- naturalne kruszywa żwirowo-piaszczyste – w Wielkopolsce znajdują się 754 udokumentowane złoża piasków i żwirów o łącznych zasobach geologicznych 678 mln Mg;
- piaski formierskie, piaski szklarskie, kreda.

Województwo Wielkopolskie ma największą w skali kraju powierzchnię gruntów zdegradowanych i zdegradowanych (10 tys. ha w 2009 roku), głównie w wyniku działalności górnictwa i kopalnictwa surowców (8 180 ha). Największe obszary przeobrażone antropogenicznie występują w rejonie eksploatacji złóż węgla brunatnego w okolicach Konina i Turku.

3.4. Gleby

Województwo wielkopolskie jest regionem, w którym rolnictwo odgrywa ważną rolę. Użytki rolne stanowią około 60% powierzchni województwa.

Badania przeprowadzone w latach 2000 – 2004 przez WIOŚ wykazują, że grunty orne województwa są glebami średniej oraz niskiej jakości i należą do najslabszych w kraju. Gleby najgorszej jakości (klasy V; VI) oraz nieprzydatne dla celów rolniczych (klasy VI RZ) stanowią 40% areалу województwa. Do powiatów, w których udział gleb marginalnych wynosi ponad 50% ogólnej powierzchni gruntów ornych należą: czarnkowsko-trzcianecki, kaliski, kępiński, koniński, międzychodzki, nowotomyski, ostrowski, ostrzeszowski, turecki i wolsztyński. Brak gruntów ornych zaliczanych do I klasy i znikomy procent gleb II klasy rzutuje na ocenę jakości gleb Wielkopolski. Udział gleb najwyższej jakości, od II do III klasy, w całej Wielkopolsce jedynie w dwóch powiatach przekracza 50%. Są to powiaty gostyński i krotoszyński, z udziałem takich gleb odpowiednio 68% i 55%.

Wieloletnie badania wykazały, że 40% przebadanych w Wielkopolsce gleb ma odczyn bardzo kwaśny (pH do 4,5) i kwaśny (pH 4,5-5,5). 15% przebadanych gleb odznacza się odczynem obojętnym, a 12% odczynem zasadowym. Badania wykazały również, że gleby w Wielkopolsce są zasobne w fosfor (jedynie 16% gleb to gleby o bardzo niskiej i niskiej zawartości fosforu), natomiast ubogie w przyswajalny magnez (40% gleb) i potas (41%). W ciągu ostatnich 10 lat obserwowana jest systematyczna, powolna poprawa zasobności gleb w te pierwiastki. Dla porównania w latach 1994-1999 gleb o bardzo niskiej i niskiej zawartości fosforu było 21%, magnezu 45%, potasu 53%.

Zawartość metali ciężkich (kadmu, ołowiu, cynku, miedzi, niklu) w glebie i zanieczyszczenie nimi jest stosunkowo niewielkie i kształtuje się na poziomie zawartości naturalnej, nielicznie z podwyższoną zawartością. Wyniki badań wskazują, że 99,6% gleb ma naturalną lub podwyższoną zawartość metali ciężkich, a w przypadku każdego z pierwiastków ich średnia zawartość jest niższa od średniej krajowej. Gleby zanieczyszczone siarką siarczanową występują na około 4% powierzchni użytków rolnych województwa.

Zagrożenie dla gleb Wielkopolski stanowi erozja wietrzna. Problem ten dotyczy blisko połowy użytków rolnych subregionu konińskiego, w nieco mniejszym stopniu poznańskiego i kaliskiego.

Erozja wodna powierzchniowa i wąwózowa nie stanowi większego zagrożenia dla użytków rolnych i leśnych regionu z wyjątkiem subregionu pilskiego, gdzie udział gruntów zagrożonych to odpowiednio 26,5% i 13,6%.

3.5. Obszary leśne

Powierzchnia gruntów leśnych w 2009 roku w województwie wynosiła 783,79 tys. ha, z czego 763,22 tys. ha zajmowały lasy (25,6% powierzchni całkowitej regionu). Największe kompleksy leśne znajdują się w północno-zachodniej części Wielkopolski. Powiatami charakteryzującymi się największą lesistością są: czarnkowsko-trzcianecki (50,6% powierzchni powiatu), złotowski (45,8%), międzychodzki (44,5%) i nowotomyski (38%), natomiast najmniej zalesione są powiaty: kolski i kościański oraz tereny powiatów grodzkich.

Lasy publiczne stanowią 89,7% lasów Wielkopolski, z czego 96,7% zarządzanych jest przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe (86,6% ogólnej powierzchni lasów). Pozostałą powierzchnię, głównie w południowo-wschodniej części województwa, zajmują lasy prywatne. Struktura własności lasów w porównaniu z początkiem funkcjonowania nowego podziału administracyjnego zmieniła się w niewielkim stopniu. W porównaniu z rokiem 1999 o 0,8 pkt. proc. wzrósł udział lasów własności prywatnej. 4,9 tys. ha lasów publicznych wchodzi w skład Wielkopolskiego Parku Narodowego oraz Drawieńskiego Parku Narodowego.

Większą część powierzchni leśnej zajmują drzewostany sosnowe. Ich udział w poszczególnych nadleśnictwach jest zróżnicowany, np. w Nadleśnictwie Krzyż zajmują 89% powierzchni, a w Nadleśnictwie Krotoszyn 49%. Kolejne pod względem zajmowanego arealu są drzewostany dębowe oraz brzozy i olchowe.

Podstawą prac zalesieniowych w Polsce jest „Krajowy program zwiększania lesistości” (KPZL), który został zaakceptowany do realizacji przez Radę Ministrów 23 czerwca 1995 roku. W programie tym ustalono, że w latach 2001-2020 w Wielkopolsce zalesionych zostanie 110,7 tys. ha, w tym na gruntach państwowych – 19,6 tys. ha oraz na gruntach niepaństwowych 91,1 tys. ha. W latach 2001-2009 (wg danych GUS) w województwie zalesiono łącznie niespełna 8,75 tys. ha (7,9% założeń KPZL), w tym 2,85 tys. ha gruntów państwowych i 5,89 tys. ha gruntów niepaństwowych.

Lasy spełniają w sposób naturalny lub w wyniku działalności człowieka funkcje: ekologiczne (ochronne), produkcyjne (gospodarcze) i społeczne. Uwzględnienie w gospodarce leśnej ekologicznych i społecznych funkcji lasu, często określanymi jako pozaprodukcyjne, spowodowało wyróżnienie od 1957 roku lasów o charakterze ochronnym. W 2009 roku łączna powierzchnia lasów ochronnych w Wielkopolsce wyniosła 313 tys. ha, co stanowiło 41% całkowitej powierzchni leśnej. Powierzchnia lasów ochronnych będących w zarządzie Lasów Państwowych wynosiła 306,2 tys. ha, wśród których największą powierzchnię zajmowały lasy wodochronne – 152,3 tys. ha, podmiejskie – 72,4 tys. ha, glebochronne – 37,5 tys. ha

oraz w strefie oddziaływania przemysłu – 9,5 tys. ha. Powierzchnia lasów prywatnych uznanych za ochronne w 2009 roku szacowana była na 3,8 tys. ha.

Zasady zagospodarowania, integrujące cele powszechnej ochrony przyrody, wzmacniania funkcji środowiskotwórczych lasu, trwałego użytkowania zasobów leśnych, ekonomicznej stabilizacji gospodarki leśnej i uspołecznienia zarządzania lasami jako dobrem publicznym, doskonalone są w Wielkopolsce przede wszystkim na terenie 2 leśnych kompleksów promocyjnych (LKP):

- LKP Lasy Rychtałskie – o powierzchni 48 tys. ha, utworzony 1 lipca 1996 roku. Rozciąga się pomiędzy Ostrowem Wlkp., Kluczborkiem, Oleśnicą i Wieruszowem. W skład Leśnego Kompleksu Promocyjnego wchodzi nadleśnictwa Antonin i Syców oraz Leśny Zakład Doświadczalny Uniwersytetu Przyrodniczego im. Augusta Cieszkowskiego w Poznaniu.
- LKP Puszcza Notecka – o powierzchni 137 tys. ha (obejmujący swoim zasięgiem również województwo lubuskie i zachodniopomorskie), utworzony w 2004 roku.

W porównaniu do reszty kraju stan zdrowotny lasów województwa wielkopolskiego jest korzystny, lecz niejednorodny dla całego obszaru regionu. Od 1999 roku na terenie całego województwa utrzymuje się wzrost populacji najgroźniejszych szkodników pierwotnych sosny, takich jak: brudnica mniszka, strzygonia choinówka i barczatka sosnowka. Zjawisko to występuje głównie na terenie nadleśnictw położonych w północnej części województwa.

Do najważniejszych zagrożeń ekosystemów leśnych Wielkopolski zaliczyć można:

- emisje zanieczyszczeń powietrza – pozostają one istotnym czynnikiem antropogenicznych zagrożeń lasów, szczególnie SO₂ i NO₂, emitowane przede wszystkim przez przemysł energetyczny i transport, a także przez gospodarkę komunalną,
- pożary leśne – podstawową przyczyną pożarów jest czynnik ludzki, celowe podpalenie lub nieumyślne zaproszenie ognia to przyczyny powstania zdecydowanej większości pożarów;
- wzrastającą ilość śmieci wywożonych do lasu – ma to miejsce głównie w pobliżu dużych aglomeracji miejskich.

W wyniku monitoringu lasów oceniono, że średnia defoliacji gatunków liściastych wynosiła 20,55%, a gatunków iglastych – 18,10%.

3.6. Różnorodność biologiczna i obszary chronione

Różnorodność biologiczna obejmuje zróżnicowanie genów, gatunków i ekosystemów, które tworzą życie na Ziemi. Obecnie obserwuje się stałą utratę różnorodności biologicznej, poprzez zmiany w siedliskach naturalnych, wywołującą poważne konsekwencje w świecie przyrody. Wpływ na to ma m.in. intensywna produkcja rolna, budownictwo, kopalnictwo, nadmierna eksploatacja lasów, rzek, jezior i gleb oraz zanieczyszczenie. W związku z tym, w celu ochrony różnorodności biologicznej, w województwie wielkopolskim tworzone są obszary prawnie chronione jak: parki narodowe, krajobrazowe, rezerваты przyrody czy obszary

Natura 2000. Szczególne miejsce w ochronie różnorodności biologicznej zajmuje także ochrona gatunkowa roślin i zwierząt. Jej zadaniem jest zapewnienie prawidłowego funkcjonowania zarówno rzadkich i zagrożonych gatunków, jak i tych uznawanych obecnie za pospolite. Dla niektórych gatunków wyznacza się specjalne strefy ochronne w celu zabezpieczenia ich miejsc rozrodu, a także miejsc regularnego przebywania.

Obszary prawnie chronione, na dzień 28 kwietnia 2011 roku, zajmowały około 31% całkowitej powierzchni województwa wielkopolskiego. Składały się na nie następujące formy ochrony przyrody:

- 2 parki narodowe – 7,96 tys. ha (0,27% powierzchni województwa):
 - ✓ Wielkopolski Park Narodowy o powierzchni 7,58 tys. ha (z otuliną 14,84 tys. ha),
 - ✓ fragment Drawieńskiego Parku Narodowego – o powierzchni 378 ha w granicach Wielkopolski,
- 13 parków krajobrazowych – o łącznej powierzchni na obszarze Wielkopolski – 179,3 tys. ha (6,01% powierzchni województwa): Dolina Baryczy, im. Gen. Dezyderego Chłapowskiego, Lednicki, Nadwarciański, Sierakowski, Powidzki, Promno, Przemęcki, Pszczewski, Puszcza Zielonka, Rogaliński, Żerkowsko-Czeszewski, Nadgoplański Park Tysiąclecia,
- 98 rezerwatów przyrody – 4,1 tys. ha (0,14% powierzchni województwa),
- 36 obszarów chronionego krajobrazu – 917,8 tys. ha,
- 3 zespoły przyrodniczo-krajobrazowe – 2,1 tys. ha,
- 142 użytki ekologiczne,
- 1 stanowisko dokumentacyjne,
- 3 734 pomników przyrody¹.

Na system krajowych form ochrony przyrody w województwie nakłada się Europejska Sieć Obszarów Natura 2000, w obrębie której dotąd wyznaczono:

- 19 obszarów specjalnej ochrony ptaków,
- 60 obszarów specjalnej ochrony siedlisk.

Ponadto, na zlecenie Wielkopolskiego Biura Planowania Przestrzennego wyznaczono w województwie 67 obszarów ważnych dla ptaków w okresie gniazdowania oraz migracji. Wyznaczono je niezależnie od istniejących już obszarowych form ochrony przyrody.

W strukturze sieci ekologicznej województwa, służącej do zachowania cennych walorów przyrodniczych i różnorodności biologicznej, wyróżnia się obszary węzłowe i korytarze ekologiczne, stanowiące szkielet systemu. Do obszarów węzłowych zaliczyć można wymienione wyżej elementy systemu obszarów chronionych, czyli parki narodowe, parki krajobrazowe, rezerваты i obszary Natura 2000. Natomiast funkcję korytarzy ekologicznych pełnią lub powinny pełnić po rekonstrukcji:

¹ Liczba pomników przyrody wg stanu na koniec 2009 roku

- a) korytarze rzeczne o zróżnicowanej randze, a także doliny rzeczne przewidziane do budowy przepławek zapobiegających zaburzeniu ciągłości ekologicznej rzek i zapewniających migracje organizmów w profilu podłużnym rzeki,
- b) zieleń przydrożna, nierzadko zabytkowa, stanowiąca antropogeniczne korytarze ekologiczne,
- c) pierścieniowo-klinowy system zieleni miasta Poznania,
- d) korytarze migracji ptaków związane z większymi dolinami rzecznyymi (rzek Neru – Warty – Obry, Noteci, Baryczy),
- e) główne korytarze migracji dużych zwierząt lądowych (naziemnych) stanowiące potencjalne drogi wędrówki zwierząt w skali kraju i kontynentu europejskiego,
- f) krajowe korytarze migracyjne zapewniające wariantowość dróg migracji oraz umożliwiające rozprzestrzenianie i wymianę genetyczną roślin i zwierząt.

Wśród ważniejszych zwierząt chronionych występujących w 2009 roku na terenie województwa wielkopolskiego wymienić można bobra (3,8 tys. szt.) oraz wilka (18 szt.).

3.7. Zasoby wodne Wielkopolski i ich jakość

Obszar województwa w całości należy do dorzecza Odry. Ponad 26 695 km², tj. około 88% obszaru, odwadniane jest przez system rzeczny Warty. Pozostałe części odwadniają systemy rzeczne Baryczy, Krzyckiego Rowu i Obrzycy. Główne rzeki regionu to Warta (długość 369 km na obszarze Wielkopolski) i Noteć (190 km w Wielkopolsce).

Na pojezierzach, głównie w części północnej i środkowej regionu, występują 62 jeziora o powierzchni powyżej 100 ha, 58 jezior o powierzchni 51-100 ha i 679 – o powierzchni do 50 ha. Do gmin, w których jeziora zajmują największą powierzchnię należą: Chrzypsko Wielkie, Powidz, Ostrowite, Skulsk, Sieraków, Trzemeszno.

Znaczna część Wielkopolski jest uboga w wodę. Od lat obserwowany jest niekorzystny bilans wodny – opady i spływ jednostkowy są poniżej średniej krajowej. Najmniejsze zasoby wody występują w centralnej i południowo-wschodniej części województwa, w pasie terenu od Poznania do Kalisza, obejmującym zlewnie rzeki Proсны, Rgilewki, Kiełbaski, Meszny, Powy, Wrześnicy i Czarnej Strugi. Największe zasoby wody występują w zlewniach rzek położonych w północnej części województwa: Gwdy, Drawy i Łobżonki. Według Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej w Poznaniu obszar zlewni Warty jest najbardziej dotkniętym przez suszę terenem w Polsce. Przeważająca część regionu należy do I i II kategorii największych potrzeb w zakresie małej retencji.

Województwo wielkopolskie charakteryzuje się średnim w skali kraju zagrożeniem powodziowym, wynikającym z sezonowego wysokiego stanu wody niektórych rzek. Dotychczas w województwie wielkopolskim obszary bezpośredniego zagrożenia powodzią wyznaczono dla rzek: Warty, Proсны, Gwdy i Noteci (w Regionie Wodnym Warty – obszar działalności RZGW w Poznaniu). Szacuje się, że obszary te w województwie obejmują 625,1 km², co stanowi ponad 2% jego powierzchni i są to:

- dla rzeki Warty obszar 314,0 km²,
- dla rzeki Proсны obszar 71,3 km²,

- dla rzeki Noteci obszar 234,2 km²,
- dla rzeki Gwdy obszar około 5,6 km².

Dla pozostałych rzek województwa przedstawiono obszary zalewowe, które obejmują obszar 581,5 km², co stanowi prawie 2% powierzchni województwa. Są to obszary położone w zlewniach: Baryczy (m.in. Polska Woda, Młyńska Woda), Warty (m.in. Lutynia, Kanał Mościński, Kościański Kanał Obry w zlewni Kanału Mościńskiego, Ołobok w zlewni rzeki Prosnys, Obrzycy (Południowy Kanał Obry). Tym samym tereny zagrożone wystąpieniem wody stuletniej wraz z obszarami zalewowymi obejmują łącznie 1 206,6 km², co stanowi ponad 4% powierzchni województwa wielkopolskiego.

System ochrony przeciwpowodziowej w regionie tworzą m.in. wały przeciwpowodziowe, około 2 tys. budowli hydrotechnicznych, 31 zbiorników wodnych, poldery przepływowe i kanały ulgi. Zarówno cały system, jak i poszczególne jego elementy są w niezadowalającym stanie technicznym.

Zarówno Warta, jak i wody powierzchniowe województwa wielkopolskiego, są poddane dużej presji antropogenicznej. Stan wód powierzchniowych regionu jest wypadkową wielu czynników działających zarówno bezpośrednio np. zrzuty ścieków, jak i pośrednio poprzez użytkowanie terenu i działalność gospodarczą, turystykę oraz rekreację w zlewni.

Kilkukrotne zmiany podstaw prawnych prowadzenia monitoringu i oceny jakości wód powierzchniowych w ostatnim dziesięcioleciu są przyczyną braku możliwości bezpośrednio porównania wyników oceny jakości wód regionu w tym okresie. Jednak dzięki analizie niektórych wskaźników jakości wód prowadzonej w ostatnich 10 latach zaobserwowano, iż jakość wód powierzchniowych regionu ulega powolnej poprawie, co potwierdzają obecne badania. Ocena potencjału ekologicznego wód płynących w 2009 roku wykazała stan umiarkowany na 68 z 84 jednolitych części wód (JCW), dla 11 uzyskano stan dobry, natomiast dla jednego stan określono jako bardzo dobry. Jedynie dla 4 JCW określono słaby potencjał ekologiczny. Jeśli chodzi o potencjał ekologiczny wód stojących, to z 17 przebadanych jezior aż 12 wykazywało umiarkowany potencjał, 3 stan bardzo dobry, natomiast jedno stan dobry. Zły stan ekologiczny określono tylko dla jednego jeziora.

Na terenie województwa wyznaczonych jest dziewięć obszarów szczególnie narażonych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych (OSN), z których odpływ azotu do wód należy ograniczyć. Łączna powierzchnia tych obszarów to 2 488,9 km², co stanowi 8,34% powierzchni województwa. Wyniki monitoringu wód powierzchniowych na obszarach OSN z lat 2004–2009 wskazują na zagrożenie wód zanieczyszczeniem azotanami pochodzenia rolniczego w zlewni rzeki Giszka oraz na zanieczyszczenie wód Dąbrówki, Pogony, Samicy Stęszewskiej, Dopływu z Sokolnik Drzazgowskich, Dopływu spod Węgieńskich, Strugi Średzkiej, Kopli i Ciemnej. Na pozostałych obszarach nie stwierdzono ani zanieczyszczenia, ani zagrożenia zanieczyszczeniem wód powierzchniowych związkami azotu pochodzenia rolniczego.

Zasoby eksploatacyjne wód podziemnych w województwie wielkopolskim, będące podstawą zaopatrzenia ludności regionu w wodę pitną, wynosiły w 2009 roku 1 611,6 hm³. Największe zasoby występują w utworach czwartorzędowych (978,6 hm³) i związane są przede wszystkim z pradolinami oraz polami sandrowymi. Są one najłatwiej odnawialne, ale zarazem najbardziej narażone na zanieczyszczenia antropogeniczne. Wody pochodzące z

utworów trzeciorzędowych (394,1 hm³) wykorzystywane są w południowo – wschodniej Wielkopolsce, natomiast z osadów kredowych (213,3 hm³) w okolicach Słupcy i Konina. W 2009 roku WIOŚ prowadził badania jakości wód podziemnych w jednolitych częściach wód podziemnych zagrożonych lub potencjalnie zagrożonych nieosiągnięciem dobrego stanu. W wyniku przeprowadzonych badań wykazano, że wody o bardzo dobrej jakości nie występują, wody dobrej jakości występują na 10% stanowisk, zadowalającą jakość wód stwierdzono na 68% stanowisk, niezadowalającą na 15% stanowisk, a złą na 7% stanowisk.

Na jakość oraz zasoby wód województwa wielkopolskiego wpływa gospodarka wodno-ściekowa regionu. Na obszarze województwa wielkopolskiego, zarówno do celów komunalnych, jak i przemysłowych, wodę ujmuje się z ujęć powierzchniowych i podziemnych. Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2009 roku wyniósł 1 869,9 hm³. Zużycie wody wyniosło 1 823,4 hm³, z czego 85,3% wody (1 555,7 hm³) pobrano na potrzeby przemysłu, 8,6% (156 hm³) na potrzeby gospodarki komunalnej, natomiast 6,1% (111,7 hm³) do nawadniania w rolnictwie i leśnictwie oraz napełniania i uzupełniania stawów rybnych. Największe ilości wody (głównie wody powierzchniowe) pobiera miasto Konin. W 2009 roku pobrano tu 1 524,3 hm³, z czego 81,9% na potrzeby przemysłu. Stanowiło to około 97,8% wody pobieranej na potrzeby przemysłu w całej Wielkopolsce. Woda ta wykorzystywana jest przy pomocy urządzeń hydrotechnicznych, zlokalizowanych w górnym odcinku Kanału Warta-Gopło, dla specyficznego systemu chłodzenia Elektrowni Pątnów i Konin, polegającego na włączeniu do obiegu naturalnych zasobów wodnych ciągu Jezior Ślesińskich. Taka sytuacja powoduje, że w województwie wielkopolskim znaczną większość ogólnego zapotrzebowania na wodę pokrywają wody powierzchniowe. Zasoby wód podziemnych przeznaczone są przede wszystkim na zaopatrzenie ludności w wodę do picia.

W 2009 roku z sieci wodociągowej korzystało 92,4% ludności Wielkopolski. Nadal mało (60,4%) mieszkańców regionu ma możliwość korzystania z sieci kanalizacyjnej.

W 2009 roku z terenu województwa wielkopolskiego odprowadzono do wód powierzchniowych lub do ziemi 1 709,4 hm³ ścieków, z czego 1 601,5 hm³ pochodziło bezpośrednio z przemysłu (w tym 1 518,1 hm³ to wody chłodnicze – umownie czyste), natomiast 107,8 hm³ to ścieki komunalne, które są największym źródłem zanieczyszczenia wód powierzchniowych. Z 191,3 hm³ ścieków komunalnych i przemysłowych wymagających oczyszczenia oczyszczono 97,3%. Tylko 47,7% ścieków (komunalnych i przemysłowych) oczyszczonych zostało z podwyższonym usuwaniem biogenów, 41,57% oczyszczono mechanicznie, 10,53% biologicznie, a 0,21% chemicznie.

W 2009 roku w regionie funkcjonowało łącznie 313 oczyszczalni ścieków, w tym 96 na obszarach miejskich, natomiast 217 obsługujących wsie, o łącznej przepustowości około 680 tys. m³/dobę. Z oczyszczalni ścieków w całym województwie korzystało prawie 2,13 mln osób, tj. 62,4% ludności regionu. W miastach z oczyszczalni korzystało 88,8% ludności, natomiast na wsi tylko 28,7% ludności.

3.8. Jakość powietrza

W 2009 roku emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych wyniosła 17 600,3 tys. Mg, z czego 4,7 tys. Mg stanowiły zanieczyszczenia pyłowe, nato-

miast reszta to zanieczyszczenia gazowe (łącznie z CO₂). Wśród zanieczyszczeń gazowych najczęściej wyemitowano dwutlenku węgla – 17 516,8 tys. Mg, następnie 31,4 tys. Mg dwutlenku siarki, 24,7 tys. Mg tlenku azotu, 7,6 tys. Mg tlenku węgla. Emitowane były one głównie z sektorów: energetycznego, przemysłowego oraz górnictwa i kopalnictwa. Większość zanieczyszczeń powietrza, zarówno pyłowych, jak i gazowych, pochodziła z zakładów zlokalizowanych na terenie dużych miast – Konina, Kalisz, Poznań, Piły i Leszno.

Źródłem zanieczyszczeń powietrza jest również tzw. emisja niska, pochodząca z lokalnych kotłowni węglowych i indywidualnych palenisk domowych opalanych najczęściej węglem o gorszych parametrach, którego spalanie skutkuje wzrostem stężeń zanieczyszczeń, przede wszystkim pyłu zawieszonego i dwutlenku siarki. Źródłami emisji niskiej, w formie zapylenia, są również kopalnie odkrywkowe, składowiska odpadów oraz niektóre wielkie zakłady przemysłowe (np. przeładunkowe).

W ostatnich latach w całym województwie obserwuje się regularny spadek wielkości emisji zanieczyszczeń pyłowych. W 2009 roku zatrzymano i zneutralizowano w urządzeniach oczyszczających 99,6% pyłów. Zjawisko to spowodowane jest m.in. wzrostem ilości zanieczyszczeń pyłowych zatrzymywanych w urządzeniach odpylających, wprowadzaniem nowych technologii oraz zmianą nośnika energii i likwidacją starych kotłowni lokalnych. Natomiast emisja zanieczyszczeń gazowych od kilku lat utrzymuje się na dość dużym poziomie, na co decydujący wpływ miała emisja CO₂ (17 516,8 tys. Mg). Poziom zatrzymywania zanieczyszczeń gazowych (bez CO₂) w urządzeniach oczyszczających wynosi 64%.

W Wielkopolsce występuje również znaczna emisja komunikacyjna oraz z ogrzewania budynków indywidualnych. W wyniku spalania paliw do atmosfery dostają się zanieczyszczenia gazowe, pyły oraz sadza. Szacuje się, że na terenie dużych miast udział emisji komunikacyjnej w całkowitej emisji tlenku węgla wynosi około 80%, natomiast tlenków azotu około 50%.

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu opracował ocenę jakości powietrza za rok 2009. Wykonana ona została dla województwa z podziałem na strefy oraz z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych ze względu na ochronę zdrowia ludzi oraz ze względu na ochronę roślin.

Obserwując zmiany depozycji zanieczyszczeń w opadach można zauważyć, że do 2003 roku obserwowano tendencję zmniejszania się ich zawartości. Np. zawartość siarczaków od roku 1997 zmniejszyła się pięciokrotnie, a zawartość związków ołowiu dwukrotnie. Od roku 2003 nastąpiła stabilizacja zawartości zanieczyszczeń w opadach i z niewielkimi odchyleniami utrzymuje się na stałym poziomie do roku 2009 włącznie.

W wyniku oceny jakości powietrza za rok 2009 stwierdzono, że:

- pod kątem ochrony roślin wszystkie strefy oceniane dla SO₂ i NO_x należy zaliczyć do klasy A, natomiast strefę wielkopolską dla ozonu – do klasy C,
- pod kątem ochrony zdrowia należy sklasyfikować:
 - ✓ pięć stref do klasy C ze względu na przekroczenia poziomu dopuszczalnego dla pyłu PM10,
 - ✓ trzy strefy do klasy C ze względu na przekroczenia poziomu docelowego benzo(a)pirenu,

- ✓ strefę wielkopolską do klasy C ze względu na przekroczenia poziomu docelowego dla ozonu.

Przekroczenia poziomu dopuszczalnego dla pyłu PM10 dotyczą wyłącznie stężeń 24 godzinnych. Nie są przekraczane stężenia średnie dla roku. Stężenia pyłu wykazują wyraźną zmienność sezonową – przekroczenia dotyczą tylko sezonu zimnego (grzewczego). Powodem przekroczeń jest niska emisja z sektora komunalnego oraz emisja ze źródeł liniowych.

3.9. Gospodarka odpadami

W 2009 roku eksploatowano w Wielkopolsce 94 składowiska odpadów (w trakcie roku zaprzestano składowania odpadów na 12 składowiskach):

- 2 składowiska odpadów niebezpiecznych zlokalizowane w Koninie,
- 6 składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne, które nie przyjmowały odpadów komunalnych,
- 74 składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne przyjmuje odpady komunalne.

W ostatnich latach duże zagrożenie dla środowiska regionu stanowiły mogilniki, będące specyficznymi rodzajami składowisk niebezpiecznych, gdzie gromadzono głównie przeterminowane środki ochrony roślin i inne odpady pestycydowe. Na terenie województwa zlokalizowanych było 27 mogilników, których likwidacja zakończyła się w 2009 roku. Pozostał jeszcze jeden obiekt, nieobjęty programem likwidacji mogilników, ze względu na inny rodzaj zdeponowanych odpadów. Jest to mogilnik zakładowy należący do Philips Lighting Poland S.A. Piła, zlokalizowany na składowisku odpadów w gminie Szydłowo. Znajduje się tam 605 Mg stłuczki szklanej zanieczyszczonej rtęcią i 265 Mg osadów poneutralizacyjnych.

Wg danych GUS w województwie wielkopolskim w 2009 roku wytworzonych zostało łącznie 6 573,5 tys. Mg odpadów, z czego 5 675,5 tys. Mg to odpady pochodzące z działalności gospodarczej, natomiast około 898 tys. Mg stanowiły odpady komunalne. Wg danych GUS na składowiska trafiło 93,8% odpadów komunalnych. Ponadto szacuje się, że w sposób niekontrolowany do środowiska trafia około 10% masy wytworzonych odpadów komunalnych, a więc w przypadku Wielkopolski może to być ponad 100 tys. Mg odpadów. W przeliczeniu na jednego mieszkańca w 2009 roku w województwie zebrano średnio 264 kg odpadów komunalnych.

Zadania mające na celu ograniczanie ilości odpadów trafiających na wysypiska realizują sortownie, kompostownie i spalarnie odpadów. W Wielkopolsce w 2009 roku zlokalizowanych było 18 zakładów posiadających sortownię odpadów komunalnych i odpadów z selektywnej zbiórki, 12 kompostowni i 6 spalarni (3 to spalarnie odpadów niebezpiecznych – w Pile, Poznaniu i Koninie; 3 posiadają instalacje współspalające i należą do Zespołu Elektrowni Pątnów-Adamów-Konin).

W Wielkopolsce powstają również duże ilości osadów ściekowych. W 2009 roku powstało łącznie 91,1 tys. Mg tych odpadów, z czego 67,9 tys. Mg pochodziło z oczyszczalni komunalnych, natomiast 23,2 tys. Mg z oczyszczalni przemysłowych. Stanowią one poważne zagrożenie dla środowiska ze względu na swój skład chemiczny, głównie dużą zawartość

metali ciężkich. Większość osadów wykorzystana została do rekultywacji terenów, a następnie w rolnictwie (pod uprawy oraz produkcję kompostu). 5,9% wytworzonych osadów składowano, natomiast tylko 0,8% osadów poddano przekształceniom termicznym.

3.10. Klimat akustyczny

Hałas jest jednym z najpoważniejszych zagrożeń środowiska, szczególnie środowiska życia człowieka. Głównym źródłem emisji hałasu w środowisku są przede wszystkim środki transportu, a także różnego rodzaju maszyny, urządzenia. Ze względu na postępującą urbanizację oraz stałą rozbudowę sieci dróg i lotnisk zapewnienie właściwych warunków akustycznych staje się zadaniem priorytetowym i równocześnie coraz bardziej skomplikowanym. Problem nadmiernego hałasu dotyczy głównie mieszkańców wielkich aglomeracji oraz obszarów w ciągach głównych tras komunikacji drogowej. Bywa także często uciążliwy dla mieszkańców mniejszych miejscowości. Największy wpływ na klimat akustyczny wywiera hałas komunikacyjny, w szczególności drogowy.

W województwie wielkopolskim, zgodnie z *Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 14 grudnia 2006 roku w sprawie dróg, linii i lotnisk, których eksploatacja może powodować negatywne oddziaływanie akustyczne na znacznych obszarach, dla których jest wymagane sporządzenie map akustycznych, oraz sposobów określania granic terenów objętych tymi* (Dz. U. 2007 nr 1, poz. 8), wyznaczono obiekty, których eksploatacja może powodować ujemne skutki akustyczne. Zaliczono do nich odcinki dróg, po których przejeżdża ponad 6 mln pojazdów rocznie (średnio ponad 16 tys. pojazdów w ciągu doby). Na podstawie tego rozporządzenia oraz wyników badań ruchu, określono odcinki dróg krajowych (S2, S5, S11, nr 25 i 92 oraz autostrady A2) w Wielkopolsce, na których przekroczony został założony wskaźnik ruchu dobowego.

Do dróg będących zagrożeniem dla warunków akustycznych zaliczono także odcinki o dużym obciążeniu ruchem, powyżej średnich krajowych dla dróg krajowych i powyżej średnich wojewódzkich dla dróg wojewódzkich. Badanie obciążenia średnim dobowym ruchem (SDR) sieci dróg na terenie Polski realizowane jest w cyklu pięcioletnim. Ostatnie badania, przeprowadzone w roku 2010, przedstawiają średnie obciążenia dróg następująco:

- w przypadku dróg międzynarodowych obciążenie średnim dobowym ruchem pojazdów (SDR) w kraju wynosiło 16 667 pojazdów/dobę (wzrost o 21% w stosunku do pomiarów z 2005 roku), natomiast w województwie wielkopolskim wynosiło ono 16 835 poj./dobę (wzrost o 21%),
- w przypadku dróg krajowych (poza międzynarodowymi) obciążenie średnim dobowym ruchem pojazdów (SDR) w kraju wynosiło 7 097 poj./dobę (wzrost o 23%), natomiast w województwie wielkopolskim wynosiło ono 9 013 poj./dobę (wzrost o 15%),
- w przypadku dróg wojewódzkich obciążenie średnim dobowym ruchem pojazdów (SDR) w kraju wynosiło 2 769 poj./dobę, natomiast w województwie wielkopolskim 3 188 poj./dobę; wielkości te dotyczą wyników pomiarów z 2005 roku; Wielkopolski Zarząd Dróg Wojewódzkich szacuje, że w 2010 roku średnie

obciążenie dróg wojewódzkich w Wielkopolsce mogło wzrosnąć prawie dwukrotnie.

Należy zwrócić uwagę, że ruch drogowy od kilku lat wzrasta w sposób dynamiczny, w związku z czym negatywne oddziaływanie na środowisko, w tym również akustyczne, ulega zwiększeniu.

WIOŚ w Poznaniu prowadzi wybiórczy monitoring szczególnych uciążliwości hałasów drogowych przy budynkach mieszkalnych, obiektach oświatowych, służby zdrowia itp. Nie ma jednak stałej sieci punktów pomiarowych. W 2009 roku wykonano pomiary w 24 punktach, w tym w 17 punktach w rejonie budynków mieszkalnych, 6 w punktach przy szkołach i w 1 punkcie w rejonie ośrodka zdrowia. Przekroczenia dopuszczalnych wartości poziomu hałasu w środowisku stwierdzono w niemal wszystkich badanych przypadkach, natomiast w dwóch przypadkach przekroczenia były szczególnie duże.

Znaczny wpływ na niekorzystny klimat akustyczny w Wielkopolsce ma również:

- hałas lotniczy związany z funkcjonowaniem lotnisk: Portu Lotniczego „Poznań Ławica” w Poznaniu oraz wojskowych w Krzesinach i Powidzu. Emisja hałasu lotniczego obejmuje znaczne obszary wokół lotniska; możliwości stosowania skutecznych zabezpieczeń akustycznych są w tych przypadkach bardzo ograniczone,
- hałas kolejowy, którego zasięg oddziaływania uzależniony jest od natężenia ruchu pociągów, jakości infrastruktury kolejowej i jakości taboru kolejowego. Subiektywnie hałas ten oceniany jest jako mniej uciążliwy od hałasów drogowych,
- hałas przemysłowy – w 2009 roku WIOŚ przeprowadził 141 kontroli, obejmujące głównie zakłady przemysłu drzewnego, rolno- spożywczego (młyny, cukrownie, gorzelnie), szklarskiego, chemicznego, metalowego, papierniczego, branży ślusarskiej, metalowej, budowlanej, gazownictwa, zakłady usługowe, dyskoteki i sklepy. W ramach przeprowadzonych kontroli przekroczenia norm ochrony w zakresie poziomu hałasu stwierdzono w porze dziennej w 22 obiektach, a w porze nocnej w 30 obiektach. Połowa tych przekroczeń dotyczyła przedziału od 1 do 10 dB. Całkowitej likwidacji przekroczeń w roku 2009 dokonało 13 jednostek poprzez wymianę hałaśliwych urządzeń na mniej uciążliwe, przeniesienie uciążliwej działalności z terenu otwartego do hali produkcyjnej, zwiększenie izolacyjności akustycznej przegród budowlanych w pomieszczeniach będących źródłami hałasu, (m.in. przez wymianę okien i drzwi, wytłumienie wnętrza tych pomieszczeń, budowa ekranów akustycznych i obudów dźwiękochłonnych, montaż wywietrzników z tłumikami hałasu). Oddziaływanie źródeł hałasów przemysłowych ma zwykle charakter lokalny. Oddziaływanie źródeł hałasów przemysłowych ma zwykle charakter lokalny.

3.11. Dobra kultury materialnej

Województwo wielkopolskie jest drugim regionem w kraju o największym nasyceniu zabytkami kultury materialnej, w tym najcenniejszymi, dokumentującymi początki i rozwój

państwowości polskiej. Obiekty te, jako nośniki pamięci historycznej i zapis tradycji, służą utrwalaniu świadomości narodowej i regionalnej mieszkańców. Znaczna część obiektów zabytkowych wymaga jednak podjęcia prac remontowo-konserwatorskich oraz sensownego zagospodarowania.

W Wielkopolsce zwraca się szczególną uwagę na zachowanie i ochronę dziedzictwa kulturowego. Według danych Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na terenie województwa znajduje się ponad 6,2 tys. zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków, w tym m.in. 75 historycznych zespołów urbanistycznych, 96 układów urbanistycznych, 1026 obiektów architektury sakralnej (w tym 714 kościoły, 44 klasztory, 14 synagog), 773 dworki i pałace, 843 zabytkowe parki, 143 zespoły folwarczne. W rejestrze zabytków znajdują się również: obiekty architektury przemysłowej, użyteczności publicznej, obiekty obronne, stare cmentarze, stanowiska archeologiczne. Ochronie podlegają również liczne obiekty i zbiory ruchome.

Szczególnie cenne zabytki objęte są najwyższą ochroną. Na liście dziedzictwa europejskiego znajduje się Wzgórze Lecha w Gnieźnie z tamtejszymi obiektami. Na liście dziedzictwa światowego nie ma obiektów z Wielkopolski; proponuje się uwzględnienie „Pradoliny Noteci” ze względu na wartości przyrodniczo-kulturowe tego obszaru.

Ponadto na obszarze Wielkopolski zostały uznane jako Pomniki Historii: Ostrów Lednicki, katedra w Gnieźnie, Zespół Klasztorny Filipinów na Św. Górze k/Gostynia, Zespół Klasztorny pocysterski w Łądzie n. Wartą, Historyczny Zespół miasta Poznania. Natomiast w przygotowaniu są wnioski o dołączenie do tej listy Traktu Królewsko-Cesarskiego w Poznaniu, oraz Zespołu Klasztornego Benedyktynów w Lubiniu.

3.12. Zmiany w środowisku

W rozdziale tym przedstawiono zmiany, jakie dokonały się w środowisku przyrodniczym Wielkopolski w czasie dotychczasowej realizacji Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego. Ponieważ prace programowe trwały w latach 2006/2007, wyjściowymi danymi statystycznymi, służącymi pracom analityczno-diagnostycznym i analizom ex-ante Programu, m.in. dotyczącym jego przewidywanego oddziaływania na środowisko, były dane według stanu na koniec 2005 roku.

W chwili obecnej nie jest możliwe przedstawienie efektu netto wpływu dotychczasowej realizacji WRPO na stan środowiska przyrodniczego Wielkopolski. W związku z tym, dla naświetlenia środowiskowego tła Programu, w ujęciu tabelarycznym zaprezentowano zmiany zaistniałe w środowisku regionu w czasie jego realizacji, przy pomocy wartości wybranych wskaźników opisujących zasoby i walory środowiska, presję antropogeniczną na środowisko i jego jakość.

Do porównań zastosowano rozszerzony zestaw wskaźników stosowanych do monitorowania celu operacyjnego 1.1. *Poprawa stanu środowiska i racjonalne gospodarowanie zasobami przyrodniczymi* Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku.

Tab. 6. Zmiany środowiska przyrodniczego w województwie wielkopolskim

Miernik/wskaźnik	Jednostki miary	Przekrój terytorialny	2005	2009	Zmiana 2005 - 2009	
Liczba składowisk komunalnych	szt.	Polska	1 025	803	-222	
		Wielkopolska	104	78	-26	
Odpady komunalne zebrane na mieszkańca na rok	kg/mieszk.	Polska	245,00	264,00	19	
		Wielkopolska	256,00	264,00	8	
Udział odpadów wyselekcjonowanych w ogólnej ilości odpadów komunalnych stałych zebranych	%	Polska	3,17	8,43	5,26	
		Wielkopolska	3,48	11,00	7,52	
Udział odpadów poddanych odzyskowi w ogólnej ilości odpadów (z wyłączeniem komunalnych)	%	Polska	79,30	73,40	-5,9	
		Wielkopolska	70,50	60,80	-9,7	
Dziki składowiska odpadów*	szt.	Polska	2 583	2 828	245	
		Wielkopolska	214	246	32	
Emisja zanieczyszczeń pyłowych z zakładów szczególnie uciążliwych	tys. Mg/rok	Polska	110,45	61,70	-48,75	
		Wielkopolska	9,66	4,72	-4,94	
Stopień redukcji zanieczyszczeń pyłowych emitowanych do atmosfery z zakładów szczególnie uciążliwych	%	Polska	99,39	99,70	0,31	
		Wielkopolska	99,19	99,60	0,41	
Emisja zanieczyszczeń gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych (bez CO ₂)	tys. Mg/rok	Polska	2 007,26	1 590,70	-416,56	
		Wielkopolska	191,68	78,80	-112,88	
Stopień redukcji zanieczyszczeń gazowych (bez CO ₂) emitowanych do atmosfery z zakładów szczególnie uciążliwych	%	Polska	49,76	57,00	7,24	
		Wielkopolska	9,93	64,20	54,27	
Emisja CO ₂ z zakładów szczególnie uciążliwych	mln Mg/rok	Polska	211,70	201,50	-10,2	
		Wielkopolska	16,80	17,50	0,7	
Powierzchnia obszarów prawnie chronionych (bez obszarów Natura 2000)	%	Polska	32,54	32,31	-0,23	
		Wielkopolska	31,01	31,79	0,78	
Powierzchnia lasów	%	Polska	28,78	29,10	0,32	
		Wielkopolska	25,48	25,60	0,12	
Powierzchnia nowych zalesień w danym roku	ha	Polska	12 870,80	5 611,60	13 484**	
		Wielkopolska	688,40	329,50	2804**	
Liczba pożarów lasów	szt.	Polska	12 169	9 161	-3008	
		Wielkopolska	689	632	-57	
Powierzchnia pożarów lasów	ha	Polska	5 825,93	4 400,47	-1425,46	
		Wielkopolska	221,12	200,73	-20,39	

Miernik/wskaźnik	Jednostki miary	Przekrój terytorialny	2005	2009	Zmiana 2005 - 2009	
Zużycie wody z wodociągów na 1 mieszkańca	m ³	Polska	32,00	31,30	-0,7	
		Wielkopolska	34,80	35,30	0,5	
Ludność korzystająca z sieci wodociągowej	%	Polska	86,10	87,20	1,1	
		Wielkopolska	91,70	92,40	0,7	
Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	%	Polska	59,20	61,50	2,3	
		Wielkopolska	58,00	60,40	2,4	
Udział ścieków komunalnych oczyszczanych biologicznie i z podwyższonym usuwaniem biogenów w % ścieków ogółem	%	Polska	85,60	96,30	10,7	
		Wielkopolska	92,50	95,70	3,2	
Grunty zdewastowane i zdegradowane wymagające rekultywacji	tys. ha	Polska	64,98	62,07	-2,91	
		Wielkopolska	10,53	10,00	-0,53	
Grunty zdewastowane i zdegradowane zrehabilitowane w ciągu roku	ha	Polska	1 861,00	1 417,00	7 658**	
		Wielkopolska	779,00	651,00	2406**	

Zmiana pozytywna

Zmiana negatywna

Zmiana pozytywna/negatywna

*dane w kolumnie „2009” dotyczą roku 2007 ze względu na brak aktualniejszych danych

** suma z lat 2005-2009

Z przeanalizowanych powyżej zmian wielkości wskaźników w omawianym okresie wynikają najistotniejsze wnioski dotyczące zmian środowiska przyrodniczego województwa wielkopolskiego, które ująć można następująco:

- wzrost ilości odpadów komunalnych zebranych w przeliczeniu na jednego mieszkańca – zjawisko negatywne;
- wzrost udziału odpadów wyselekcjonowanych w ogólnej ilości odpadów komunalnych zebranych – zjawisko pozytywne;
- zmniejszenie emisji zanieczyszczeń pyłowych do atmosfery z zakładów szczególnie uciążliwych – o 48,9% w stosunku do wielkości emisji w 2005 roku. Ma to m.in. związek ze zwiększeniem stopnia redukcji zanieczyszczeń pyłowych emitowanych do atmosfery z zakładów szczególnie uciążliwych – zjawisko pozytywne;
- znaczny wzrost stopnia redukcji zanieczyszczeń gazowych w Wielkopolsce w porównaniu do 2005 roku – zjawisko pozytywne;
- wzrost udziału powierzchni obszarów prawnie chronionych (nie licząc obszarów Natura 2000) – zjawisko pozytywne;
- niewielki wzrost powierzchni lasów;
- wzrost liczby ludności korzystającej zarówno z sieci wodociągowej, jak i kanalizacyjnej, przy czym nadal występują znaczne dysproporcje pomiędzy liczbą

ludności korzystającej z sieci wodociągowej, a liczbą ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej - zjawisko pozytywne, ale stan nadal niezadawalający;

- wzrost udziału ścieków komunalnych oczyszczonych biologicznie i z podwyższonym usuwaniem biogenów w % ścieków ogółem – zjawisko pozytywne;
- zmniejszenie, największej w skali kraju, powierzchni gruntów zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji – zjawisko pozytywne.

4. Ocena oddziaływania na środowisko realizacji postanowień WRPO i projektu zmian Programu

Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny jest realizowany od 2007 roku. Obecnie w postępowaniach konkursowych oraz w trybie indywidualnym (projekty uznane przez Zarząd Województwa Wielkopolskiego za mające kluczowe znaczenie dla rozwoju regionu) wybrano już do realizacji zdecydowaną większość projektów. Znaczna część ma już podpisane umowy o dofinansowanie. Część jest w trakcie realizacji, a niektóre już całkowicie zakończone.

Wszystkie projekty realizowane w ramach sześciu priorytetów „merytorycznych” Programu będą oddziaływać na środowisko. Oddziaływanie to może mieć charakter zarówno pozytywny, jak i negatywny.

W okresie prac nad przygotowaniem Programu prowadzono także analizy prospektywne (ex-ante) potencjalnego oddziaływania projektowanych pól interwencji WRPO na środowisko. Na tym etapie prognozowanie siłą rzeczy obarczone było znacznym stopniem ogólności ze względu na specyficzny charakter Programu (program operacyjny na poziomie regionalnym) i wielowątkowość proponowanych rozwiązań realizacyjnych. Nie było wiadomo, jakie konkretne projekty będą realizowane, nie znano ich lokalizacji i terminów realizacji. Analizy mogły więc zaprezentować jedynie paletę możliwych do wystąpienia środowiskowych skutków realizacji hipotetycznych projektów w ramach poszczególnych pól interwencji i priorytetów Programu.

Obecnie, mimo że większość środków WRPO jest już zakontraktowana i znana jest lokalizacja konkretnych projektów, nadal analizy oddziaływania Programu na środowisko mogą być prowadzone jedynie na pewnym poziomie ogólności. Można w miarę precyzyjnie ocenić skutki środowiskowe już zakończonych projektów i na ich podstawie prowadzić wnioskowanie o przewidywanych kierunkach oddziaływania pól interwencji, priorytetów i całego WRPO, łącznie z projektowanymi w Programie zmianami, na środowisko Wielkopolski.

Ale są także liczne projekty z zawartymi umowami, które nie mają żadnego odniesienia w dotychczas zrealizowanych przedsięwzięciach. W takich przypadkach możliwa jest jedynie ogólna ocena ich potencjalnego oddziaływania środowiskowego.

Biorąc powyższe względy pod uwagę, dla celów niniejszej Prognozy początkowo przeanalizowano oddziaływanie na środowisko już zrealizowanych projektów, a następnie wnioski wynikające z tej analizy odniesiono, tam gdzie było to możliwe, do podobnych projektów, dopiero przygotowywanych do realizacji lub będących w jej trakcie. Wnioski z tych ocen i analiz stanowiły kluczowy element do sformułowania prospektywnej oceny potencjalnego wpływu projektów WRPO i projektu jego zmian na środowisko przyrodnicze, przedstawionej w formie macierzy.

Przyjęto 9-stopniową skalę oceny oddziaływania danego priorytetu na poszczególne zasoby przyrodnicze oraz warunki zrównoważonego rozwoju

- **znaczące korzystne oddziaływanie** – mogące powodować duże korzyści środowiskowe, mające bezpośredni wpływ na osiąganie celów polityk/strategii związanych z ochroną środowiska;

- **słabe korzystne oddziaływanie** – mogące powodować korzyści środowiskowe, zwiększające szansę lub tempo osiągnięcia celów ochrony środowiska;
- **znaczące zmienne oddziaływanie** – mogące powodować jednoczesne występowanie korzyści środowiskowych i skutków negatywnych (znaczących);
- **słabe zmienne oddziaływanie** – mogące powodować jednoczesne występowanie korzyści środowiskowych i skutków negatywnych (słabych)
- **neutralne** – oddziaływanie poszczególnych kategorii interwencji na poszczególne elementy środowiska przyrodniczego nie mające znaczącego wpływu na środowisko przyrodnicze (nieistotne);
- **przypuszczalne niekorzystne oddziaływanie (niemożliwe do identyfikacji)** – negatywne skutki środowiskowe prawdopodobnie przewyższające możliwe pozytywne skutki środowiskowe;
- **słabe niekorzystne oddziaływanie** – niosące ze sobą niemożliwe do uniknięcia koszty środowiskowe, które przeważać będą nad pozytywnymi (oczywiście o ile będą występować), w wyniku realizacji poszczególnych kategorii interwencji;
- **znaczące niekorzystne oddziaływanie** – niosąca ze sobą niemożliwe do uniknięcia koszty środowiskowe oraz konflikty z innymi wymogami ochrony środowiska, których osiągnięcie może być niemożliwe;
- **obszary ograniczonego użytkowania** – niekorzystne oddziaływanie, odznaczające się brakiem możliwości spełnienia standardów jakości środowiska, mimo zastosowania dostępnych rozwiązań technicznych, technologicznych i organizacyjnych, które może prowadzić do wyznaczenia obszarów ograniczonego użytkowania.

Tabelaryczna ocena oddziaływania priorytetów na środowisko przedstawiona została wg kategorii interwencji występujących w poszczególnych priorytetach².

W formułowaniu wniosków dotyczących skutków realizacji całego Programu dla środowiska uwzględniono wszelkie uwarunkowania i możliwe do przewidzenia okoliczności mogące mieć wpływ na stwierdzenia Prognozy.

Ocenę wpływu Programu na środowisko przedstawiono w dwóch częściach. W pierwszej (rozdz. 4.1.) scharakteryzowano i oceniono ten wpływ na podstawie już zrealizowanych projektów, w drugiej (rozdz. 4.2.) określono potencjalne skutki środowiskowe realizacji całego Programu, w tym z uwzględnieniem dodatkowych środków uzyskanych z Krajowej Rezerwy Wykonania i dostosowania technicznego.

² W macierzach obok nazw kategorii interwencji podano również (w nawiasach) odpowiadające im numery zgodnie z Rozporządzeniem Komisji (WE) nr 1828/2006 z dnia 8 grudnia 2006 roku ustanawiającym szczegółowe zasady wykonania rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności oraz rozporządzenia (WE) nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Ponadto, ze względu na podobne oddziaływanie, niektóre kategorie interwencji pogrupowano.

4.1. Oddziaływanie na środowisko projektów dotychczas zrealizowanych

Do 28 lutego 2011 roku zawartych zostało blisko 1,9 tys. umów o dofinansowanie realizacji projektów w ramach wszystkich siedmiu priorytetów Programu. Większość projektów, które otrzymały dofinansowanie, nie miała charakteru infrastrukturalnego i dotyczyła zakupów sprzętu, urządzeń, czy taboru. Dla tych inwestycji, nie należących do przedsięwzięć wymienionych w aneksie I i II Dyrektywy Rady 85/337/EWG, nie jest wymagane uzyskanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach. Nie wymagano również przedstawienia zaświadczenia organu odpowiedzialnego za monitorowanie obszarów Natura 2000 (załącznik nr 1), natomiast załącznik do wniosku o dofinansowanie w zakresie OOS (załącznik nr 2) beneficjent miał obowiązek wypełnić w ograniczonym zakresie.

Projekty takie realizowane są głównie w ramach Priorytetu I (zakupy nowych maszyn, czy urządzeń dla przedsiębiorstwa), Priorytetu II (zakup taboru dla komunikacji miejskiej), Priorytetu III (np. zakup sprzętu specjalistycznego w ramach wsparcia technicznego krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego) i Priorytetu V (zakupy sprzętu medycznego, wyposażenia dydaktycznego), a także w związku z kampaniami informacyjno-promocyjnymi.

Projekty infrastrukturalne, objęte aneksem I i II Dyrektywy, realizowane są przede wszystkim w ramach Priorytetu II (budowa, przebudowa dróg, modernizacja linii kolejowych, czy inwestycja w rozwój portu lotniczego Ławica) oraz Priorytetu III (np. inwestycje związane z gospodarką odpadami, gospodarką wodno-ściekową, czy związane z budową elektrowni wiatrowych). Ponadto projekty pojawiają się również w ramach innych priorytetów, ale w mniejszej liczbie. Na przykład w ramach Priorytetu I występują projekty infrastrukturalne, objęte aneksem, do których zaliczyć można przedsięwzięcia związane z uzbrajaniem terenów inwestycyjnych. W przypadku zdecydowanej większości tych projektów nie wystąpił obowiązek przeprowadzenia postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko, z wykonaniem raportu.

W ramach Programu realizowane są również projekty infrastrukturalne nie objęte aneksem, które nie wymagają uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach. W tych przypadkach w trakcie wyboru projektów do dofinansowania wymagane było przez Instytucję Zarządzającą WRPO przedstawienie stosownego zaświadczenia organu odpowiedzialnego za monitorowanie obszarów Natura 2000. Dotyczy to np. części projektów realizowanych w ramach pól interwencji związanych z turystyką, czy infrastrukturą społeczną.

Dla projektów wymagających uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, dofinansowywanych w ramach WRPO, organ wydający decyzję określa m.in. warunki wykorzystania terenu w fazie realizacji i eksploatacji. W decyzjach najczęściej pojawiają się następujące warunki:

- powstające w trakcie przebudowy i eksploatacji odpady należy segregować i gromadzić w przeznaczonych do tego pojemnikach sukcesywnie wywozić z placu budowy;
- roboty budowlane związane z pracą sprzętu ciężkiego – mogące powodować okresowe (w trakcie trwania budowy) związane z pracą silników spalinowych przekroczenia dopuszczalnych norm hałasu, zanieczyszczeń powietrza oraz powstawanie zanieczyszczeń pyłowych – należy prowadzić w sposób zorga-

nizowany dążąc do ograniczenia ich negatywnego oddziaływania do minimum;

- nie wolno dopuszczać do zanieczyszczenia gruntu lub wód gruntowych substancjami ropopochodnymi lub innymi substancjami szkodliwymi;
- roboty ziemne należy prowadzić w sposób, który nie spowoduje zniszczenia istniejącej szaty roślinnej. W obrębie systemu korzeniowego wykopy należy prowadzić ręcznie (w obrębie dużych korzeni);
- wykopy nie powinny powodować obniżenia poziomu wód gruntowych w obrębie systemów korzeniowych;
- w celu ograniczenia degradacji powierzchni ziemi należy zebraną z terenu budowy próchniczą warstwę gleby wykorzystać do rekultywacji terenu;
- po zakończeniu realizacji przedsięwzięcia należy uporządkować plac budowy oraz wykonać prace rekultywacyjne tak, aby nie zmieniać niwelety terenu;
- w przypadku odkrycia przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest zabytkiem, należy wstrzymać wszystkie roboty mogące uszkodzić lub zniszczyć odkryty przedmiot, zabezpieczyć go i miejsce jego odkrycia oraz niezwłocznie powiadomić wojewodę, a jeżeli nie jest to możliwe właściwego wójta, burmistrza lub prezydenta miasta.

W ramach Prognozy opracowano studia przypadków postępowania ooś (załącznik nr 3) dla następujących projektów:

- Budowa trasy tramwajowej Os. Lecha – Franowo – projektu wymagającego uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięcia z obowiązkiem sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko;
- Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 470 Kościelec – Ceków Kolonia – projektu wymagającego uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięcia bez obowiązku sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko.

Spośród projektów wybranych do dofinansowania w ramach WRPO do końca lutego 2011 roku zakończono realizację 733 projektów. Najwięcej projektów zrealizowano w ramach Priorytetu I „*Konkurencyjność przedsiębiorstw*” (594 projekty). Zdecydowana większość z nich dotyczyła wsparcia mikro, małych i średnich przedsiębiorstw. Ich realizacja wpływa neutralnie lub pozytywnie na środowisko, w tym na obszary Natura 2000 (gdyby było inaczej, projekt byłby odrzucony na etapie oceny formalnej). Jedynie w pojedynczych przypadkach beneficjenci zgłaszający specyficzne projekty (np. z udziałem robót budowlanych) byli zobowiązani do uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach inwestycji. Inne już zrealizowane projekty wykazują zróżnicowane skutki środowiskowe. W ramach Priorytetu V „*Infrastruktura dla kapitału ludzkiego*” zakończono realizację 47 projektów, w Priorytecie II „*Infrastruktura komunikacyjna*” – 41 projektów, w Priorytecie III „*Środowisko przyrodnicze*” – 17 projektów oraz w Priorytecie VI „*Turystyka i środowisko kulturowe*” – 10 projektów.

Priorytet I

Projekty zrealizowane w ramach tego priorytetu koncentrują się bezpośrednio na gospodarce, m.in. poprzez wsparcie dla MŚP. W większości są one inwestycjami nieinfrastrukturalnymi, dotyczącymi zakupu nowych maszyn, czy urządzeń dla przedsiębiorstwa. Część z nich to projekty innowacyjne, mające na celu wprowadzenie na rynek nowego lub ulepszanego produktu. Część inwestycji, polegających na wymianie maszyn, urządzeń, czy technologii na nowe, ma pozytywny wpływ na środowisko, co związane jest z wycofaniem z eksploatacji przestarzałego sprzętu, czy technologii. Inne polegają na rozwoju przedsiębiorstw poprzez wprowadzanie do dotychczasowej działalności dodatkowych urządzeń, czy technologii. W celu zminimalizowania lub wyeliminowania negatywnych oddziaływań takich przedsięwzięć na środowisko, zakupiony sprzęt, czy wprowadzane nowe rozwiązania technologiczne spełniają odpowiednie wymogi środowiskowe lub dysponują niezbędnymi atestami.

W związku z tym, że w ramach Krajowego Systemu Informatycznego nie jest możliwe monitorowanie wpływu tych projektów na środowisko przyrodnicze, do scharakteryzowania tego zjawiska wykorzystano przygotowany przez Instytucję Zarządzającą system monitorowania realizacji polityk/celów horyzontalnych w ramach poszczególnych projektów (opisany w rozdziale 11). Dokonując analizy zebranych informacji zidentyfikowano zakończone projekty, które w sposób pozytywny wpływają na następujące, monitorowane w ramach systemu dziedziny, związane z obszarem „Środowisko”: ograniczenie zużycia energii, emisji zanieczyszczeń do atmosfery, zużycia wody, wytwarzania odpadów i ścieków.

W dziedzinie „energia” zidentyfikowano 86 zrealizowanych projektów, które w mniejszym lub większym stopniu pozytywnie wpływają na oszczędność energii. Zostało to osiągnięte poprzez zastąpienie dotychczasowego sprzętu wykorzystywanego w przedsiębiorstwach maszynami i urządzeniami wyposażonymi w innowacyjne systemy i inne rozwiązania zapewniające oszczędność energii, a także poprzez modernizację przestarzałych procesów technologicznych polegającą na wprowadzeniu rozwiązań energooszczędnych. Beneficjenci wskazywali także, że ograniczanie zużycia energii nastąpiło w wyniku zastosowania nowoczesnych rozwiązań elektronicznych oraz, w kilku przypadkach, poprzez zainstalowanie w przedsiębiorstwach źródeł zasilania wykorzystujących energię odnawialną. Takim projektem jest np. *„Modernizacja i adaptacja budynku na obiekt hotelowy „Stary Kalisz” oraz jego wyposażenie szansą na rozwój nowopowstałego mikroprzedsiębiorstwa”*, w ramach którego zamontowano zestaw baterii słonecznych.

W dziedzinie „emisja substancji do atmosfery” do chwili obecnej we wspomnianym systemie zarejestrowano 62 projekty, które wprowadzając różnego rodzaju rozwiązania ograniczyły emisję substancji szkodliwych do atmosfery. Następowo to poprzez wymianę starego sprzętu na nowy, który cechuje się np. mniejszym zużyciem paliw. Dokonywano także modernizacji procesów technologicznych, wprowadzając rozwiązania, wymagające wykorzystania mniejszej ilości energii, której wytwarzanie w każdym przypadku wiąże się z większą emisją. Wykorzystanie w części zrealizowanych projektów nowoczesnych systemów odpylania i wentylacji oraz filtrowania gazów powstających wskutek produkcji oraz budowa nowoczesnych pieców filtrujących to kolejne rozwiązania, które wywierają pozytywny wpływ na środowisko. Jako przykład można tu wymienić projekt *„Rozwój przedsiębiorstwa DREWTUR dzięki rozbudowie parku maszynowego oraz wprowadzeniu do oferty nowych i udoskonalonych produktów i usług”*, którego częścią było zainstalowanie systemu odpylania wy-

posażonego w wysokosprawne wentylatory kierujące powietrze wyciągane od obrabiarek, wraz z powstającymi w czasie obróbki pyłami, do cyklofiltrów posiadających tkaniny filtracyjne o wysokiej wydajności.

Pozytywny wpływ na środowisko w dziedzinie „gospodarka wodno-ściekowa” mają 22 zrealizowane projekty. 3 spośród nich dotyczą uzbrojenia terenów inwestycyjnych. Projekty dotyczące uzbrojenia takich terenów mają wśród swoich celów ograniczanie negatywnego wpływu na środowisko późniejszych inwestycji realizowanych w ich obrębie. Dzięki tym inwestycjom przygotowane zostały tereny o łącznej powierzchni 196,35 ha, uzbrojone m.in. w sieć wodociągową (2,51 km), kanalizację sanitarną (0,84 km), kanalizację deszczową (0,67 km), oraz drogi dojazdowe z rowami odwadniającymi (2,39 km). Inwestycje związane z uzbrojeniem terenów inwestycyjnych wymagały uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, bez potrzeby sporządzania raportów oddziaływania przedsięwzięć na środowisko.

Inne projekty w ramach tej dziedziny mają pozytywny wpływ na gospodarkę wodno-ściekową poprzez wprowadzenie nowoczesnych urządzeń cechujących się niskim wykorzystaniem wód chłodzących, pozwalających zminimalizować zużycie materiałów eksploatacyjnych i wyeliminować ich negatywny wpływ na zanieczyszczanie wody, a także instalację urządzeń redukujących wytwarzanie ścieków przemysłowych.

Zidentyfikowano także 76 zrealizowanych w ramach tego priorytetu inwestycji mających wpływ na zmniejszanie ilości odpadów. Zastosowane rozwiązania polegają w tych przypadkach na wprowadzeniu maszyn i urządzeń posiadających szereg innowacyjnych rozwiązań gwarantujących redukcję ilości zużytych materiałów i wytworzonych odpadów produkcyjnych (technologie materiałooszczędne i małodopadowe), czy na poddawaniu recyklingowi odpadów powstałych w procesie produkcyjnym. Wprowadzono także technologie powodujące powstanie odpadów mniej uciążliwych dla środowiska w porównaniu z poprzednio stosowanymi (wykorzystanie tzw. materiałów obojętnych dla środowiska). Ponadto w ramach niektórych projektów zakupiono sprzęt służący firmie do prowadzenia działalności związanej z przeróbką odpadów. Przykładami takich projektów są „Zakup innowacyjnego sprzętu do recyklingu odpadów budowlanych i drogowych”, czy „Zakup innowacyjnego urządzenia do rozdrabniania odpadów drzewnych szansą na wzrost konkurencyjności Przedsiębiorstwa Wielobranżowego OGRÓD”.

Priorytet II

W ramach 41 projektów zrealizowanych w Priorytecie II, 39 dotyczyło układu komunikacyjnego regionu, natomiast 2 dotyczyły transportu miejskiego. 35 projektów drogowych wymagało uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, z czego dla 3 projektów został nałożony obowiązek wykonania raportów oddziaływania przedsięwzięć na środowisko. Dla 4 projektów drogowych, ze względu na zakres robót przewidzianych do wykonania, nie było wymagane uzyskanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach. Wszystkie posiadały *Zaświadczenie organu odpowiedzialnego za monitorowanie obszarów Natura 2000*. Jeśli chodzi o projekty zrealizowane w ramach transportu miejskiego, polegające na zakupie autobusów, nie wymagały one uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach oraz nie było wymagane uzyskanie wymienionego wyżej zaświadczenia.

Wśród dotychczas zrealizowanych projektów związanych z układem komunikacyjnym znalazły się następujące przedsięwzięcia:

- 1 projekt związany z przebudową drogi wojewódzkiej. W ramach inwestycji przebudowano 7,87 km drogi oraz most. Ponadto m.in. zamontowano urządzenia służące bezpieczeństwu ruchu drogowego, wykonano elementy odwodnienia drogi oraz przebudowano przepusty drogowe. Projekt przyczyni się do skrócenia czasu przejazdu i zwiększenia komfortu podróży, niższej emisji toksycznych składników spalin, niższej emisji wibracji oraz poprawy estetyki krajobrazu. W związku z tym, że eksploatacja przedsięwzięcia nie spowoduje wzrostu hałasu, a nawet spowoduje jego zmniejszenie w porównaniu do stanu dotychczasowego, nie przewidziano budowy ekranów akustycznych. Jedyne obciążenia dla środowiska, poprzez emisję zanieczyszczeń oraz emisją hałasu, zaobserwowano w trakcie realizacji inwestycji, lecz było to oddziaływanie krótkotrwałe, koncentrujące się w pasie drogowym;
- 3 projekty związane z drogami w granicach administracyjnych miast powyżej 50 tys. mieszkańców, z czego 2 projekty związane z przebudową ulic (w Poznaniu i Koninie) oraz 1 projekt związany z budową drogi i przebudową wiaduktu w Ostrowie Wielkopolskim. W ramach tych projektów przebudowano 3,2 km dróg – 1,1 km drogi wojewódzkiej i 2,1 km drogi powiatowej – oraz wybudowania 1,25 km drogi gminnej wraz z przebudową wiaduktu. Obciążenia dla środowiska, poprzez emisję zanieczyszczeń do środowiska oraz emisją hałasu, zaobserwowano w trakcie realizacji inwestycji, lecz było to oddziaływanie krótkotrwałe, koncentrujące się w pasie drogowym. Inwestycje dotyczące przebudowy dróg polegały na wymianie nawierzchni oraz m.in. na budowie nowych odcinków chodników, ścieżek rowerowych, ciągów rowerowo-piesznych, oświetlenia, zatok autobusowych czy przystanków tramwajowych. Wybudowano media naziemne i podziemne (kanalizacja deszczowa, sygnalizacje świetlne, urządzenia BRD). Ponadto urządzono tereny zieleni ulicznej. Przedsięwzięcia te, przyczyniając się do upłynnienia ruchu, wpływają pozytywnie na poprawę warunków środowiskowych. Zmniejszeniu uległa ilość zanieczyszczeń emitowanych do powietrza atmosferycznego, a także natężenie hałasu. Przyjęte rozwiązania techniczne, w tym technologia odprowadzania wód deszczowych, pozwalają na ograniczenie do minimum wprowadzanych do środowiska zanieczyszczeń. Wybudowane perony przystankowe, oświetlenie, sygnalizacja oraz drogi rowerowe wpływają na poprawę bezpieczeństwa ruchu pieszego i samochodowego. To, wraz z ograniczeniem hałasu i zanieczyszczeń powietrza, pozytywnie wpłynie na zdrowie ludności zamieszkałej w sąsiedztwie przeprowadzonych inwestycji. Ponadto realizacja budowy drogi gminnej i przebudowy wiaduktu w Ostrowie Wielkopolskim miała m.in. na celu przeniesienia ruchu samochodów ciężarowych na przebudowany ciąg komunikacyjny, prowadzący do terenów inwestycyjnych miasta, przy jednoczesnym ograniczeniu tego ruchu w centrum miasta. Wpłynie to pozytywnie na zdrowie mieszkańców tych terenów poprzez obniżenie znacznego poziomu hałasu i emisji spalin w śródmieściu Ostrowa Wielkopolskiego. W celu ograni-

czenia negatywnego wpływu na środowisko nowo wybudowanej drogi oraz przebudowanego wiaduktu w ciągu pasa drogowego wykonano kanalizację deszczową. Ponadto wybudowano ciąg pieszo-rowerowy, który umożliwia zmniejszenie natężenia ruchu samochodowego w przypadku, gdy część dotychczasowych użytkowników samochodów będzie korzystać z transportu rowerowego.

W przypadku tej grupy trzech inwestycji drogowych również nie wykonano ekranów akustycznych, bowiem nie przewiduje się wzrostu poziomu zagrożenia hałasem.

- 35 projektów związanych z budową, rozbudową, przebudową, modernizacją i remontem dróg w granicach administracyjnych miast poniżej 50 tys. mieszkańców i na obszarach wiejskich, z czego 17 projektów dotyczyło dróg powiatowych, 17 dróg gminnych, a jeden projekt dotyczył zarówno drogi gminnej, jak i powiatowej. Łącznie przebudowano 146,5 km dróg – 110,76 km dróg powiatowych i 35,74 dróg gminnych – oraz wybudowano 6,7 km nowych dróg gminnych. Obciążenia dla środowiska, w postaci emisji zanieczyszczeń do środowiska oraz emisji hałasu, zaobserwowano w trakcie realizacji inwestycji. Było to oddziaływanie krótkotrwałe, koncentrujące się w pasie drogowym. Wymiana nawierzchni przebudowywanych dróg wpłynęła pozytywnie na płynność ruchu pojazdów oraz skrócenie czasu przejazdu tymi odcinkami. Także w tych projektach wykonano prace związane z uporządkowaniem gospodarki ściekowej, poprzez (w zależności od projektu):
 - ✓ wykonywanie spadków podłużnych i poprzecznych nawierzchni,
 - ✓ budowę, odbudowę, odmulanie rowów odwadniających,
 - ✓ budowę, przebudowę, remont, odmulanie przepustów,
 - ✓ budowę, przebudowę kanalizacji deszczowej lub jej elementów.

Wśród nowo wybudowanych dróg gminnych znajduje się obwodnica Tarnowa Podgórnego, której budowa miała na celu wyprowadzenie ruchu tranzytowego z Tarnowa Podgórnego i połączenie północnej części gminy z drogą krajową i zespołem oświatowym z ominięciem centrum. Inwestycja wpłynie pozytywnie na zdrowie mieszkańców tych terenów poprzez obniżenie wysokiego poziomu hałasu oraz emisji spalin.

W ramach tych inwestycji również nie wystąpiła potrzeba budowy ekranów akustycznych, bowiem nie spowodują one wzrostu poziomu hałasu, a wręcz go zmniejszą w porównaniu ze stanem dotychczasowym.

W ramach przebudowanych i nowo wybudowanych dróg zrealizowano infrastrukturę towarzyszącą: ponad 26 km chodników, 6 km dróg rowerowych, skrzyżowania (w tym typu rondo). W ramach kilku projektów wybudowano zatoczki autobusowe i oświetlenie dróg. Większość zrealizowanych projektów poprzez wykonanie takich elementów, jak barierki ochronne, oznakowania, wysepki, przyczynia się do poprawy bezpieczeństwa kierowców i pieszych. Ma to pozytywny wpływ na zdrowie i bezpieczeństwo mieszkańców.

Generalnie stwierdzić można, że projekty dotyczące budowy, rozbudowy, przebudowy, remontu i modernizacji dróg wywierają zróżnicowany wpływ na środowisko. Na etapie ich realizacji prowadzone prace oddziaływały na środowisko głównie poprzez emisję spalin do powietrza, emisję hałasu, czasowe, a w przypadku nowych odcinków dróg stałe, zajęcie terenu wzdłuż pasa drogowego. Było to jednak oddziaływanie krótkotrwałe i związane z bezpośrednim otoczeniem. Realizacja inwestycji infrastrukturalnych pod względem środowiskowym ma na celu głównie poprawę stanu najbliższego otoczenia, zdrowia i bezpieczeństwa ludności. Z jednej strony zmniejsza się emisja hałasu oraz zanieczyszczeń do środowiska w wyniku poprawy płynności i lepszej organizacji ruchu, poszerzenia i wymiany nawierzchni dróg. Z drugiej strony należy zauważyć, że natężenie ruchu wzrasta, niezależnie od tego, czy drogi będą remontowane, czy też nie. Zwiększające się natężenie ruchu pociąga za sobą powstawanie większej ilości spalin. Takie myślenie może prowadzić do paradoksalnego wniosku, że korzystniejsze dla środowiska jest nierealizowanie nowych odcinków dróg i brak modernizacji istniejących. W rzeczywistości brak inwestycji w infrastrukturę drogową przy jednoczesnym zwiększaniu się natężenia ruchu będzie oddziaływał bardziej niekorzystnie na środowisko oraz zdrowie ludności, niż ich realizowanie.

Zrealizowane dotychczas projekty z zakresu transportu miejskiego obejmują zakup nowoczesnego taboru komunikacji miejskiej. Jednym z celów tych przedsięwzięć było zmniejszenie uciążliwości komunikacji miejskiej dla środowiska. Zakupionych zostało łącznie 10 autobusów, 5 dla Ostrowa Wielkopolskiego i 5 dla Gminy Swarzędz. W gminie Swarzędz dzięki zakupionym nowym środkom transportu z eksploatacji wycofane zostaną 3 autobusy o największym stopniu zużycia technicznego, wysokiej awaryjności, nie spełniające obecnych wymogów w zakresie ochrony środowiska. Dzięki wymianie taboru na nowoczesny obniży się poziom emitowanego hałasu oraz zmniejszeniu ulegnie ilość niebezpiecznych substancji przedostających się do środowiska w wyniku częstych awarii wysłużonego taboru. Tabor zakupiony dla Ostrowa Wielkopolskiego będzie obsługiwał 2 nowe linie na terenie miasta. Dzięki temu spodziewany jest wzrost zainteresowania środkami komunikacji miejskiej wśród mieszkańców, co powinno przyczynić się do ograniczenia ruchu samochodowego, a tym samym emisji spalin do powietrza.

Zakupione autobusy napędzane są silnikami spalinowymi spełniającymi surowe normy emisji spalin Euro 5 z możliwością zastosowania biopaliw. Ponadto w autobusach dla Ostrowa Wielkopolskiego została zastosowana metoda wtórnej obróbki spalin pozwalająca zmniejszyć emisję tlenu azotu i cząstek stałych.

Priorytet III

W ramach Priorytetu III realizowane są inwestycje proekologiczne. Dlatego, choć w trakcie realizacji inwestycji przejściowo wystąpiło negatywne oddziaływanie na środowisko, poprzez emisję spalin do powietrza czy emisję hałasu ze sprzętu budowlanego, to w efekcie przedsięwzięcia te przyczyniają się do poprawy stanu środowiska przyrodniczego i jego ochrony przed degradacją. Do końca lutego 2011 zrealizowano 17 projektów, z czego:

- 2 zrealizowane projekty dotyczyły gospodarki ściekowej – budowa kanalizacji sanitarnej i deszczowej oraz zaprojektowanie i wykonanie rozbudowy istniejącej oczyszczalni ścieków,

- 6 miało na celu poprawę bezpieczeństwa środowiskowego i ekologicznego,
- 9 dotyczyło promowania bioróżnorodności i ochrony przyrody (w tym obszarów Natura 2000).

Projekty z zakresu gospodarki ściekowej

Inwestycja dotycząca budowy kanalizacji sanitarnej i deszczowej w mieście Kłodawa spowoduje podłączenie do systemu kanalizacyjnego dodatkowo około 1 100 mieszkańców. Ilość ścieków odprowadzanych do oczyszczalni wzrosła o 125,35 m³/dobę. Inwestycja pozwoliła ograniczyć ilości ścieków dowożonych do oczyszczalni. Wybudowany został również system kanalizacji deszczowej wraz z urządzeniami do podczyszczania wód opadowych (2 osadniki wstępne, 2 separatory, 2 studnie rewizyjne). Dzięki temu ilość oczyszczonych ścieków deszczowych trafiających do rzeki Rgilewki wzrośnie o 19,5 tys. m³/rok.

Realizacja innego projektu polegającego na rozbudowie oczyszczalni ścieków w miejscowości Wyszki w gminie Kotlin pozwoliła na zwiększenie liczby osób obsługiwanych przez oczyszczalnię ogółem o ponad 8,5 tys. Ilość odprowadzanych ścieków wzrosła o 853 m³/dobę.

Negatywny wpływ na środowisko wystąpił w trakcie realizacji inwestycji i miał charakter krótkotrwały i lokalny. Projekty te mają na celu poprawę stanu środowiska przyrodniczego, wpływając korzystnie na poprawę stanu sanitarnego wód powierzchniowych, powodując zmniejszenie zanieczyszczenia gleb i wód gruntowych oraz zwiększenie ochrony korytarzy ekologicznych, jakimi są doliny rzek. Jednocześnie w wyniku realizacji tych inwestycji wzrośnie ilość powstających odpadów w postaci osadów ściekowych.

Dla zrealizowanych projektów wydane zostały decyzje o środowiskowych uwarunkowaniach, natomiast dla projektu związanego z rozbudową oczyszczalni wykonano Raport oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko.

Projekty dotyczące poprawy bezpieczeństwa środowiskowego i ekologicznego

W ramach zrealizowanych projektów zakupiono dla ochotniczej straży pożarnej 2 samochody ratowniczo-gaśnicze o pojemności zbiorników 5 tys. litrów, 2 samochody ratunkowo-gaśnicze o pojemności zbiorników 2,5 tys. litrów oraz dodatkowy sprzęt strażacki do jednego z samochodów. Ponadto specjalistyczną grupę ratownictwa chemiczno-ekologicznego w Ostrowie Wielkopolskim doposażono w sprzęt niezbędny do zabezpieczania miejsc występowania awarii, katastrof ekologicznych i chemicznych oraz usuwania jego skutków.

Zrealizowane projekty mają charakter typowo proekologiczny, w swoich założeniach mają służyć poprawie bezpieczeństwa i ochronie środowiskowej i ekologicznej obszaru województwa wielkopolskiego. Zakupiony sprzęt przyczyni się do ratowania życia ludzi i zwierząt, do usuwania przeszkód naturalnych i sztucznych utrudniających niesienie pomocy poszkodowanym. Ponadto specjalistyczny sprzęt ratownictwa chemiczno-ekologicznego umożliwi monitorowanie środowiska - prowadzenie badań jakości środowiska, obserwacji i oceny jego stanu oraz zachodzących w nim zmian. Samochód ratownictwa chemiczno-ekologicznego będzie wykorzystywany do analizowania stanu bezpieczeństwa województwa pod kątem zagrożeń i awarii przemysłowo-ekologicznych, do rozpoznawania powstałych zagrożeń i prognozowania ich rozwoju oraz skutków oddziaływania na ludzi i środowisko.

Na terenach objętych ochroną w wyniku realizacji projektów występują obszary sieci ekologicznej Natura 2000, przez które przebiegają szlaki komunikacyjne drogowe i kolejowe. Zakupiony sprzęt pozwoli na skuteczniejsze prowadzenie działań ratowniczych, a tym samym minimalizację strat w środowisku przyrodniczym.

Zakupione samochody spełniają wysokie wymagania techniczne i technologiczne, zgodne z aktualnie obowiązującymi normami tak, aby ich użytkowanie nie wywierało negatywnych skutków na środowisko w postaci nadmiernego hałasu, emisji do powietrza szkodliwych substancji, czy zanieczyszczeń wód powierzchniowych i podziemnych.

Zrealizowany został również projekt dotyczący opracowania szczegółowej bazy danych dotyczącej niskiej emisji na terenie miasta Leszna. Projekt ten związany jest z zaleceniami wymienionymi w przyjętym przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego „*Programie ochrony powietrza dla strefy – miasto Leszno w województwie wielkopolskim*” w celu wyznaczenia regionów miasta z przekroczeniami średniodobowych stężeń pyłu zawieszonego PM10. Dzięki tej inwestycji możliwe jest dokonanie oceny, które rejony miasta powinny być w pierwszej kolejności poddane działaniom naprawczym. Zgodnie z jej założeniami systemem pomiaru zanieczyszczeń objęto 64 tys. osób zamieszkujących obszar 3,2 tys. ha.

Projekty promujące bioróżnorodność i ochronę przyrody

Wśród 9 zrealizowanych projektów znajdują się inwestycje związane z budową szlaku turystycznego, kampaniami informacyjno-promocyjnymi, doposażeniem ośrodków edukacyjnych, czy ścieżek dydaktycznych.

Między innymi został zbudowany i zagospodarowany Szlak Żurawi wokół Jeziora Wolsztyńskiego. Utwardzono ścieżki, wybudowano 5 przepustów nad rowami melioracyjnymi, które uregulowano, pomosty o funkcjach edukacyjno-przyrodniczych, promenady, utwardzono 40 metrów brzegu jeziora, zrealizowano ścieżki dydaktyczne. Zainstalowano 27 tematycznych tablic informacyjnych, a ponadto ławki i kosze na śmieci oraz inne wyposażenie turystyczne. Dzięki tym inwestycjom zwiększy się o 1,5 tys. liczba odwiedzających.

Podczas realizacji ww. projektów nie występowały zagrożenia dla środowiska przyrodniczego. Przyjęta technologia z użyciem materiałów naturalnych, neutralnych dla otoczenia, jest przyjazna dla otoczenia. Podczas robót nie usuwano drzew, ani krzewów. Zostały one tylko częściowo delikatnie przycięte w miejscach utrudniających przejazd, co nie będzie miało żadnego wpływu na środowisko. Ponadto przyjęta technologia oraz warunki lokalne na szlaku wykluczały udział ciężkiego sprzętu budowlanego. Większość prac wykonywana była przy użyciu narzędzi ręcznych, dzięki czemu wyeliminowano do minimum emisję spalin do atmosfery oraz hałas. Prace związane z modernizacją szlaku nie miały wpływu na wody powierzchniowe oraz podziemne. Użytkowanie szlaku spełnia wymogi ochrony środowiska. W wyniku realizacji projektu zlikwidowano możliwości zbaczenia ze szlaku oraz niszczenia (wydeptywania) sąsiadujących ze szlakiem ekosystemów.

Kolejne zrealizowane projekty polegały na modernizacji trzech centrów edukacji ekologicznej, poprzez dostosowanie istniejących i stworzenie nowych elementów zaplecza edukacyjnego dla potrzeb edukacji przyrodniczo-leśnej. Dzięki temu przewidywany jest wzrost liczby odwiedzających te centra łącznie o ponad 22 tys. osób w ciągu roku. W trakcie realizacji projektu prowadzone były prace budowlane i instalatorskie, które jako jedyne etapy wy-

konawstwa powodowały pewną uciążliwość dla środowiska, jednak tylko w aspekcie wzrostu poziomu hałasu.

Wymienione projekty znajdują się na obszarach prawnie chronionych: obszarach Natura 2000 i obszarze chronionego krajobrazu, jednak uwzględnivszy zakres zrealizowanych przedsięwzięć stwierdzono, że nie będą negatywnie oddziaływać na obszary chronione.

Ponadto zrealizowano 2 kampanie informacyjno-promocyjne dotyczące zmian klimatu i ochrony przyrody. Rezultatami kampanii były audycje radiowe, artykuły, kampania bilbordowa oraz wydane pakiety edukacyjne. Choć sama kampania nie powoduje oddziaływania na środowisko, to jej efekty spowodują zwiększenie świadomości ekologicznej społeczeństwa, co w przyszłości może wywierać pozytywny wpływ na środowisko przyrodnicze.

Priorytet V

W ramach tego priorytetu zrealizowano łącznie 47 projektów, z czego 40 dotyczyło inwestycji w ochronę zdrowia, 6 inwestycji w infrastrukturę systemu oświaty, natomiast 1 dotyczył innej infrastruktury społecznej. Zrealizowane projekty z zakresu ochrony zdrowia nie były inwestycjami infrastrukturalnymi, w związku z czym nie wymagały uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach. Nie było również wymagane uzyskanie Zaświadczenia organu odpowiedzialnego za monitorowanie obszarów Natura 2000. Podobna sytuacja miała miejsce w przypadku 2 zrealizowanych projektów w ramach systemu oświaty polegających na zakupie sprzętu. Natomiast 4 pozostałe inwestycje z zakresu systemu oświaty i inwestycja związana z inną infrastrukturą społeczną były inwestycjami infrastrukturalnymi, nie wymagającymi uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, lecz uzyskano do nich Zaświadczenia organu odpowiedzialnego za monitorowanie obszarów Natura 2000.

Dzięki zrealizowanym projektom w ramach infrastruktury ochrony zdrowia zakupiono sprzęt medyczny dla 38 zakładów opieki zdrowotnej z terenu województwa. Łącznie zakupiono blisko 1,1 tys. urządzeń medycznych oraz wyposażenia związanego bezpośrednio leczeniem. Zakupiony specjalistyczny sprzęt medyczny to m.in. rezonans magnetyczny, aparaty RTG (27 szt.), aparaty USG (25 szt.), aparaty EKG (9 szt.), aparaty KTG (5 szt.), tomografy komputerowe (7 szt.), aparaty do mammografii (6 szt.), defibrylatory (29 szt.), pompy infuzyjne (154 szt.), kardiomonitoring (49 szt.), respiratory (25 szt.).

W ramach zrealizowanych inwestycji w zakresie systemu oświaty przebudowano 1 obiekt dydaktyczny oraz internat (poprzez m.in. wymianę podłóg, instalacji elektrycznej, prace malarskie, montaż systemu oddymiania), wybudowano 2 sale sportowe wraz z zapleczem socjalnym i wyposażeniem, przebudowano boisko przyszkolne oraz zakupiono dla 2 szkół specjalistyczny sprzęt rolniczy.

Projekt z zakresu infrastruktury społecznej polegał na zakupie budynku i zaadoptowaniu go na Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie.

Zakup nowego sprzętu medycznego spowoduje skrócenie czasu oczekiwania na usługi medyczne, zwiększy się liczba wykonywanych usług medycznych i zabiegów, a tym samym nastąpi wzrost liczby osób z nich korzystających. Nastąpi poprawa dostępności do specjalistycznych świadczeń zdrowotnych, ulegną skróceniu czas diagnostyki i średni czas hospitalizacji. Dzięki temu poprawi się nie tylko poziom zdrowotności mieszkańców, ale również, w wyniku inwestycji polegającej na wymianie sprzętu na nowy, poprawi się bezpieczeń-

stwo pacjentów i osób obsługujących ten sprzęt. Wymiana sprzętu medycznego wpłynie pozytywnie na ograniczenie zużycia energii i wody. Dzięki nowym inwestycjom zmniejszy się ogólna ilość powstających odpadów, ale w związku ze zwiększeniem liczby badań i zabiegów z wykorzystaniem zakupionego wysokowydajnego sprzętu, może powstawać więcej niektórych rodzajów odpadów medycznych. Aby te niebezpieczne odpady nie oddziaływały niekorzystnie na środowisko, beneficjenci muszą rygorystycznie przestrzegać norm i wymogów prawnych dotyczących sposobu postępowania z odpadami medycznymi.

Inwestycje związane z budową lub przebudową obiektów związanych z infrastrukturą szkolną (budowa sal sportowych, przebudowa budynku dydaktycznego i internatu oraz przebudowa boiska) negatywnie wpływały na środowisko jedynie na etapie realizacji, poprzez emisję hałasu i spalin ze sprzętu budowlanego, ale wpływ ten miał charakter krótkotrwały i lokalny. Projekty te wpłyną pozytywnie na poprawę kondycji i zdrowie mieszkańców, a także poprawią warunki nauczania i życia dzieci i młodzieży. Również zakupiony nowoczesny sprzęt rolniczy, użytkowany zamiast dotychczasowego wyeksploatowanego nie będzie negatywnie oddziaływał na środowisko, a nawet będzie emitował mniej szkodliwych substancji do środowiska.

W przypadku remontów i modernizacji infrastruktury społecznej, poprzez modernizację instalacji oraz poprzez poprawę efektywności energetycznej budynków za każdym razem uzyskiwano pozytywny efekt środowiskowy polegający na ograniczeniu niekorzystnego wpływu w stosunku do stanu wyjściowego.

Priorytet VI

Projekty, których realizacja została zakończona, dotyczyły podniesienia walorów turystycznych terenów, na których były realizowane. Wszystkie projekty były inwestycjami infrastrukturalnymi, z czego 9 nie wymagało uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach. Projekt dotyczący rewitalizacji terenu pofolwarcznego wymagał uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, bez wymogu sporządzenia raportu oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko. Ponadto wszystkie projekty wymagały złożenia *Zaświadczenia organu odpowiedzialnego za monitorowanie obszarów Natura 2000*. Dotyczyły one budowy i przebudowy oraz rewitalizacji obiektów turystycznych, obiektów sportowo-rekreacyjnych, zagospodarowania plaż, budowy ścieżek rowerowych, pomostów, promenad, przystani. W ramach realizacji tych projektów:

- wybudowano 8 obiektów turystycznych i rekreacyjnych (w ramach 3 projektów):
 - ✓ kręgielnię ze strzelnicą i klubem bilardowym,
 - ✓ ścieżkę turystyczno-dydaktyczną,
 - ✓ przystań wodną z 4 pomostami pływającymi, budynkiem wielofunkcyjnym, oświetleniem zewnętrznym;
- przebudowano 7 obiektów turystycznych i rekreacyjnych (w ramach 4 projektów):
 - ✓ boisko sportowe, pomost i 2 place zabaw,

- ✓ ośrodek wypoczynkowy (wymiana nawierzchni alejek i boisk, nawiezenie nowego piasku na plażę, remont mola, fontanny),
- ✓ obiekt rekreacyjno-sportowy (remont boiska sportowego, 2 placów zabaw),
- ✓ zagospodarowanie plaży (budowa budynku handlowo-usługowego, wiaty na sprzęt pływający i sportowy, boiska do siatkówki, placu zabaw);
- zagospodarowano około 50 ha powierzchni pod cele rekreacyjno-turystyczne;
- wybudowano około 16 km ścieżek rowerowych (6 projektów);
- wybudowano 80 miejsc noclegowych (1 projekt).

Inwestycje te wywierały presję na środowisko głównie podczas budowy. Zarówno zwiększony ruch maszyn i pojazdów transportujących surowce, jak i wzmożony hałas, czy zwiększona emisja zanieczyszczeń, oddziaływały negatywnie na pobliską faunę. Było to jednak oddziaływanie krótkofalowe.

Wymienione działania mają generalnie pozytywne oddziaływanie środowiskowe. Zrealizowane obiekty turystyczne generują stosunkowo małą emisję zanieczyszczeń do atmosfery i ścieków, niski poziom hałasu, zlokalizowane są w pewnej odległości od siedzib ludzkich. Ścieżki rowerowe, wybudowane i przebudowane boiska i plaże będą miały pozytywny wpływ na życie mieszkańców poprzez promowanie zdrowego trybu życia. W przypadku modernizacji obiektów istniejących turystycznych poprawia się ich stan techniczny, a przez to zmniejsza negatywne oddziaływanie środowiskowe.

Należy dodać, że w przypadku obiektów i zagospodarowanych terenów turystycznych występuje także długofalowe pośrednie oddziaływanie na środowisko, związane z wzmożonym ruchem turystycznym, który generuje pewne ilości zanieczyszczeń. Już zrealizowane w ramach WRPO inwestycje z zakresu turystyki spowodują łącznie wzrost liczby osób korzystających z tych obiektów o blisko 80 tys./rok. Dlatego jedną z podstawowych zasad zrównoważonego rozwoju, która powinna być wdrażana w turystyce, jest zasada ekologizacji, rozumianej jako zmniejszanie stopnia zagrożenia środowiska przyrodniczego. W ramach zrealizowanych inwestycji przewidziano budowę infrastruktury towarzyszącej mającej na celu ograniczanie zanieczyszczeń do minimum (np. budowa toalet, kosze na śmieci, infrastruktura wodno-kanalizacyjna).

Wykonane inwestycje łączą w sobie idee zrównoważonego rozwoju, jakimi są wzrost dobrobytu i rozwój gospodarczy, przy zachowaniu zasobów walorów środowiska przyrodniczego. Projekty te pozwalają na wyeksponowanie i promocję walorów poszczególnych obszarów mieszkańcom i odwiedzającym turystom.

4.2. Potencjalne i rzeczywiste skutki środowiskowe realizacji Programu

Rozwój społeczno-gospodarczy jest wypadkową wielu działań kumulujących pozytywne, negatywne lub neutralizujących negatywne wpływy realizacji różnych działań. Do podstawowych zadań niniejszej Prognozy należy ocena oddziaływania na środowisko postanowień Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego (z uwzględnieniem zmian Pro-

gramu, wynikających m.in. z włączenia do współfinansowania przedsięwzięć dodatkowych środków z Krajowej Rezerwy Wykonania i Dostosowania Technicznego).

Skutki środowiskowe realizacji Programu oceniono z uwzględnieniem wniosków wynikających z analizy oddziaływania projektów, których realizacja została już zakończona oraz przy pomocy wnioskowania pośredniego, dotyczącego oceny przewidywanego wpływu przedsięwzięć obecnie realizowanych oraz projektowanych do realizacji.

Prognoza powinna mieć przede wszystkim charakter ostrzegawczy, wskazując, jakie komponenty środowiska mogłyby ewentualnie podlegać zwiększonej presji w wyniku realizacji Programu. Siłą rzeczy określenie, analiza i skwantyfikowana ocena przewidywanych znaczących oddziaływań na środowisko oraz zabytki, w tym oddziaływań bezpośrednich, pośrednich, stałych i chwilowych, skumulowanych i wtórnych, krótkoterminowych, średnioterminowych i długoterminowych, stałych i chwilowych, jest możliwa na bardzo wysokim poziomie uogólnienia. Szczegółowa analiza i ocena będzie możliwa jedynie na poziomie poszczególnych przedsięwzięć, czyli w momencie, kiedy znana jest już dokładna lokalizacja, szczegółowe informacje o konkretnych rozwiązaniach technicznych i skali danego przedsięwzięcia.

Należy również pamiętać o analizowaniu na poziomie poszczególnych projektów możliwości wystąpienia oddziaływań skumulowanych, które mogą mieć miejsce w przypadkach, gdy obszary objęte wpływem przedsięwzięć wzajemnie oddziałują na siebie. W takich przypadkach należy uwzględnić łączny efekt środowiskowy. Analiza oddziaływań skumulowanych powinna obejmować wszystkie oddziaływania generowane przez przedsięwzięcie w połączeniu z oddziaływaniami tego samego typu, pochodzącymi od wszystkich sąsiadujących z nim przedsięwzięć, uwzględniając również te, które są planowane. W związku z tym, że w ramach Programu możliwa jest realizacja projektów komplementarnych względem siebie, analiza skutków skumulowanych powinna obejmować w szczególności projekty komplementarne.

Prognozując oddziaływania skumulowane należy brać pod uwagę oddziaływania generowane przez przedsięwzięcia zarówno w fazie budowy, jak i eksploatacji. Skutki skumulowane (negatywne, ale także pozytywne), które mogą pojawiać się zarówno w fazie realizacji, jak i eksploatacji, powinny być rozpatrywane w wielu płaszczyznach i skalach, w tym w szczególności w skali lokalnej, regionalnej, a także w czasie. Należy również pamiętać o tym, że dodatkowe efekty skumulowane prawdopodobnie będą obserwowane w dłuższej perspektywie, znacznie wykraczającej poza horyzont czasowy realizacji Programu.

Projekty już wybrane oraz przewidywane do realizacji w ramach WRPO będą miały zróżnicowany wpływ na środowisko. Skutki przez nie powodowane będą zależały m.in. od wyboru sposobu ich realizacji oraz konkretnej lokalizacji. Analiza macierzy wpływu realizacji priorytetów WRPO na środowisko i warunki równoważenia rozwoju umożliwiła wskazanie zasadniczych grup kategorii interwencji w ramach poszczególnych priorytetów o potencjalnie znaczącym oddziaływaniu na środowisko. Są to przede wszystkim kategorie interwencji związane z Priorytetami I i II, generalnie dotyczące rozwoju infrastruktury drogowej, kolejowej, lotniczej oraz rozwoju terenów inwestycyjnych, szczególnie terenów aktywizacji gospodarczej i pozarolniczych funkcji obszarów wiejskich.

Do kategorii interwencji związanych z rozwojem infrastruktury technicznej stanowiących źródło potencjalnych znaczących negatywnych oddziaływań zaliczyć należy zwłaszcza

inwestycje liniowe, będące w większości inwestycjami pogarszającymi stan środowiska. Powodują one zróżnicowany charakter zakłóceń i zmian środowiska przyrodniczego, zarówno jego cech naturalnych, jak i antropogenicznych. Poza zachwianiem równowagi środowiska przyrodniczego wywierają także ujemny wpływ na wartościowe cechy krajobrazu, a także na pozytywne efekty długoletniej działalności człowieka związanej z kształtowaniem krajobrazu.

Do inwestycji liniowych mających najpoważniejszy wpływ na stan środowiska przyrodniczego w województwie wielkopolskim zaliczyć należy budowę nowych dróg. Stanowią one mogą bariery ograniczające lub przerywające ciągłość układów przyrodniczych, powodują dalszą fragmentację i izolację ekosystemów. Stanowią znaczne obciążenie dla środowiska poprzez hałas, wibracje, zanieczyszczenie wód powierzchniowych, obejmując obszary, na których wcześniej takie oddziaływania nie występowały. Trzeba jednak zauważyć, że obok tych negatywnych skutków, jakie wywołuje w środowisku przyrodniczym budowa nowych odcinków dróg (w tym obwodnic), głównym celem realizacji tych inwestycji jest wywołanie pozytywnych zmian. Wyprowadzenie ruchu pojazdów (głównie tranzytowego) poza tereny miejskie, zmniejsza w znacznym stopniu hałas komunikacyjny, poprawia warunki bioklimatyczne poprzez zmniejszenie emisji spalin, wpływa pozytywnie na zwiększenie bezpieczeństwa i komfortu jazdy oraz skraca czas podróży.

Dla zdecydowanej większości przedsięwzięć już wybranych lub przewidywanych do realizacji w ramach Programu bezpośrednie oddziaływanie na środowisko dotyczyć będzie najbliższego sąsiedztwa. Znaczna liczba projektów to inwestycje drobne, dotyczące zakupu różnego rodzaju sprzętu, należące do różnych rodzajów kategorii interwencji. Inwestycje realizowane dzięki dofinansowaniu w ramach WRPO różnią się między sobą rodzajem, wielkością, lokalizacją. Należy pamiętać, że przedsięwzięcia nawet podobnego rodzaju realizowane w różnych konkretnych miejscach mogą mieć różny wpływ na środowisko, w zależności od stanu i chłonności środowiska danego obszaru. Większość projektów jest realizowanych na terenach zurbanizowanych, gdzie ilość wrażliwych receptorów jest ograniczona. W przypadku obszarów miejskich, na których realizowanych jest obecnie blisko 60% projektów, oddziaływanie dotyczyć będzie głównie zdrowia ludzi oraz zanieczyszczeń powietrza i odpowiedniego klimatu akustycznego. Analizując rodzaje już zakończonych, będących w trakcie realizacji oraz przewidywanych projektów określić można najważniejsze potencjalne zagrożenia dla środowiska przyrodniczego Wielkopolski, związane z realizacją postanowień Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego (z uwzględnieniem projektu jego zmian):

- przekształcenie terenów w wyniku realizacji nowych inwestycji, w tym głównie drogowych,
- uciążliwości odorowe w wyniku budowy/rozbudowy oczyszczalni ścieków, czy budowy sortowni lub kompostowni,
- wzrost ilości odpadów (osady pościelowe) w wyniku rozbudowy oczyszczalni ścieków,
- wzrost ilości powstających zanieczyszczeń powietrza na obszarach, gdzie wybudowano nowe drogi oraz w wyniku rozbudowy portu lotniczego,
- wzrost poziomu presji ludności na środowisko, w wyniku rozwoju infrastruktury turystycznej.

Obok oddziaływań, będących bezpośrednim efektem zrealizowanych projektów, w okresie późniejszym pojawią się również oddziaływania pośrednie, które wynikać będą z efektów tzw. wartości dodanej Programu, czyli kolejnych przedsięwzięć, które będą się rozwijały w sąsiedztwie niektórych inwestycji zrealizowanych przy pomocy środków wspólnotowych. („efekt mnożnikowy”).

Do najważniejszych tego rodzaju oddziaływań pośrednich zaliczyć można m.in.:

- zagospodarowywanie terenów w rejonach inwestycji drogowych,
- wzrost poziomu ruchu drogowego na wyremontowanych i przebudowanych drogach, a co za tym idzie wzrost ilości spalin oraz pogorszenie warunków przemieszczania się dzikich zwierząt,
- rozwój nowych terenów w wyniku uzbrojenia ich w sieci kanalizacyjno-wodociągowe i inne media (np. tereny inwestycyjne).

Innego rodzaju efekt wtórny może wystąpić w przypadku zrealizowania inwestycji wywołujących obawy społeczne, np. terenów w najbliższym otoczeniu budowanych, rozbudowywanych oczyszczalni ścieków, zakładów zagospodarowania odpadów, lotniska i innych przedsięwzięć pogarszających warunki życia okolicznych mieszkańców. Uciążliwości powodowane przez takie inwestycje mogą być przyczyną obniżenia, bądź całkowitej utraty szans rozwojowych na sąsiadujących terenach, przez co staną się one nieatrakcyjne do zamieszkania.

Poniżej scharakteryzowano wpływ realizacji WRPO (wraz z projektem zmian Programu) na poszczególne komponenty środowiska Wielkopolski.

Wpływ na środowisko wodne (wody powierzchniowe, podziemne i gruntowe)

Na stan wód, głównie wód powierzchniowych, oddziaływać będą przede wszystkim przedsięwzięcia z zakresu gospodarki wodno-ściekowej, związane z budową, przebudową i rozbudową infrastruktury zaopatrzenia w wodę, systemów kanalizacyjnych, oczyszczalni ścieków, a także z budową lub rozbudową dróg.

Zauważyć należy, że w wymiarze regionalnym skumulowane oddziaływanie tych inwestycji na ekosystemy wodne będzie miało wymiar pozytywny. W *Aktualizacji Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych* przewiduje się redukcję ładunku odprowadzanego w ściekach do wód o ponad 60%. Jednocześnie budowa, rozbudowa systemów kanalizacyjnych, czy oczyszczalni ścieków, spowoduje zwiększenie ilości odprowadzanych oczyszczonych ścieków do wód powierzchniowych. Taka sytuacja ma miejsce np. w związku z uzbrajaniem nowych terenów w infrastrukturę sanitarną. Ponieważ dopuszczalne parametry jakości ścieków są nawet kilkakrotnie wyższe od niektórych wskaźników jakości wód powierzchniowych (np. w przypadku BZT5 czy fosforu organicznego), można przyjąć założenie, że będą one źródłem dodatkowego ładunku substancji chemicznych do odbiorników. Wzrost ilości odprowadzanych ścieków może być przyczyną pogorszenia obecnych parametrów określających jakość wód powierzchniowych również w odbiornikach, gdzie ścieki dotychczas nie były odprowadzane. Kwestia ta wymaga skrupulatnych analiz w postępowaniach w sprawie oceny oddziaływania na środowisko poszczególnych przedsięwzięć, podejmowanych w ramach WRPO.

W przypadku inwestycji drogowych zagrożenie zanieczyszczenia wód może występować na etapie realizacji przebudowy dróg istniejących i budowy nowych, a następnie w fazie eksploatacji przy wzrastającym natężeniu ruchu drogowego. Oddziaływanie na jakość wód w trakcie budowy, czy przebudowy dróg jest oddziaływaniem krótkotrwałym. Do najważniejszych przyczyn zanieczyszczenia wód w trakcie realizacji prac drogowych można zaliczyć:

- zanieczyszczenie wód substancjami chemicznymi, głównie ropopochodnymi, wyciekającymi z maszyn,
- nieprawidłowo składowane materiały budowlane
- nieprawidłowo zorganizowane zaplecze budowy, w tym zaplecze sanitarne,
- wprowadzanie substancji niebezpiecznych bezpośrednio do cieków wodnych w przypadku budowy obiektów mostowych.

W trakcie eksploatacji dróg źródłem zanieczyszczeń mogą być spływy powierzchniowe z nawierzchni drogi, a także przedostawanie się do środowiska w sąsiedztwie pasa drogowego szkodliwych substancji w wyniku awarii i wypadków. Największe zagrożenia zanieczyszczeniem wód (powierzchniowych i gruntowych) w trakcie eksploatacji dróg pojawiają się w trakcie opadów, po długim okresie pogody bezdeszczowej, w związku z intensywnymi opadami śniegu (zanieczyszczenia chlorkiem sodu w rezultacie stosowania soli podczas akcji zimowego utrzymania dróg) oraz w wyniku poważnych awarii, w których występują wycieki substancji toksycznych dla środowiska. Należy podkreślić, że przebudowa dróg ma m.in. na celu poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego, a co za tym idzie zmniejszenie ilości wypadków i awarii.

Istniejące drogi najczęściej nie są wyposażone w odpowiednie systemy odprowadzania i podczyszczania ścieków opadowych, a jeśli już takie posiadają, to systemy te przeważnie są w niezadowolającym stanie technicznym. Dlatego projekty związane z infrastrukturą drogową powinny obejmować również prace związane z uporządkowaniem gospodarki ściekowej w pasie drogowym i jego sąsiedztwie. Odpowiednio dostosowane systemy odprowadzania i podczyszczania ścieków deszczowych powinny ograniczyć do minimum zanieczyszczenie wód powierzchniowych, gruntowych, a także w efekcie podziemnych.

Inwestycja drogowa przed realizacją musi uzyskać decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach. Organ wydający taką decyzję powinien dokładnie określić warunki wykorzystania terenu zarówno w fazie realizacji, jak i eksploatacji. W przypadkach, w których inwestycja drogowa będzie przecinać obszary cenne przyrodniczo, w tym obszary Natura 2000, na etapie przygotowywania inwestycji należy uwzględnić możliwość wystąpienia poważnych awarii i w związku z tym rozważyć możliwość i celowość zastosowania na takich obszarach urządzeń zatrzymujących zanieczyszczenia z potencjalnych awarii.

Na jakość wód powierzchniowych będą miały wpływ także projekty, w wyniku których wzrośnie ruch turystyczny (w tym również związany z turystyką wodną i rekreacyjną w bliskości akwenów wodnych), który pociąga za sobą powstawanie zanieczyszczeń. Dlatego jedną z podstawowych zasad zrównoważonego rozwoju, która powinna być wdrażana w turystyce, jest zasada ekologizacji, rozumianej jako zmniejszanie stopnia zagrożenia środowiska przyrodniczego. Należy realizować projekty turystyki zrównoważonej, czyli takiej, która podtrzymuje ekologiczną, społeczną i ekonomiczną integralność terenów, a także zachowuje dla przyszłych pokoleń w niezmiennym stanie zasoby naturalne i kulturowe tych obszarów.

W ramach realizowanych projektów wpływających na wzrost ruchu turystycznego powinno uwzględniać się również infrastrukturę towarzyszącą mającą na celu zmniejszanie presji ludności na środowisko.

Wpływ na różnorodność biologiczną

Województwo wielkopolskie cechuje się dużą różnorodnością biologiczną. W związku z tym obszary prawnie chronione obejmują znaczną część województwa. Wielkopolska w dużej mierze jest regionem rolniczym, którego krajobraz cechuje m.in. bogata, wyróżniająca się w skali europejskiej awifauna. Stan populacji ptaków krajobrazu rolniczego na obszarze regionu ulega poprawie, osiągając obecnie liczebność na poziomie notowanym w 2000 roku.

Wpływ realizacji WRPO na bioróżnorodność (z uwzględnieniem jego zmian) będzie występował zarówno na etapie realizacji przedsięwzięć, jak i ich eksploatacji, z tym, że na etapie budowy oddziaływanie będzie lokalne i zazwyczaj krótkookresowe. Na etapie realizacji inwestycji do najważniejszych negatywnych czynników, które mogą wpływać na bioróżnorodność zaliczyć można:

- emisję hałasu – powodować może wypłaszanie różnych gatunków zwierząt z zajmowanych przez nie siedlisk. Dotyczyć to będzie głównie inwestycji realizowanych poza terenami zurbanizowanymi, bowiem na terenach zurbanizowanych skład gatunkowy zwierząt jest niewielki, w związku z czym w tych przypadkach czynnik ten będzie miał mniejsze znaczenie;
- niszczenie roślinności – w trakcie budowy następuje ono w wyniku używania ciężkiego sprzętu lub składowania materiałów budowlanych. Jest to oddziaływanie krótkookresowe, po zakończeniu którego roślinność zostanie odtworzona. Niszczenie roślinności może mieć również wymiar trwały, w wyniku usuwania roślinności z terenów pod nowe inwestycje, np. budowę dróg, czy obiektów przemysłowych. Ma to szczególne znaczenie na terenach pozamiejskich, ponieważ na terenach miejskich usunięta zostanie głównie zieleń miejska.

O wiele większe znaczenie dla środowiska ma etap eksploatacji inwestycji. Do najważniejszych czynników niekorzystnie wpływających na bioróżnorodność zaliczyć można:

- zajmowanie przestrzeni pod nowe inwestycje – powodujące niszczenie bioróżnorodności, głównie poza obszarami miejskimi, cechującymi się dużą bioróżnorodnością. Skutkować to może fragmentacją i izolacją zbiorowisk roślinnych i populacji zwierząt. Może zostać utrudniona możliwość migracji na duże odległości, czy nawet przemieszczania się w celu żerowania;
- emisja hałasu, wibracje – powodujące płoszenie gatunków, a przez to trwałe opuszczanie zajmowanych przez nie siedlisk. Dotyczyć to może przede wszystkim obszarów pozamiejskich i związane jest głównie z ruchem komunikacyjnym w związku z budową i przebudową dróg;
- urazy mechaniczne – w wyniku rozbudowy i budowy nowych odcinków dróg oraz ogólnej tendencji wzrostowej natężenia ruchu może dochodzić do zderzeń zwierząt z pojazdami mechanicznymi, a co za tym idzie do zwiększenia

śmiertelności zwierząt. Innym przykładem takich zdarzeń mogą być zderzenia ptaków z wybudowanymi elektrowniami wiatrowymi.

Wszystkie inwestycje ograniczające różnorodność biologiczną powinny być dokładnie przeanalizowane w momencie prowadzenia postępowania dotyczącego oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko. Należy przeanalizować różne warianty inwestycji, a także zaprojektować odpowiednie działania łagodzące.

Wpływ na powierzchnię ziemi (gleby)

Negatywne oddziaływanie na powierzchnię ziemi (gleby) występować będzie na terenach przeznaczonych pod nowe inwestycje, poprzez trwałe zajęcie (np. nowe odcinki dróg, wszelkie obiekty powierzchniowe, budynki, utwardzone place, elektrownie wiatrowe).

Potencjalne negatywne oddziaływanie na powierzchnię ziemi i gleby występować będzie także w trakcie realizacji inwestycji. Pojawić się ono może w trakcie pracy ciężkiego sprzętu budowlanego, przy składowaniu materiałów budowlanych, przez przedostawanie się do gleby substancji niebezpiecznych, w tym substancji ropopochodnych, w wyniku awarii sprzętu budowlanego. Powodować to może miejscowe zagęszczenie gruntu, usunięcie wierzchniej warstwy gleby lub punktowe jej skażenia.

Generalnie, eksploatacja przedsięwzięć zrealizowanych w ramach WRPO nie powinna wywierać znaczącego negatywnego wpływu na gleby, ze względu na postęp technologiczny oraz wykorzystywanie w procesach produkcji rozwiązań wpływających mniej negatywnie na środowisko. Niektóre spośród realizowanych inwestycji mają na celu wręcz zmniejszenie występowania poważnych awarii, czy wypadków, powodujących zanieczyszczenie gleb. Wpływ na niekorzystne zmiany chemizmu gleb mogą mieć inwestycje transportowe, które są źródłem zanieczyszczeń. Ich oddziaływanie będzie miało charakter lokalny i ograniczony do terenów znajdujących się wzdłuż ciągów komunikacyjnych. W związku z tym w celu zminimalizowania takich oddziaływań w trakcie projektowania inwestycji realizowanych w ramach Programu należy poddawać analizie potrzebę wykonania infrastruktury towarzyszącej, chroniącej środowisko, jak np. kanalizacja deszczowa, czy inne rozwiązania.

Wpływ na krajobraz

Głównymi działaniami podejmowanymi w ramach realizacji Programu, powodującymi największy negatywny wpływ na krajobraz są zmiany zagospodarowania terenu w wyniku realizacji różnego rodzaju inwestycji. Budowa nowych odcinków dróg na nowych terenach będzie miała wpływ na fragmentację krajobrazu. Skutki dla krajobrazu wystąpią także np. w przypadkach budowy elektrowni wiatrowych. Konflikty będą pojawiać się w okolicznościach, kiedy inwestycje będą miały być realizowane na terenach cennych przyrodniczo. Należy pamiętać, że generalną zasadą obowiązującą dla użytkowania obszarów przyrodniczych podlegających ochronie powinno być ich użytkowanie zgodne z celem, dla których zostały utworzone. Natomiast w przypadku obszarów Natura 2000 w ramach Programu nie mogą otrzymać dofinansowania projekty, które będą negatywnie na nie oddziaływać. Zaznaczyć należy, że remonty, czy modernizacja dróg lub linii kolejowych, będą miały niewielki wpływ na zmianę krajobrazu, ze względu na to, że będą realizowane na odcinkach już istniejących ciągów komunikacyjnych.

Ponadto w ramach Programu realizowane będą inwestycje związane z przywracaniem funkcji ekologicznych terenom zdegradowanym, co będzie miało pozytywny wpływ na ochronę walorów przyrodniczych i krajobrazowych. Również pozytywny wpływ na krajobraz, w tym na jego estetykę, będą miały działania mające na celu utrzymanie stanu przyrody i jej ochronę. Będą one dotyczyć między innymi odbudowy zdegradowanych siedlisk naturalnych, znoszenia barier migracji zwierząt oraz ochrony gatunków fauny i flory o zagrożonej puli genowej.

Wpływ na zasoby naturalne

Do zasobów naturalnych zaliczamy wszystkie użyteczne elementy środowiska naturalnego, które człowiek może wykorzystywać do zaspokajania swoich potrzeb. Dzielimy je na zasoby odnawialne, czyli takie, które są praktycznie niewyczerpywalne, oczywiście pod warunkiem odpowiedniego gospodarowania nimi (woda, lasy, gleba, powietrze) oraz zasoby nieodnawialne, których wykorzystanie należy rozłożyć w czasie, bowiem występują w ograniczonych ilościach, a ich odtworzenie zajmuje wiele milionów lat (różnego rodzaju kopaliny).

Ze względu na to, że potencjalne oddziaływanie realizacji WRPO na wodę, glebę i powietrze scharakteryzowano w odrębnych częściach tego rozdziału, w tym miejscu opisane zostanie oddziaływanie Programu na kopaliny.

Działania podejmowane w ramach Programu, we wszystkich dziedzinach, mają na celu rozwój społeczno-gospodarczy regionu. Wiążą się one z koniecznością pozyskania surowców naturalnych, w tym mineralnych (kruszywa). W celu ograniczenia ilości zużywanych zasobów naturalnych w WRPO zakłada się podejmowanie takich działań, które będą prowadziły do zmniejszenia materiałochłonności, energochłonności i wodochłonności gospodarki.

Konieczność pozyskania różnego rodzaju kruszyw, które będą wykorzystywane przy realizacji przedsięwzięć takich, jak np. budowa dróg, czy różnego rodzaju obiektów budowlanych, powodować będzie pewien przyrost ich wydobycia. W związku z tym, ze względów środowiskowych i finansowych, do budowy dróg oraz innych obiektów infrastrukturalnych powinno wykorzystywać się w miarę możliwości kruszywa pozyskiwane z istniejących złóż, zlokalizowanych jak najbliżej realizowanej inwestycji. Ponadto, w miarę możliwości, proponuje się stosowanie zamiast kruszyw pozyskanych ze złóż naturalnych, kruszyw powstałych z przeróbki różnego rodzaju odpadów (np. budowlanych). Dzięki temu realizowane będą dodatkowo cele środowiskowe związane z zagospodarowaniem odpadów.

Zrealizowane w ramach Programu inwestycje związane z poprawą efektywności energetycznej, czy z wykorzystaniem zasobów odnawialnych, w efekcie końcowym będą też wpływać pozytywnie na ogólny bilans kopaliny energetycznych.

Wpływ na powietrze atmosferyczne oraz klimat

Pozytywne oddziaływanie na klimat oraz jakość powietrza atmosferycznego będą miały przede wszystkim inwestycje związane ze zwiększaniem wykorzystania energii odnawialnej, modernizacją systemów grzewczych, czy termomodernizacją budynków. Ograniczać to będzie zużycie energii uzyskiwanej w wyniku spalania paliw kopalnych, a co za tym idzie nastąpi obniżenie emisji gazów cieplarnianych. Na poprawę jakości powietrza będą miały

wpływ wszystkie inwestycje mające na celu zastąpienie starego wyeksploatowanego sprzętu i urządzeń nowymi, innowacyjnymi, spełniającymi obecne wymogi i standardy.

Nie przewiduje się znaczącego negatywnego wpływu realizowanych w Programie inwestycji na klimat. Rozwój infrastruktury drogowej przy jednoczesnym wzroście natężenia ruchu może powodować wzrost ilości emisji zanieczyszczeń do powietrza. Jednak zwrócić należy również uwagę na to, że jednocześnie stopniowo następuje wprowadzanie do użytkowania nowych pojazdów mechanicznych, spełniających coraz bardziej rygorystyczne normy środowiskowe, co ma wpływ na zmniejszanie się emitowanych przez ruch drogowy zanieczyszczeń gazowych.

Inwestycje w rozwój infrastruktury lotniczej mają na celu zwiększenie przepustowości lotniska Poznań-Ławica. Przez to zwiększeniu ulegnie liczba lotów. Będzie to miało negatywny wpływ na stan powietrza atmosferycznego, poprzez emisję do niego większej ilości zanieczyszczeń.

Wpływ na dobra materialne i kulturowe

W ramach Programu przewiduje się realizację inwestycji związanych bezpośrednio z ochroną dziedzictwa kulturowego. Jednak także niektóre inne podejmowane przedsięwzięcia mogą oddziaływać na dobre materialne i kulturowe albo w sposób bezpośredni, przyczyniając się do ich likwidacji lub częściowego zniszczenia, albo pośrednio, poprzez zmianę otoczenia obiektów cennych kulturowo.

W przypadku większości inwestycji punktowych wpływ na zabytki, dobra kultury i inne dobra materialne będzie analizowany w normalnym trybie uzgadniania inwestycji na etapie ich projektowania. W przypadku realizacji inwestycji liniowych mogą wystąpić sytuacje, kiedy prowadzone prace ziemne spowodują odkrycie obiektów i przedmiotów cennych kulturowo.

W celu złagodzenia ewentualnych negatywnych oddziaływań na dobra materialne i kulturowe w trakcie realizacji inwestycji, problematyka ta powinna być z całą starannością przeanalizowana w trakcie procedury wydawania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach. W konkretnych przypadkach należy stosować przepisy zawarte w *ustawie z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. 2003, nr 162, poz. 1568, z późn. zm.)*, zgodnie z którymi inwestor zobowiązany jest wykonać badania archeologiczne, jeśli zamierza realizować:

- roboty budowlane przy zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru, objętym ochroną konserwatorską, znajdującym się w ewidencji wojewódzkiego konserwatora zabytków,
- roboty ziemne lub dokonać zmiany charakteru dotychczasowej działalności na terenie, na którym znajdują się zabytki archeologiczne, co doprowadzić może do przekształcenia lub zniszczenia zabytku archeologicznego.

Zgodnie z ustawą za zabytek należy uważać nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową. Natomiast za zabytek archeologiczny należy uważać zabytek nieruchomy, będący powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kul-

turowych i znajdujących się w nich wytworów, bądź ich śladów, albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem.

W innych przypadkach nad pracami ziemnymi powinien być z urzędu prowadzony przez wojewódzkiego konserwatora zabytków lub działających z jego upoważnienia pracowników wojewódzkiego urzędu ochrony zabytków nadzór konserwatorski. W razie odkrycia przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem, Wojewódzki Konserwator Zabytków może wstrzymać prace na czas badań archeologicznych, nie dłużej niż 1 miesiąc od dnia doręczenia decyzji, a jeżeli odkryty zabytek posiada wyjątkową wartość, okres wstrzymania robót może być przedłużony do 6 miesięcy.

Wpływ na zdrowie ludzi

Realizacja Programu ma na celu wzmocnienie potencjału rozwojowego Wielkopolski na rzecz wzrostu konkurencyjności i zatrudnienia. Cel ten ma być osiągnięty przy pomocy działań zaprojektowanych w ramach poszczególnych priorytetów. Program ma być realizowany zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju. Już pierwsza zasada rozwoju zrównoważonego, zawarta w Deklaracji z Rio określa człowieka jako podmiot zrównoważonego rozwoju i uznaje jego prawo do zdrowego i produktywnego życia w harmonii z naturą.

Dla praktycznej realizacji tej zasady w Programie przewidziano działania, mające na celu zagwarantowanie ochrony przed szkodliwym dla zdrowia i życia oddziaływaniem realizowanych projektów. Dotyczy przede wszystkim stosowania odpowiednich rozwiązań zabezpieczających przed toksycznym oddziaływaniem zanieczyszczeń powstających w wyniku działalności gospodarczej, hałasem i wibracją, promieniowaniem jonizującym i niejonizującym. W WRPO realizowane są również projekty przyczyniające się do czynnej ochrony zdrowia i poprawy jakości życia ludności poprzez tworzenie warunków do działań profilaktycznych, właściwych warunków leczenia oraz przeciwdziałania chorobom uznanym za społeczne oraz zapewnienia sprawiedliwego dostępu do rekreacji w zdrowym i nieskażonym środowisku. Są to działania w zakresie m.in. infrastruktury ochrony zdrowia, ograniczania wypadków, zwiększenia bezpieczeństwa ludności, ograniczania zjawisk ubóstwa, marginalizacji, bezdomności i bezrobocia. Także rozwój regionalnej przedsiębiorczości oraz całej gospodarki wpływać będzie na poprawę komfortu życia ludzi oraz zwiększać będzie stabilizację finansową. Pozytywny wpływ na stan psychiczny i fizyczny ludności będą miały inwestycje w infrastrukturę sportową i turystyczną.

Negatywne oddziaływanie na stan zdrowia ludności i jakość życia będzie występowało przy wszystkich projektach infrastrukturalnych na etapie jej realizacji. Budowa obiektów i urządzeń infrastrukturalnych powodować będzie powstawanie zanieczyszczeń powietrza i hałasu w wyniku użytkowania sprzętu budowlanego. Będzie to jednak oddziaływanie krótkotrwałe i lokalne, związane z obszarem w najbliższym otoczeniu realizowanych przedsięwzięć.

Niektóre rodzaje inwestycji już w trakcie eksploatacji mogą wpływać negatywnie na stan zdrowia ludzi. Zaliczyć do nich można inwestycje związane z rozwojem systemu dróg. Przedsięwzięcia drogowe, w wyniku realizacji których z reguły wzrasta natężenie ruchu drogowego, są przyczyną emisji związków organicznych, w tym wielopierścieniowych węglodorów aromatycznych, pyłów oraz śladowych ilości metali ciężkich. Przyczyniają się także do

wzrostu poziomu hałasu. Jednocześnie inwestycje drogowe, realizowane na obszarach zabudowanych, mające na celu zwiększenie płynności ruchu i wyprowadzenie ruchu tranzytowego z centrów miast przyczyniają się do zmniejszenia ryzyka zdrowotnego powodowanego przez zanieczyszczenia z transportu, czy hałas. Ponadto mają one na celu poprawę bezpieczeństwa i zmniejszenie liczby wypadków.

Eksploatacja instalacji komunalnych (oczyszczalni ścieków) powoduje emisję do powietrza substancji mikrobiologicznych, a także odorów i hałasu. Oddziaływanie to jednak ograniczone będzie do bezpośredniego sąsiedztwa tych obiektów. Generalnie podstawowym celem użytkowania oczyszczalni ścieków jest wprowadzenie wyższych standardów oczyszczania ścieków. Realizacja oczyszczalni w ramach WRPO będzie wpływała na poprawę stanu sanitarnego regionu. Pośrednio inwestycje te przyczynią się do poprawy jakości wód, wykorzystywania przez ludzi np. do celów rekreacyjnych.

Wszystkim działaniom i przedsięwzięciom prorozwojowym, realizowanym w ramach Programu, towarzyszą różne działania mające na celu ochronę środowiska oraz minimalizowanie negatywnych oddziaływań tych przedsięwzięć. Wszystkie działania realizowane w ramach Programu poprawiające stan środowiska regionu mają w końcowym efekcie pozytywny wpływ na zdrowie ludności. Jest to oddziaływanie pośrednie i uwidoczni się w dalszej perspektywie czasowej.

W niektórych przypadkach mogą mieć miejsce sytuacje, że z powodów obiektywnych, mimo zastosowania dostępnych rozwiązań technicznych, technologicznych i organizacyjnych, nie będą mogły być uzyskane lub dotrzymane standardy jakości środowiska poza terenem zrealizowanego przedsięwzięcia. Jeżeli taka sytuacja wyniknie z oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, bądź z przeglądu ekologicznego, czy z analizy porealizacyjnej, dla oczyszczalni ścieków, składowiska odpadów komunalnych, kompostowni, trasy komunikacyjnej, lotniska, możliwe jest utworzenie obszaru ograniczonego użytkowania.

4.3. Potencjalne skutki środowiskowe przedsięwzięć możliwych do realizacji w wyniku włączenia do WRPO dodatkowych środków EFRR

Dodatkowe środki skierowane do Programu w związku z podziałem Krajowej Rezerwy Wykonania i środków Dostosowania Technicznego, przedstawione w rozdziale 2.2., pkt d) niniejszego opracowania, wzmocnią – zgodnie z propozycją zmian WRPO – takie pola interwencji Programu, jak przedsiębiorczość, regionalną infrastrukturę komunikacyjną (lotniczą), infrastrukturę społeczeństwa informacyjnego oraz ochronę zdrowia. Stosunkowo niewielka kwota przeznaczona zostanie także na dofinansowanie Pomocy Technicznej, co pozwoli sfinansować bieżące koszty funkcjonowania Instytucji Zarządzającej, działania informacyjne i promocyjne oraz prace analityczne dotyczące zarówno obecnej perspektywy finansowej, jak i przygotowań do przyszłej.

Dające się przewidzieć oddziaływanie na środowisko przyrodnicze przedsięwzięć możliwych do realizacji w ramach wymienionych obszarów wsparcia będzie podobne, jak w przypadku przedsięwzięć dotąd realizowanych w ramach tych samych obszarów.

W zakresie przedsiębiorczości proponuje się wsparcie kolejnej grupy małych i średnich przedsiębiorstw poprzez dotacje na inwestycje w MSP, które – jak można wnioskować na podstawie analiz dotychczas zrealizowanych projektów – będzie wykorzystane w większości na zakupy maszyn, urządzeń i technologii. Tego rodzaju przedsięwzięcia nie spowodują znaczącego negatywnego oddziaływania na środowisko. Można przewidywać, że większość z nich będzie miała charakter wyraźnie prośrodowiskowy, bowiem wprowadzenie nowych urządzeń i nowoczesnych technologii w miejsce zużytych, energochłonnych, dających znaczne ilości odpadów, przyczyni się do zmniejszenia emisji substancji szkodliwych dla środowiska, jako negatywnego efektu działalności przedsiębiorstw.

Zwiększenie dofinansowania rozbudowy infrastruktury lotniczej lotniska Poznań-Ławica, mimo, że to przedsięwzięcie należy do oddziałujących negatywnie na środowisko, nie zwiększy skali tego oddziaływania w stosunku do przewidywanej w momencie konstruowania pierwotnej wersji Programu. Wielkość dodatkowych środków przeznaczonych na wsparcie rozbudowy infrastruktury lotniczej Ławicy odpowiada dokładnie kwocie, przesuniętej uprzednio do innego pola interwencji Programu. W związku z tym skala przewidywanego wpływu nie ulegnie zwiększeniu, ale oddziaływanie negatywne (przede wszystkim emisja hałasu i spalin wytwarzanych w trakcie startów i lądowań samolotów) jest nieuniknione.

W obszarze infrastruktury społeczeństwa informacyjnego dodatkowe środki proponuje się przeznaczyć na kontynuację budowy internetowej sieci szerokopasmowej w regionie, konkretnie na realizację infrastruktury dostępowej, uzupełniającej w stosunku do tworzonej w ramach projektu indywidualnego WRPO sieci szkieletowej. Realizacja tego przedsięwzięcia w efekcie generalnie nie spowoduje znaczących negatywnych skutków dla środowiska. Możliwe są jedynie lokalne, ograniczone do okresu realizacji inwestycji, oddziaływania związane z prowadzeniem prac ziemnych koniecznych dla ułożenia przewodów.

Przedsięwzięcia w obszarze infrastruktury związanej z ochroną zdrowia także nie spowodują wzrostu negatywnych oddziaływań, a poprzez wymianę przestarzałej technologicznie aparatury i urządzeń medycznych lokalnie wpłyną korzystnie na stan środowiska, poprzez zmniejszenie wytwarzanych ilości odpadów medycznych i energochłonności.

Przedsięwzięcia projektowane do realizacji w związku z włączeniem do WRPO dodatkowych środków generalnie nie spowodują niekorzystnych zmian w stanie poszczególnych komponentów środowiska przyrodniczego w Wielkopolsce.

Tab. 7. Ocena wpływu poszczególnych kategorii interwencji Priorytetu I w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013 na środowisko i warunki równoważonego rozwoju

KOMPONENTY ŚRODOWISKA I WARUNKI RÓWNOWAŻENIA ROZWOJU SPRZYJAJĄCE OCHRONIE ŚRODOWISKA		KATEGORIE INTERWENCJI (PRIORYTETY)	Priorytet I				
		CECHY ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO I ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU PODLEGAJĄCEGO POTENCJALNYM WPŁYWOM PROPONOWANYCH KATEGORII INTERWENCJI (BIORCY ODDZIAŁYWAŃ)	Badania i rozwój technologii (B + RT), innowacje i przedsiębiorczość (2,3,5,8,9)	Społeczeństwo informacyjne (10,15)	Drogi regionalne/lokalne (23)	Energia elektryczna (33)	Ochrona środowiska i zapobieganie zagrożeniom (45,46)
Zasoby przyrodnicze	Rzeźba terenu	Ukształtowanie terenu			--		
	Zasoby surowców mineralnych	Zużycie surowców mineralnych			-	-	
		Recykling surowców mineralnych					
	Powietrze i klimat	Jakość powietrza			-		
		Warunki klimatu lokalnego			-		
	Wody powierzchniowe	Zasoby wodne					+
		Jakość wód					+
	Wody podziemne	Zasoby wodne					+
		Jakość wód					++
	Gleby	Obszary dobrych gleb dla rolnictwa					
		Jakość i przepuszczalność gleb			-		
	Roślinność	Powierzchnia pokryta roślinnością			-		
		Skład gatunkowy flory			-		
	Fauna	Stopień izolacji i fragmentacja populacji gatunków			--		
Krajobraz	Ogólna jakość krajobrazu			-			
	Powierzchnia otwartych terenów podmiejskich			-			

Ogólne warunki zrównoważenia rozwoju	Efektywność energetyczna transportu („podróże”)	Długość „podróży”						
		Ilość „podróży” zmotoryzowanych			--			
	Efektywność energetyczna transportu („podróże”)	Różnorodność publicznych środków transportu				±		
		Atrakcyjność podróży pieszych i rowerowych						
	Efektywność energetyczna środowiska zabudowanego	Izolacja cieplna budynków						
		Poziom zużycia ciepła przez odbiorców						
	Energia odnawialna	Poziom wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych						
	Energia odnawialna	Ilość bezpośredniego promieniowania słonecznego						
Obszary szczególnie	Absorpcja CO ₂	Powierzchnia zalesiona i zadrzewiona				--		
	Siedliska naturalne	Skuteczność konserwatorskiej ochrony przyrody				-		
		Potencjał biotyczny terenów, np. korytarze ekologiczne					-	
	Przyrodnicze obszary chronione					-		
	Udokumentowane złoża kopalin							
Obszary zagrożenia powodziowego						-		
Obszary położone poza granicą województwa								
Obszary ograniczonego użytkowania								

OBJAŚNIENIA:	
++	<u>znaczące korzystne oddziaływanie</u>
±	<u>ślabe korzystne oddziaływanie</u>
±±	<u>znaczące zmienne oddziaływanie</u>
±	<u>ślabe zmienne oddziaływanie</u>
	<u>neutralne</u>
◆	<u>przypuszczalne niekorzystne oddziaływanie (niemożliwe do identyfikacji)</u>
:	<u>ślabe niekorzystne oddziaływanie</u>
::	<u>znaczące niekorzystne oddziaływanie</u>
●	<u>obszary ograniczonego użytkowania</u>

Tab. 8. Ocena wpływu poszczególnych kategorii interwencji Priorytetu II w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013 na środowisko i warunki równoważonego rozwoju

KOMPONENTY ŚRODOWISKA I WARUNKI RÓWNOWAŻENIA ROZWOJU SPRZYJAJĄCE OCHRONIE ŚRODOWISKA		KATEGORIE INTERWENCJI (PRIORYTETY)	Priorytet II						
			Spółeczeństwo informacyjne (10,13)	Kolej (16)	Tabor kolejowy (18)	Drogi regionalne/ lokalne (23)	Transport miejski (25)	Porty lotnicze (29)	Promocja czystego transportu miejskiego (52)
↓		→							
		↓							
Zasoby przyrodnicze	Rzeźba terenu	Ukształtowanie terenu	±	-		--			
	Zasoby surowców mineralnych	Zużycie surowców mineralnych				-			
		Recykling surowców mineralnych							
	Powietrze i klimat	Jakość powietrza		+	+	-	++	-	++
		Warunki klimatu lokalnego				-	+	--	+
	Wody powierzchniowe	Zasoby wodne							
		Jakość wód							
	Wody podziemne	Zasoby wodne							
		Jakość wód							
	Gleby	Obszary dobrych gleb dla rolnictwa							
		Jakość i przepuszczalność gleb				-			
	Roślinność	Powierzchnia pokryta roślinnością				-	-		
		Skład gatunkowy flory						-	
	Fauna	Stopień izolacji i fragmentacja populacji gatunków							
Krajobraz	Ogólna jakość krajobrazu				-				
	Powierzchnia otwartych terenów podmiejskich		±			-			

Ogólne warunki zrównoważenia rozwoju	Efektywność energetyczna transportu („podróże”)	Długość „podróży”		+	+	+	+	+	+
		Ilość „podróży” zmotoryzowanych		++	++	±	+	+	+
	Efektywność energetyczna transportu („podróże”)	Różnorodność publicznych środków transportu		++	++	±	++	+	++
		Atrakcyjność podróży pieszych i rowerowych				◆	◆		◆
	Efektywność energetyczna środowiska zabudowanego	Izolacja cieplna budynków							
		Poziom zużycia ciepła przez odbiorców							
	Energia odnawialna	Poziom wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych							
	Energia odnawialna	Ilość bezpośredniego promieniowania słonecznego							
	Absorpcja CO ₂	Powierzchnia zalesiona i zadrzewiona				--			
	Siedliska naturalne	Skuteczność konserwatorskiej ochrony przyrody		-		-			
Potencjał biotyczny terenów, np. korytarze ekologiczne			-		-				
Obszary szczególnie	Przyrodnicze obszary chronione			-		-			
	Udokumentowane złoża kopalin					◆			
	Obszary zagrożenia powodziowego					◆			
	Obszary położone poza granicą województwa								
	Obszary ograniczonego użytkowania								

OBJAŚNIENIA:	
++	<u>znaczące korzystne oddziaływanie</u>
+	<u>słabe korzystne oddziaływanie</u>
±±	<u>znaczące zmienne oddziaływanie</u>
±	<u>słabe zmienne oddziaływanie</u>
	<u>neutralne</u>
◆	<u>przypuszczalne niekorzystne oddziaływanie (niemożliwe do identyfikacji)</u>
-	<u>słabe niekorzystne oddziaływanie</u>
--	<u>znaczące niekorzystne oddziaływanie</u>
•	<u>obszary ograniczonego użytkowania</u>

Tab. 9. Ocena wpływu poszczególnych kategorii interwencji Priorytetu III w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013 na środowisko i warunki równoważonego rozwoju

KOMPONENTY ŚRODOWISKA I WARUNKI RÓWNOWAŻENIA ROZWOJU SPRZYJAJĄCE OCHRONIE ŚRODOWISKA	KATEGORIE INTERWENCJI (PRIORYTETY)	Priorytet III											
	CECHY ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO I ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU PODLEGAJĄCEGO POTENCJALNYM WPŁYWOM PROPONOWANYCH KATEGORII INTERWENCJI (BIORCY ODDZIAŁYWAŃ)	Energia odnawialna: wiatrowa (39)	Energia odnawialna: słoneczna (40)	Energia odnawialna: biomasa (41)	Energia odnawialna: hydroelektryczna, geotermiczna i pozostałe (42)	Efektywność energetyczna, produkcja skojarzona, zarządzanie energią (43)	Gospodarka odpadami komunalnymi i przemysłowymi (44)	Gospodarka i zaopatrzenie w wodę pitną (45)	Oczyszczanie ścieków (46)	Promowanie bioróżnorodności i ochrony przyrody (51)	Zapobieganie zagrożeniom (53)	Inne działania na rzecz ochrony środowiska i zapobiegania zagrożeniom (54)	
Zasoby przyrodnicze	Rzeźba terenu	Ukształtowanie terenu						++				+	-
	Zasoby surowców mineralnych	Zużycie surowców mineralnych	+	+	+	+	++	++					
		Recykling surowców mineralnych						++				+	
	Powietrze i klimat	Jakość powietrza	++	++	++	++	++	+		±	+	+	
		Warunki klimatu lokalnego	+	+	+	+	+			±	+	+	±
	Wody powierzchniowe	Zasoby wodne							±	++	+	+	++
		Jakość wód						+	+	++	+	+	
	Wody podziemne	Zasoby wodne							±	++	+	+	++
		Jakość wód						+		++	+	+	
	Gleby	Obszary dobrych gleb dla rolnictwa						+		+	+	+	
		Jakość i przepuszczalność gleb						+		+	+	+	
	Roślinność	Powierzchnia pokryta roślinnością						±		+	++	+	-
		Skład gatunkowy flory								+	++	+	
	Fauna	Stopień izolacji i fragmentacja populacji gatunków	-			-				-	++	+	
	Krajobraz	Ogólna jakość krajobrazu	-					±±			++	+	±
		Powierzchnia otwartych terenów podmiejskich									+	+	

Ogólne warunki zrównoważenia rozwoju	Efektywność energetyczna transportu („podróże”)	Długość „podróży”										
		Ilość „podróży” zmotoryzowanych										
	Efektywność energetyczna transportu („podróże”)	Różnorodność publicznych środków transportu									+	
		Atrakcyjność podróży pieszych i rowerowych								++	+	
	Efektywność energetyczna środowiska zabudowanego	Izolacja cieplna budynków					++					+
		Poziom zużycia ciepła przez odbiorców					++					+
	Energia odnawialna	Poziom wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych	++	++	++	++	+					+
	Energia odnawialna	Ilość bezpośredniego promieniowania słonecznego		++								+
	Absorpcja CO ₂	Powierzchnia zalesiona i zadrzewiona									++	+
Siedliska naturalne	Skuteczność konserwatorskiej ochrony przyrody								+	++	+	
	Potencjał biotyczny terenów, np. korytarze ekologiczne	-						+	+	++	+	
Obszary szczególnie	Przyrodnicze obszary chronione							+		++	++	+
	Udokumentowane złoża kopalin	+	+	+	+	+					+	+
	Obszary zagrożenia powodziowego										+	+
	Obszary położone poza granicą województwa							+		+		++
	Obszary ograniczonego użytkowania											+

OBJAŚNIENIA:	
++	znaczące korzystne oddziaływanie
+	słabe korzystne oddziaływanie
± ±	znaczące zmienne oddziaływanie
±	słabe zmienne oddziaływanie
	neutralne
◆	przypuszczalne niekorzystne oddziaływanie (niemożliwe do identyfikacji)
-	słabe niekorzystne oddziaływanie
--	znaczące niekorzystne oddziaływanie
●	obszary ograniczonego użytkowania

Tab. 10. Ocena wpływu poszczególnych kategorii interwencji Priorytetu IV w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013 na środowisko i warunki równoważonego rozwoju

KOMPONENTY ŚRODOWISKA I WARUNKI RÓWNOWAŻENIA ROZWOJU SPRZYJAJĄCE OCHRONIE ŚRODOWISKA		KATEGORIE INTERWENCJI (PRIORYTETY)	Priorytet IV
		→	
↓		CECHY ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO I ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU PODLEGAJĄCEGO POTENCJALNYM WPŁYWOM PROPONOWANYCH KATEGORII INTERWENCJI (BIOROCY ODDZIAŁYWAŃ)	Zintegrowane projekty na rzecz rewitalizacji obszarów miejskich i wiejskich (61)
		↓	
Zasoby przyrodnicze	Rzeźba terenu	Ukształtowanie terenu	+
	Zasoby surowców mineralnych	Zużycie surowców mineralnych	
		Recykling surowców mineralnych	
	Powietrze i klimat	Jakość powietrza	
		Warunki klimatu lokalnego	+
	Wody powierzchniowe	Zasoby wodne	
		Jakość wód	
	Wody podziemne	Zasoby wodne	
		Jakość wód	
	Gleby	Obszary dobrych gleb dla rolnictwa	
		Jakość i przepuszczalność gleb	
	Roślinność	Powierzchnia pokryta roślinnością	
		Skład gatunkowy flory	
	Fauna	Stopień izolacji i fragmentacja populacji gatunków	
Krajobraz	Ogólna jakość krajobrazu	++	
	Powierzchnia otwartych terenów podmiejskich		

Ogólne warunki zrównowazenia rozwój	Efektywność energetyczna transportu („podróże”)	Długość „podróży” Ilość „podróży” zmotoryzowanych	
	Efektywność energetyczna transportu („podróże”)	Różnorodność publicznych środków transportu	
		Atrakcyjność podróży pieszych i rowerowych	+
	Efektywność energetyczna środowiska zabudowanego	Izolacja cieplna budynków	+
		Poziom zużycia ciepła przez odbiorców	+
	Energia odnawialna	Poziom wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych	
	Energia odnawialna	Ilość bezpośredniego promieniowania słonecznego	
	Absorpcja CO ₂	Powierzchnia zalesiona i zadrzewiona	
Siedliska naturalne	Skuteczność konserwatorskiej ochrony przyrody		
	Potencjał biotyczny terenów, np. korytarze ekologiczne		
Obszary szczególne	Przyrodnicze obszary chronione		
	Udokumentowane złoża kopalin		
	Obszary zagrożenia powodziowego		
	Obszary położone poza granicą województwa		
	Obszary ograniczonego użytkowania		

OBJAŚNIENIA:	
++	<u>znaczące korzystne oddziaływanie</u>
+	<u>słabe korzystne oddziaływanie</u>
±±	<u>znaczące zmienne oddziaływanie</u>
±	<u>słabe zmienne oddziaływanie</u>
	<u>neutralne</u>
◆	<u>przypuszczalne niekorzystne oddziaływanie (niemożliwe do identyfikacji)</u>
-	<u>słabe niekorzystne oddziaływanie</u>
--	<u>znaczące niekorzystne oddziaływanie</u>
•	<u>obszary ograniczonego użytkowania</u>

Tab. 11. Ocena wpływu poszczególnych kategorii interwencji Priorytetu V w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013 na środowisko i warunki równoważonego rozwoju

KOMPONENTY ŚRODOWISKA I WARUNKI RÓWNOWAŻENIA ROZWOJU SPRZYJAJĄCE OCHRONIE ŚRODOWISKA		KATEGORIE INTERWENCJI (PRIORYTETY)	Priorytet V		
			Infrastruktura systemu oświaty (75)	Infrastruktura ochrony zdrowia (76)	Pozostała infrastruktura społeczna (79)
↓		→			
		↓			
Zasoby przyrodnicze	Rzeźba terenu	Ukształtowanie terenu			
	Zasoby surowców mineralnych	Zużycie surowców mineralnych			
		Recykling surowców mineralnych			
	Powietrze i klimat	Jakość powietrza			
		Warunki klimatu lokalnego			
	Wody powierzchniowe	Zasoby wodne			
		Jakość wód			
	Wody podziemne	Zasoby wodne			
		Jakość wód			
	Gleby	Obszary dobrych gleb dla rolnictwa			
		Jakość i przepuszczalność gleb			
	Roślinność	Powierzchnia pokryta roślinnością	-	-	-
		Skład gatunkowy flory			
	Fauna	Stopień izolacji i fragmentacja populacji gatunków			
Krajobraz	Ogólna jakość krajobrazu	±	±	±	
	Powierzchnia otwartych terenów podmiejskich				

Ogólne warunki zrównowazenia rozwój	Efektywność energetyczna transportu („podróże”)	Długość „podróży”			
		Ilość „podróży” zmotoryzowanych			
	Efektywność energetyczna transportu („podróże”)	Różnorodność publicznych środków transportu			
		Atrakcyjność podróży pieszych i rowerowych			
	Efektywność energetyczna środowiska zabudowanego	Izolacja cieplna budynków	+	+	+
		Poziom zużycia ciepła przez odbiorców	+	+	+
	Energia odnawialna	Poziom wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych			
	Energia odnawialna	Ilość bezpośredniego promieniowania słonecznego			
Absorpcja CO ₂	Powierzchnia zalesiona i zadrzewiona				
Siedliska naturalne	Skuteczność konserwatorskiej ochrony przyrody				
	Potencjał biotyczny terenów, np. korytarze ekologiczne				
Obszary szcze-gólne	Przyrodnicze obszary chronione				
	Udokumentowane złoża kopalin				
	Obszary zagrożenia powodziowego				
	Obszary położone poza granicą województwa				
	Obszary ograniczonego użytkowania				

OBJAŚNIENIA:	
++	<u>znaczące korzystne oddziaływanie</u>
+	<u>słabe korzystne oddziaływanie</u>
±±	<u>znaczące zmienne oddziaływanie</u>
±	<u>słabe zmienne oddziaływanie</u>
	<u>neutralne</u>
◆	<u>przypuszczalne niekorzystne oddziaływanie (niemożliwe do identyfikacji)</u>
:	<u>słabe niekorzystne oddziaływanie</u>
::	<u>znaczące niekorzystne oddziaływanie</u>
●	<u>obszary ograniczonego użytkowania</u>

Tab. 12. Ocena wpływu poszczególnych kategorii interwencji Priorytetu VI w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013 na środowisko i warunki równoważonego rozwoju

KOMPONENTY ŚRODOWISKA I WARUNKI RÓWNOWAŻENIA ROZWOJU SPRZYJAJĄCE OCHRONIE ŚRODOWISKA ↓		KATEGORIE INTERWENCJI (PRIORYTETY)	Priorytet VI			
		→	Inne wsparcie na rzecz wzmocnienia usług turystycznych (57)	Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego (58)	Rozwój infrastruktury kultury (59)	
		↓ CECHY ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO I ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU PODLEGAJĄCEGO POTENCJALNYM WPŁYWOM PROPONOWANYCH KATEGORII INTERWENCJI (BIOROCY ODDZIAŁYWAŃ)				
Zasoby przyrodnicze	Rzeźba terenu	Ukształtowanie terenu		+		
	Zasoby surowców mineralnych	Zużycie surowców mineralnych				
		Recykling surowców mineralnych				
	Powietrze i klimat	Jakość powietrza				
		Warunki klimatu lokalnego				
	Wody powierzchniowe	Zasoby wodne				
		Jakość wód			±	
	Wody podziemne	Zasoby wodne				
		Jakość wód				
	Gleby	Obszary dobrych gleb dla rolnictwa				
		Jakość i przepuszczalność gleb				
	Roślinność	Powierzchnia pokryta roślinnością		±		±
		Skład gatunkowy flory				
	Fauna	Stopień izolacji i fragmentacja populacji gatunków				
	Krajobraz	Ogólna jakość krajobrazu		±	++	
Powierzchnia otwartych terenów podmiejskich			±	+		

Ogólne warunki zrównowazenia rozwoju	Efektywność energetyczna transportu („podróże”)	Długość „podróży”	+		
		Ilość „podróży” zmotoryzowanych	+		
	Efektywność energetyczna transportu („podróże”)	Różnorodność publicznych środków transportu			
		Atrakcyjność podróży pieszych i rowerowych	++	++	
	Efektywność energetyczna środowiska zabudowanego	Izolacja cieplna budynków			
		Poziom zużycia ciepła przez odbiorców			
	Energia odnawialna	Poziom wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych			
	Energia odnawialna	Ilość bezpośredniego promieniowania słonecznego			
	Absorpcja CO ₂	Powierzchnia zalesiona i zadrzewiona			
	Siedliska naturalne	Skuteczność konserwatorskiej ochrony przyrody			
Potencjał biotyczny terenów, np. korytarze ekologiczne					
Obszary szczególnie	Przyrodnicze obszary chronione		±±		
	Udokumentowane złoża kopalin				
	Obszary zagrożenia powodziowego				
	Obszary położone poza granicą województwa				
	Obszary ograniczonego użytkowania				

OBJAŚNIENIA:	
++	<u>znaczące korzystne oddziaływanie</u>
±	<u>słabe korzystne oddziaływanie</u>
±±	<u>znaczące zmienne oddziaływanie</u>
±	<u>słabe zmienne oddziaływanie</u>
	<u>neutralne</u>
◆	<u>przypuszczalne niekorzystne oddziaływanie (niemożliwe do identyfikacji)</u>
:	<u>słabe niekorzystne oddziaływanie</u>
::	<u>znaczące niekorzystne oddziaływanie</u>
●	<u>obszary ograniczonego użytkowania</u>

Przedstawione powyżej macierze stanowią podsumowanie oceny i analizy oddziaływania na środowisko projektów już zrealizowanych, projektów wybranych do dofinansowania jak i przedsięwzięć możliwych do realizacji z dodatkowych środków alokowanych na Program, dokonanej w wyniku dyskusji przeprowadzonej w grupie eksperckiej oraz w oparciu o wiedzę empiryczną.

Do najważniejszych wniosków wynikających z przeprowadzonej powyżej oceny i analizy wpływu Programu na środowisko przyrodnicze zaliczyć można:

- ogólny pozytywny wpływ całego Programu na środowisko przyrodnicze, zwłaszcza w wyniku realizacji inwestycji w ramach Priorytetu III;
- pozytywny wpływ na poszczególne zasoby przyrodnicze w wyniku realizacji inwestycji w ramach niektórych kategorii interwencji pozostałych priorytetów, jak: transport miejski, promocja czystego transportu miejskiego, kolej;
- możliwość występowania negatywnych skutków środowiskowych w wyniku realizacji inwestycji w ramach niektórych kategorii interwencji WRPO, gł. w wyniku realizacji inwestycji drogowych, lotniczych;
- realizacja w ramach Programu projektów które jednocześnie powodować mogą zarówno wpływ pozytywny jak i negatywny;
- zakwalifikowanie znacznej części inwestycji jako neutralne, czyli takich, których realizacja będzie oddziaływała na środowisko, lecz skala tego oddziaływania jest minimalna.

5. Transgraniczne oddziaływanie WRPO na środowisko

Kwestie oddziaływania transgranicznego na środowisko na poziomie międzynarodowym reguluje Konwencja z Espoo z dnia 25 lutego 1991 roku o ocenach oddziaływania na środowisko w kontekście transgranicznym, ratyfikowana przez Polskę w 1997 roku. Natomiast na poziomie krajowym problematyka ta jest regulowana zapisami ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. 2008 nr 199 poz. 1227).

WRPO jest programem regionalnym, w ramach którego są realizowane projekty zlokalizowane na obszarze województwa wielkopolskiego. Analiza projektów już zrealizowanych, a także projektów wybranych do dofinansowania, w sytuacji, gdy poziom zaawansowania realizacji Programu mierzony wartością zakontraktowanych środków wynosi 97,5%, upoważnia do stwierdzenia, że nie wykazują one oddziaływania transgranicznego, w rozumieniu Konwencji z Espoo.

W związku z tym, a także biorąc pod uwagę proponowane kierunki przeznaczenia dodatkowych środków, pochodzących z Krajowej Rezerwy Wykonania oraz dostosowania technicznego, nie przewiduje się transgranicznego oddziaływania potencjalnych projektów realizowanych w ramach zmienionego WRPO

Skutki transgraniczne mogą natomiast powodować większe przedsięwzięcia realizowane poza WRPO, w ramach programów krajowych.

Nieuniknione jest natomiast oddziaływanie na środowisko sąsiadujących z Wielkopolską województw, zarówno negatywne (obciążające), jak i pozytywne. Tego rodzaju oddziaływanie dotyczy przede wszystkim emisji zanieczyszczeń do powietrza oraz wpływu na jakość powierzchniowych wód płynących. Wdrażanie do realizacji w ramach WRPO rozwiązań zapobiegających i ograniczających negatywne oddziaływanie na środowisko powinno przyczynić się do wyeliminowania ewentualnych konfliktów w zagospodarowaniu terenów przygranicznych sąsiednich województw.

6. Problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego

Przy opracowaniu diagnozy społeczno-gospodarczej oraz części strategicznej i projekcyjnej WRPO uwzględniono zapisy obowiązujących w tym czasie regionalnych dokumentów strategicznych i programowych, w tym *Programu ochrony środowiska dla województwa wielkopolskiego na lata 2002-2010* przyjętego przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego w 2002 roku. Do wyznaczenia głównych problemów ochrony środowiska w województwie wielkopolskim, istotnych z punktu widzenia WRPO, wykorzystano *dotatkowo Raport o stanie środowiska w Wielkopolsce w roku 2005* (WIOŚ w Poznaniu), opracowania GUS-u dotyczące środowiska przyrodniczego w Wielkopolsce oraz opracowaną diagnozę społeczno-gospodarczą WRPO, a dokładniej, część dotyczącą środowiska przyrodniczego i infrastruktury środowiskowej.

Analiza wyżej wymienionych dokumentów pozwoliła dostrzec stopniową poprawę stanu środowiska przyrodniczego, lecz wskazała również na utrzymywanie się niektórych problemów w regionie tym zakresie. Do tych problemów środowiskowych, na które realizacja WRPO wpływa w sposób pozytywny poprzez ich zmniejszenie, zaliczyć można:

- niską jakość wód powierzchniowych województwa wielkopolskiego, zarówno rzek jak i jezior,
- odprowadzanie ścieków komunalnych nieoczyszczonych lub niedostatecznie oczyszczonych,
- dysproporcje w dostępie mieszkańców do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, szczególnie na obszarach wiejskich,
- nieuporządkowaną gospodarkę odpadami komunalnymi – preferowane składowanie odpadów, niski stopień segregacji i przetwarzania odpadów,
- zagrożenia bioróżnorodności zachodzące pod wpływem czynników antropogenicznych,
- bardzo małe wykorzystanie zasobów energii odnawialnej,
- największą w skali kraju powierzchnię gruntów zdewastowanych i zdegradowanych,
- niekorzystny klimat akustyczny większości miast województwa, wzrost emisji hałasu ulicznego w porze nocnej ze względu na ruch tranzytowy,
- wzrost stężeń pyłu zawieszonego oraz dwutlenku siarki i azotu w sezonie grzewczym,
- rosnący udział komunikacyjnych zanieczyszczeń powietrza,
- niewystarczającą ochronę przeciwpowodziową,
- niewystarczające zasoby wodne oraz zbyt niski poziom sztucznej retencji,
- występowanie poważnych awarii oraz różnych zagrożeń środowiskowych.

Na terenie województwa wielkopolskiego w okresie tworzenia Programu można było wymienić jeszcze kilka innych problemów ochrony środowiska, do których zaliczyć można m.in.:

- składowiska nieprzydatnych środków ochrony roślin i opakowań po nich – mogilniki,
- składowisko ługów pokrystalicznych w Luboniu,
- obszary szczególnie narażone na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych OSN,
- zbyt niski poziom lesistości.

W ramach realizacji WRPO nie przewiduje się jednak działań związanych z poprawą ww. problemów. Wynika to z tego, że w trakcie konstruowania Programu były one już rozwiązywane lub planowane w ramach innych programów. Likwidacja mogilników, prowadzona od 2002 roku, realizowana była przy wsparciu WFOŚiGW. Rozwiązywanie pozostałych problemów przewidywano z kolei w ramach innych programów operacyjnych poziomu krajowego – m.in. Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko – które dysponują instrumentami mogącymi im służyć. Trwały również prace nad przygotowaniem różnych innych programów mających rozwiązywać niektóre z konkretnych problemów środowiskowych (np. Programy działań dla Obszarów szczególnie narażonych na azotany pochodzenia rolniczego - OSN - w regionie wodnym Warty).

To, że w WRPO nie przewidziano działań w zakresie wszystkich stwierdzonych problemów środowiskowych w województwie wynika także z konieczności zastosowania kompromisowego podejścia uwzględniającego skalę środków do dyspozycji na realizację projektów w ramach poszczególnych pól interwencji Programu. W ramach takiego podejścia konieczne było uwzględnienie hierarchii potrzeb rozwojowych Wielkopolski.

Mimo poprawiającego się cały czas stanu środowiska przyrodniczego, jego poziom nie jest jeszcze wystarczający. Świadczą o tym zapisy, które pojawiły się w zaktualizowanym Programie ochrony środowiska dla województwa wielkopolskiego na lata 2008-2011, z perspektywą na lata 2012-2019 przyjętym uchwałą nr XLIX/737/10 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 5 lipca 2010 roku. Dokument ten prezentuje również problemy ochrony środowiska, w zakresie których poprawę zapewniają projekty realizowane w ramach WRPO.

Tab. 13. Priorytety i pola interwencji pozytywnie wpływające na zmniejszanie problemów ochrony środowiska Wielkopolski

Lp.	Problemy ochrony środowiska z punktu widzenia realizacji WRPO	Priorytet/pole interwencji	Typy projektów sprzyjających/mogących sprzyjać rozwiązywaniu zidentyfikowanych problemów, jakie mogły/mogą otrzymać wsparcie w ramach Programu
1	Niska jakość wód powierzchniowych województwa wielkopolskiego	Priorytet III/ Infrastruktura ochrony środowiska	• budowa systemów kanalizacji zbiorczej • budowa, rozbudowa, przebudowa (modernizacja) oczyszczalni ścieków komunalnych • budowa systemów kanalizacji zbiorczej wraz z budową, rozbudową, przebudową (modernizacją) oczyszczalni ścieków komunalnych
		Priorytet I/ Tereny inwestycyjne	• projekty kompleksowego uzbrojenia terenów pod inwestycje czyli budowę m.in. urządzeń wodociągowych, kanalizacyjnych
		Priorytet IV/ Rewitalizacja obszarów zdegradowanych	• budowa, remont lub przebudowa sieci kanalizacyjnych i innych urządzeń do gromadzenia, przesyłania i odprowadzania ścieków • budowa, remont lub przebudowa kanalizacji deszczowej
		Priorytet II/ Infrastruktura drogowa i bezpieczeństwa ruchu drogowego	• budowa, przebudowa, wykonywanie robót remontowych odcinków dróg wojewódzkich, skrzyżowań (w tym z ruchem okrężnym) wraz z infrastrukturą towarzyszącą czyli urządzeniami odwadniającymi, w tym kanalizacją deszczową, zbiornikami retencyjnymi, zbiorniki odparowujące, separatory dla wód opadowych • budowa, przebudowa i remont odcinków dróg gminnych i powiatowych oraz wojewódzkich w miastach na prawach powiatu, skrzyżowań (w tym z ruchem okrężnym) wraz z infrastrukturą towarzyszącą czyli urządzeniami odwadniającymi, w tym kanalizacją deszczową, zbiornikami retencyjnymi, zbiorniki odparowujące, separatory dla wód opadowych
2	Zbyt duże odprowadzanie ścieków komunalnych nieczyszczonych lub niedostatecznie oczyszczonych	Priorytet III/ Infrastruktura ochrony środowiska	• budowa systemów kanalizacji zbiorczej • budowa, rozbudowa, przebudowa (modernizacja) oczyszczalni ścieków komunalnych • budowa systemów kanalizacji zbiorczej wraz z budową rozbudową, przebudową (modernizacją) oczyszczalni ścieków komunalnych
		Priorytet I/ Tereny inwestycyjne	• projekty kompleksowego uzbrojenia terenów pod inwestycje czyli budowę m.in. urządzeń wodociągowych, kanalizacyjnych
		Priorytet IV/ Rewitalizacja obszarów zdegradowanych	• budowa, remont lub przebudowa sieci kanalizacyjnych i innych urządzeń do gromadzenia, przesyłania i odprowadzania ścieków • budowa, remont lub przebudowa kanalizacji deszczowej
3	Niezadowolająca liczba mieszkańców podłączona do sieci kanalizacyjnej	Priorytet III/ Infrastruktura ochrony środowiska	• budowa systemów kanalizacji zbiorczej • budowa systemów kanalizacji zbiorczej wraz z budową, rozbudową, przebudową (modernizacją) oczyszczalni ścieków komunalnych

Lp.	Problemy ochrony środowiska z punktu widzenia realizacji WRPO	Priorytet/pole interwencji	Typy projektów sprzyjających/mogących sprzyjać rozwiązywaniu zidentyfikowanych problemów, jakie mogły/mogą otrzymać wsparcie w ramach Programu
4	Nieuporządkowana gospodarka odpadami komunalnymi – preferowane składowanie odpadów, niski stopień segregacji i przetwarzania odpadów	Priorytet III/ Infrastruktura ochrony środowiska	1. Projekty dotyczące tworzenia kompleksowych systemów gospodarki odpadami obejmujące: • instalację sortowania zmieszanych odpadów komunalnych• instalację mechaniczno-biologicznego przekształcenia odpadów komunalnych wraz z instalacją kompostowania odpadów zielonych• składowisko / kwaterę zgodne z pozwoleniem zintegrowanym• instalację odzysku odpadów• punkty przeładunkowe odpadów• punkty Dobrowolnego Gromadzenia Odpadów• system selektywnej zbiórki odpadów w tym edukację mieszkańców• instalację unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych wyłączonych ze strumienia odpadów komunalnych• rekultywację składowisk przewidzianych do zamknięcia na obszarze objętym systemem2. Projekty służące uzupełnieniu istniejących systemów gospodarki odpadami, w szczególności: • projekty służące recyklingowi odpadów• projekty dotyczące selektywnej zbiórki odpadów• projekty dotyczące organizacji systemu zbiórki i unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych wyłączonych ze strumienia odpadów komunalnych• projekty dotyczące budowy nowych, modernizacji istniejących i rekultywacji wyeksploatowanych składowisk odpadów
		Priorytet I/ Potencjał inwestycyjny przedsiębiorstw	• Inwestycje w rozwiązania sprzyjające gospodarce odpadami
5	Zagrożenia bioróżnorodności zachodzące pod wpływem czynników antropogenicznych	Priorytet III/ Ochrona przyrody	• odbudowa zdegradowanych siedlisk nieleśnych, leśnych i wodnych oraz czynna ich ochrona• budowa infrastruktury edukacyjnej na obszarach chronionych (w tym Natura 2000), oraz wyposażenie centrów edukacji ekologicznej• ochrona gatunków o zagrożonych pulach genowych• przejścia dla zwierząt i przepławki dla ryb• plany ochrony dla obszarów chronionych w tym Natura 2000
		Priorytet II/ Infrastruktura drogowa i bezpieczeństwa ruchu drogowego	• budowa, przebudowa, wykonywanie robót remontowych odcinków dróg wojewódzkich, skrzyżowań (w tym z ruchem okrężnym) wraz z infrastrukturą towarzyszącą czyli przepustami dla zwierząt• budowa, przebudowa i remont odcinków dróg gminnych i powiatowych oraz wojewódzkich w miastach na prawach powiatu, skrzyżowań (w tym z ruchem okrężnym) wraz z infrastrukturą towarzyszącą czyli przepustami dla zwierząt

Lp.	Problemy ochrony środowiska z punktu widzenia realizacji WRPO	Priorytet/pole interwencji	Typy projektów sprzyjających/mogących sprzyać rozwiązywaniu zidentyfikowanych problemów, jakie mogły/mogą otrzymać wsparcie w ramach Programu
6	Bardzo małe wykorzystanie zasobów energii odnawialnej	Priorytet III/ Energia odnawialna	• budowa i rozbudowa elektrowni wiatrowej z instalacją do przesyłu energii,• budowa i rozbudowa kolektorów słonecznych i ogniw fotowoltaicznych z instalacją do przesyłu energii• budowa i rozbudowa urządzeń grzewczych opalanych biomasą z instalacją do przesyłu energii,• budowa i rozbudowa elektrowni wodnych o mocy do 10 MW z instalacją do przesyłu energii,• budowa i rozbudowa urządzeń grzewczych zasilanych energią geotermiczną z instalacją do przesyłu energii• budowa i rozbudowa urządzeń do produkcji energii i instalacji do przesyłu energii w oparciu o inne typy odnawialnych źródeł energii,• budowa i rozbudowa urządzeń i instalacji do produkcji i przesyłu energii elektrycznej i ciepłej w skojarzeniu (kogeneracja) wykorzystujących OZE
		Priorytet III/ Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku	• termomodernizacja lokalnego źródła ciepła i/lub lokalnych ciepłowniczych sieci przesyłowych• termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej, w tym system grzewczy
7	Duża powierzchnia gruntów zdewastowanych i zdegradowanych	Priorytet IV/ Rewitalizacja obszarów zdegradowanych	• zagospodarowanie przyległego do zabudowy przemysłowej i powojkowej terenu, w tym budowa, remont, przebudowa małej architektury i ogrodzeń, zakładanie parków, miejsc rekreacji, terenów zielonych, parkingów, itp.• zabudowywanie pustych przestrzeni na obszarach poprzemysłowych lub powojkowych poprzez budowę, remont lub przebudowę placów, parkingów, małej architektury, miejsc rekreacji, terenów zielonych• zagospodarowanie, rozbudowa, modernizacja i adaptacja obiektów i terenów poprzemysłowych lub powojkowych na cele turystyczne
		Priorytet III/ Ochrona przyrody	• odbudowa zdegradowanych siedlisk nieleśnych, leśnych i wodnych oraz czynna ich ochrona
8	Niekorzystny klimat akustyczny większości miast województwa, wzrost emisji hałasu ulicznego w porze nocnej ze względu na ruch tranzytowy	Priorytet II/ Infrastruktura drogowa i bezpieczeństwa ruchu drogowego	• budowa, przebudowa, wykonywanie robót remontowych odcinków dróg wojewódzkich, skrzyżowań (w tym z ruchem okrężnym) wraz z infrastrukturą towarzyszącą• budowa i przebudowa obwodnic na drogach wojewódzkich wraz z infrastrukturą towarzyszącą• budowa i przebudowa drogowych obiektów inżynierskich na drogach wojewódzkich• budowa, przebudowa i remont odcinków dróg gminnych i powiatowych oraz wojewódzkich w miastach na prawach powiatu, skrzyżowań (w tym z ruchem okrężnym) wraz z infrastrukturą towarzyszącą• budowa i przebudowa obwodnic na drogach gminnych i powiatowych oraz wojewódzkich w miastach na prawach powiatu. - Budowa i przebudowa drogowych obiektów inżynierskich na drogach gminnych i powiatowych oraz wojewódzkich w miastach na prawach powiatu wraz z infrastrukturą towarzyszącą

Lp.	Problemy ochrony środowiska z punktu widzenia realizacji WRPO	Priorytet/pole interwencji	Typy projektów sprzyjających/mogących sprzyać rozwiązywaniu zidentyfikowanych problemów, jakie mogły/mogą otrzymać wsparcie w ramach Programu
		Priorytet II/ Miejski transport zbiorowy	• przebudowa układu torowego na trasach, pętlach, bocznicach oraz zajezdniach (np. wymiana torowisk)• zakup nowego taboru w ramach miejskiego systemu transportu publicznego• budowa systemu parkingów „Parkuj i Jedź” („Park & Ride”) przy krańcowych przystankach komunikacji miejskiej w celu ograniczenia natężenia ruchu lub likwidacji miejsc postojowych (np. na chodnikach) w centrum miasta
9	Wzrost stężeń pyłu zawieszonego oraz dwutlenku siarki i azotu	Priorytet III/ Energia odnawialna	• budowa i rozbudowa elektrowni wiatrowej z instalacją do przesyłu energii• budowa i rozbudowa kolektorów słonecznych i ogniw fotowoltaicznych z instalacją do przesyłu energii• budowa i rozbudowa urządzeń grzewczych opalanych biomasą z instalacją do przesyłu energii• budowa i rozbudowa elektrowni wodnych o mocy do 10 MW z instalacją do przesyłu energii• budowa i rozbudowa urządzeń grzewczych zasilanych energią geotermiczną z instalacją do przesyłu energii• budowa i rozbudowa urządzeń do produkcji energii i instalacji do przesyłu energii w oparciu o inne typy odnawialnych źródeł energii• budowa i rozbudowa urządzeń i instalacji do produkcji i przesyłu energii elektrycznej i ciepłej w skojarzeniu (kogeneracja) wykorzystujących OZE
		Priorytet III/ Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku	• termomodernizacja lokalnego źródła ciepła i/lub lokalnych ciepłowniczych sieci przesyłowych• termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej, w tym system grzewczy• budowa i przebudowa (modernizacja) lokalnych systemów zaopatrzenia w energię elektryczną (średnie napięcia), gaz oraz energię ciepłą• instalacja i przebudowa (modernizacja) urządzeń filtrujących gazy i urządzeń
10	Niewystarczająca ochrona przeciwpowodziowa oraz niedostateczna retencji na terenie województwa	Priorytet III/ Ochrona przeciwpowodziowa	• regulacja cieków wodnych• tworzenie polderów oraz odtwarzanie naturalnych terenów zalewowych• przebudowa (modernizacja) i budowa małych zbiorników wielozadaniowych (o pojemności, od 250 tys. m³ do 10 mln m³)• przebudowa (modernizacja) i budowa wałów przeciwpowodziowych• przebudowa (modernizacja) i budowa budowli piętrzących

Lp.	Problemy ochrony środowiska z punktu widzenia realizacji WRPO	Priorytet/pole interwencji	Typy projektów sprzyjających/mogących sprzyjać rozwiązywaniu zidentyfikowanych problemów, jakie mogły/mogą otrzymać wsparcie w ramach Programu
11	Występowanie poważnych awarii oraz różnych zagrożeń środowiskowych	Priorytet III/ Bezpieczeństwo środowiskowe i technologiczne	• budowa systemów pomiarów zanieczyszczeń w miastach oraz systemy informowania mieszkańców o poziomie zanieczyszczeń• budowa i doskonalenie stanowisk do analizowania i prognozowania zagrożeń naturalnych i awarii technologicznych (w tym budowa i rozbudowa obiektów, dostarczenie połączeń szerokopasmowych oraz zakup sprzętu specjalistycznego)• wsparcie lokalnego monitoringu środowiska w aspekcie zanieczyszczeń• utworzenie stacji kontrolnych i ostrzegawczych w zakresie jakości wód, tworzenie map terenów zalewowych, tworzenie systemów monitoringu środowiska, reagowania na zagrożenia• wsparcie techniczne krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego

7. Zapobieganie, ograniczanie lub kompensacja przyrodnicza negatywnych oddziaływań na środowisko

WRPO w zakresie środowiskowym uwzględnia strategiczne podejście do takich kwestii horyzontalnych, jak zrównoważony rozwój oraz efektywność energetyczna. Sformułowane w Programie zapisy dotyczące tych kwestii stanowią w istocie zobowiązanie do przestrzegania podczas jego realizacji zasad zrównoważonego rozwoju oraz efektywności energetycznej. Horyzontalne podejście do problematyki ochrony środowiska pozwoli na integrację działań inwestycyjnych z problematyką ekologiczną i pozwoli na uniknięcie bądź ograniczenie do minimum potencjalnych negatywnych oddziaływań skutków realizacji Programu.

W WRPO stwierdza się, że strategią Programu jest, aby rozwój społeczno-gospodarczy województwa, który jest efektem integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, następował z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego, jak i przyszłych pokoleń. W związku z tym strategia WRPO realizowana jest z poszanowaniem zasad takich jak:

- zachowanie możliwości odtwarzania się zasobów odnawialnych,
- efektywne użytkowanie zasobów nieodnawialnych i dążenie do ich zastępowania substytutami,
- stopniowe eliminowanie z procesów gospodarczych oraz z innych zastosowań substancji niebezpiecznych i toksycznych,
- ograniczanie uciążliwości dla środowiska i nieprzekraczanie granic wyznaczonych jego odpornością,
- stała ochrona i odtwarzanie, jeżeli istnieje taka możliwość, różnorodności biologicznej na czterech poziomach: krajobrazowym, ekosystemowym, gatunkowym i genowym,
- tworzenie podmiotom gospodarczym warunków do uczciwej konkurencji w dostępie do ograniczonych zasobów i możliwości odprowadzania zanieczyszczeń,
- uspołecznienie procesów podejmowania decyzji dotyczących zwłaszcza lokalnego środowiska,
- dążenie do zapewnienia poczucia bezpieczeństwa ekologicznego jednostkom ludzkim, rozumianego jako tworzenie warunków sprzyjających zdrowiu fizycznemu, psychicznemu i społecznemu (tworzenie i kultywowanie więzi lokalnych).

Projekty współfinansowane w ramach Programu będą w pełni zgodne z postanowieniami dyrektyw: m.in. siedliskowej i ptasiej oraz zgodne z prawodawstwem krajowym, jak np. z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 roku w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. 2007 nr 120, poz. 826) oraz Rozporządze-

niem Ministra Zdrowia z dnia 29 marca 2007 roku w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. 2007 nr 61, poz. 417 z późn. zm.). W fazie wyboru projektów są i w dalszej realizacji Programu nadal będą stosowane odpowiednie kryteria kwalifikacyjne celem zagwarantowania, że otrzymujące wsparcie projekty spełniają wymagania nakreślone przez wyżej wymienione dyrektywy. Współfinansowanie projektów, które negatywnie oddziałują na potencjalne obszary Natura 2000, jest wykluczone. Ma to na celu ochronę obszarów cennych przyrodniczo, zapewnienie funkcjonowania systemu obszarów Natura 2000, a przez to zachowanie i odtwarzanie różnorodności biologicznej regionu, a w szerszej perspektywie kraju.

Ze strategii Programu wynika zarówno jego bezpośrednie, jak i pośrednie oddziaływanie na środowisko przyrodnicze. Działania bezpośrednio obejmują infrastrukturę ochrony środowiska i ochronę zasobów przyrodniczych, a także proekologiczne inwestycje w przedsiębiorstwach. Natomiast działania pośrednie polegają na określeniu wymagań środowiskowych względem wszystkich innych projektów realizowanych w ramach WRPO, zróżnicowanych w zależności od ich rodzaju. Ocena wpływu na środowisko, w tym wymagania wynikające z dyrektyw siedliskowej oraz ptasiej, stanowi jedno z podstawowych kryteriów oceny projektów.

Jednym z ważnych aspektów środowiskowych strategii Programu jest przeciwstawianie się zmianom klimatycznym. Na poziomie realizacyjnym Programu przyczyniają się do tego wymagania środowiskowe względem projektów, dotyczące efektywności energetycznej.

We wszystkich stosownych przypadkach, na każdym etapie przygotowania, wyboru i wdrażania projektów, zasadą jest racjonalne wykorzystanie energii, efektywność energetyczna i wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii (np. wykorzystanie biogazu z oczyszczalni ścieków bądź ze składowisk odpadów stałych, spalanie odpadów bytowych w elektrociepłowniach). Zasada ta będzie stosowana horyzontalnie we wszystkich priorytetach WRPO.

W przypadku programu, obejmującego tak szeroki i zróżnicowany zakres priorytetów i pól interwencji, jaki występuje w WRPO, nieuniknione jest powstawanie kolizji między realizacją celów priorytetów, a ochroną środowiska przyrodniczego. Nie jest możliwa likwidacja tych kolizji poprzez modyfikację struktury priorytetów ze względu na to, że zostały one skonstruowane w sposób optymalny, tak, by możliwie jak najpełniej służyły realizacji docelowej wizji rozwoju województwa, opisanej w *Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku* stwierdzeniem, iż Wielkopolska ma być regionem zintegrowanym i konkurencyjnym. Osiągnięciu wizji ma służyć cel główny WRPO „*Wzmocnienie potencjału rozwojowego Wielkopolski na rzecz wzrostu konkurencyjności i zatrudnienia*”, któremu podporządkowana została struktura priorytetów. Należy jednak w trakcie realizacji priorytetów dążyć do maksymalnego ograniczenia negatywnych skutków dla środowiska. Na przykład projekty o charakterze inwestycyjnym, przede wszystkim podejmowane w ramach Priorytetu II „*Infrastruktura komunikacyjna*” mogą wywierać negatywny wpływ na niektóre elementy środowiska. W przypadku braku odstępstwa od ich realizacji, należy przeanalizować warianty przedsięwzięcia, możliwości podjęcia działań ograniczających negatywne oddziaływania na środowisko, unikać tworzenia barier funkcjonalnych przyrody, a także ustalić działania prowadzące do przywrócenia równowagi przyrodniczej na danym terenie, wyrównania szkód dokonanych w

środowisku i zachowania walorów krajobrazowych. Realizacja inwestycji nie może zagrażać trwałości układów przyrodniczych, zachowania drożności korytarzy ekologicznych oraz spójności systemu obszarów Natura 2000.

Na poziomie Programu brak jest możliwości rozważenia rzeczywistych alternatyw i wariantów realizacyjnych potencjalnych projektów. Jest to możliwe dopiero na poziomie konkretnego projektu i jest to, obok rozważenia sposobu realizacji inwestycji, najlepszy sposób ustalenia rozwiązań zapobiegających negatywnym skutkom środowiskowym i służących minimalizowaniu występowania konfliktów. Zasada ta jest realizowana przy przeprowadzaniu postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko. Na tym etapie dużą pomoc w minimalizowaniu lub całkowitym eliminowaniu negatywnych oddziaływań mogłaby stanowić inwentaryzacja siedlisk przyrodniczych obszarów objętych inwestycją oraz plany ochrony obszarów Natura 2000, natomiast w przypadku braku tych dokumentów można wykorzystać opracowania ekofizjologiczne, stanowiące niezbędny element miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, mogące pomóc w identyfikacji miejsc o ważnych funkcjach ekologicznych.

W trakcie realizacji przedsięwzięć w ramach WRPO, w niezbędnych przypadkach, stosować należy odpowiednią kompensację przyrodniczą. Zgodnie z art. 3 pkt 8 ustawy Prawo ochrony środowiska (Dz. U. 2008 nr 25 poz. 150 z późn. zm.) przez kompensację przyrodniczą rozumie się zespół działań obejmujących w szczególności roboty budowlane, roboty ziemne, rekultywację gleby, zalesianie, zadrzewianie lub tworzenie skupień roślinności, prowadzących do przywrócenia równowagi przyrodniczej lub tworzenie skupień roślinności, prowadzących do przywrócenia równowagi przyrodniczej na danym terenie, wyrównania szkód dokonanych w środowisku przez realizację przedsięwzięcia i zachowanie walorów krajobrazowych. Tak sformułowana definicja oznacza, że za kompensację można uznać wszelkie przejawy ludzkiej aktywności, które mają na celu wyrównywanie szkód w środowisku w wyniku ingerencji ludzkiej. Działaniami kompensacyjnymi jest bardzo dużo, np. odtwarzanie zniszczonych siedlisk w innych miejscach, tworzenie alternatywnych połączeń przyrodniczych, wykonywanie denaturalizacji. Mogą one przybierać różne formy w zależności od potrzeb. Dlatego sposób kompensacji przyrodniczej należy wybrać indywidualnie do odpowiednich przedsięwzięć na podstawie skutków, jakie mogą powodować w środowisku zgodnie z wymogami ustalonymi w ustawie *Prawo ochrony środowiska* oraz ustawie *o ochronie przyrody*.

W związku z tym, że blisko 32% województwa pokryte jest obszarami chronionymi (nie uwzględniając obszarów Natura 2000) działania łagodzące zmierzające do zmniejszenia lub eliminacji negatywnego oddziaływania na środowisko, zarówno na etapie realizacji przedsięwzięć, jak i eksploatacji powinny polegać i polegają m.in. na:

- użytkowaniu obszarów przyrodniczych podlegających ochronie zgodnie z celem dla których zostały stworzone; inwestycje na tych terenach mogłyby być realizowane tylko wtedy, gdy przeprowadzone postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko będzie dopuszczało je do realizacji,
- ograniczaniu, jeśli jest to możliwe, wykorzystania terenu,
- dostosowaniu terminu prac budowlanych do terminów rozrodu zwierząt,

- zabezpieczenia terenu budowy oraz sprzętu budowlanego przed możliwością niekorzystnego oddziaływania na ekosystemy,
- stosowaniu „czystych” technologii produkcyjnych,
- stosowaniu w realizowanych przedsięwzięciach rozwiązań chroniących środowisko, w tym realizacji infrastruktury towarzyszącej ograniczającej negatywne oddziaływanie na środowisko.

Realizacja inwestycji na obszarach niezagospodarowanych, w tym także wchodzących w skład obszarów prawnie chronionych, zawsze będzie oddziaływała negatywnie na środowisko. Nawet, jeśli oddziaływanie poszczególnych projektów mieści się w dopuszczalnych prawem normach, to jest to i tak oddziaływanie. W ramach WRPO będą realizowane np. inwestycje przedsiębiorców, dla których są sformułowane wymagania chroniące środowisko (w stosunku do obiektów, sprzętu, instalacji). Natomiast będą również realizowane w ramach Programu dziedziny, np. turystyka, dla których nie opracowano dotąd takich wymagań. Dlatego inwestycje te, szczególnie realizowane na obszarach cennych przyrodniczo, w tym na obszarach Natura 2000, powinny prowadzić do uporządkowania obecnie występującego ruchu turystycznego, np. poprzez elementy infrastruktury powodujące ustalenie ruchu turystycznego (trasy widokowe, zaplecza sanitarne, parkingi itp.).

Zaznaczyć należy, że określone w tym rozdziale działania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensacja przyrodnicza negatywnych oddziaływań na środowisko mają charakter poznawczy. Przedsięwzięcia znacząco oddziałujące na środowisko, w tym zwłaszcza na obszary Natura 2000, wymagają i tak przeprowadzenia postępowania oceny oddziaływania na środowisko, które przesądzi, czy inwestycja może być realizowana, a jeśli tak, to pod jakimi warunkami.

8. Rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projekcie zmian WRPO

Wymagania w zakresie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko w ustawie o *udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* przewidują omówienie rozwiązań alternatywnych do rozwiązań przyjętych w projekcie ocenianego dokumentu.

Specyfiką prac nad programem operacyjnym jest to, iż rozważanie wariantów dokonuje się na etapie analizy, podczas konsultacji społecznych, w ramach uzgodnień między programami krajowymi oraz, przede wszystkim, w ramach negocjacji treści programu z Komisją Europejską. Ostateczne przyjęcie programu oznacza realizację jednej uzgodnionej wersji. Ewentualne zmiany w trakcie realizacji programu mogą wynikać z istotnych zmian, w tym przypadku w środowisku przyrodniczym regionu, innych, niż te, jakie zdiagnozowano podczas prac nad programem, lub z powodu niewykonania założonych celów, co w przypadku WRPO nie nastąpiło.

WRPO na lata 2007-2013, zgodnie z art. 11 ust 3 Ustawy z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie województwa (Dz. U. 2001 nr 142 poz. 1590 z późn. zm.), realizuje cele zapisane w Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku. Ponadto Program należy do grupy programów operacyjnych realizujących cele Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia na lata 2007-2013 (dokumentu określającego kierunki wsparcia ze środków finansowych dostępnych z budżetu UE) oraz Strategii Rozwoju Kraju na lata 2007-2015. Analiza wzajemnych relacji między WRPO a tymi dokumentami, uzupełniona analizą sytuacji społeczno-gospodarczej województwa wielkopolskiego, prowadzi do ustaleń, że wybrane cele i priorytety oraz sposób ich realizacji nie mają rozwiązań alternatywnych. Przyjęte rozwiązania są najlepszą drogą do realizacji celu głównego Programu, którym jest „*Wzmocnienie potencjału rozwojowego Wielkopolski na rzecz wzrostu konkurencyjności i zatrudnienia*”.

Program został tak skonstruowany, aby w maksymalnie możliwym wymiarze uwzględnił uwarunkowania i ograniczenia, wynikające z rozwiązań określonych na poziomie zarówno wspólnotowym, jak i krajowym. W WRPO podjęto m.in. zobowiązanie, że znacząca część środków zostanie przeznaczona na działania w ramach tzw. „lizbońskich” kategorii interwencji, realizujących projekty wzmacniające globalną konkurencyjność w skali całej Unii Europejskiej. Możliwość realizacji konkretnych projektów w ramach Programu jest ograniczona *Linia demarkacyjną pomiędzy Programami Operacyjnymi Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybackiej*, przyjętą Uchwałą Komitetu Koordynacyjnego Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia z dnia 18 grudnia 2007 roku, wcześniej – na etapie konstruowania WRPO – będącą projektem dokumentu. Linia demarkacyjna wskazuje, w jakich programach operacyjnych jest możliwa realizacja określonych typów projektów, aby zachowana została zasada uniemożliwienia finansowania projektów z różnych programów i funduszy UE.

Przyjęte w WRPO zapisy wynikają także z przeprowadzonej na wstępnym etapie programowania analizy potencjalnego zapotrzebowania na wsparcie środkami wspólnotowymi projektów w poszczególnych obszarach. W tym celu uruchomiono w 2006 roku internetowy System Ewidencji Projektów do realizacji w ramach perspektywy finansowej 2007-2013, w

którym potencjalni beneficjenci rejestrowali swoje zamierzenia (w sumie zgłoszono prawie 2 tys. propozycji projektów). Wnioski z analizy tych propozycji stanowiły jedną z istotnych wskazówek dla konstrukcji konkretnych rozwiązań zaproponowanych w WRPO.

W przypadku rozwiązań określonych w Priorytecie III „*Środowisko przyrodnicze*” nie ma alternatywnych propozycji, ponieważ przyjęte zapisy odpowiadają głównym problemom, jakie do przewyciężenia w tej dziedzinie ma Wielkopolska, opisanym w rozdziale 6 niniejszego opracowania.

Należy także zauważyć, że propozycje różnych wariantów realizacji WRPO formułowane były w toku prac nad kolejnymi wersjami Programu (z uwzględnieniem m.in. wniosków przedstawianych przez środowiska biorące udział w szerokiej dyskusji nad koncepcją dokumentu). W kolejnych wersjach zmieniały się m.in. alokacje środków na poszczególne rodzaje interwencji, a także zapisy uwzględniające ich ekologiczny wymiar.

W Programie założono system jego monitorowania, który na bieżąco ma umożliwiać wprowadzenie ewentualnych korekt wynikających z postępu technicznego, współczesnej wiedzy, a także zmian sytuacji społeczno-gospodarczej. System ten ma także pozwolić na bieżące reagowanie na te zmiany. W konsekwencji, w trakcie dotychczasowej realizacji WRPO, stosowana jest praktyka ciągłego dostosowywania rozwiązań, które nie wymagają zmiany zapisów programowych i ich renegocjacji z Komisją Europejską, do zmieniających się okoliczności. Dokonywane jest to m.in. poprzez przesunięcia środków alokowanych na poszczególne rodzaje interwencji (ale wyłącznie w obrębie priorytetów), korekty kryteriów wyboru projektów, decyzje o realizacji projektów kluczowych dla rozwoju regionu, stosowanie nowych instrumentów realizacyjnych (np. inicjatywy JEREMIE, JESSICA, oferujące instrumenty finansowe typu zwrotnego), stosowanie elastycznych mechanizmów bieżącego zarządzania wdrażaniem Programu. Podkreślić należy, że takie mechanizmy funkcjonują w ramach założeń przyjętych w Programie, będąc ich realizacyjnym rozwinięciem, nie stanowiąc alternatywy dla rozwiązań generalnych na poziomie WRPO.

Propozycje wprowadzenia zmian zapisów WRPO wynikające z przeglądu śródkreślowego Programu oraz wprowadzenia do niego dodatkowych środków opierają się na podobnych przesłankach, które przedstawiono wyżej i, w związku z tym, brak również dla nich rozwiązań alternatywnych.

9. Stan środowiska w przypadku odstąpienia od realizacji zmian WRPO

Zaniechanie realizacji działań przewidzianych w WRPO grozić będzie utrzymywaniem się problemów ekologicznych województwa, a nawet może powodować pogłębianie niektórych z nich. Analiza liczby i zakresu bezpośrednich projektów prośrodowiskowych (realizowanych w ramach Priorytetu III) oraz projektów pośrednio wpływających na poprawę środowiska wskazuje, że generalnie rzecz biorąc realizacja Programu wpłynie pozytywnie na poprawę środowiska przyrodniczego Wielkopolski.

Odstąpienie od realizacji WRPO może spowodować trudności w osiągnięciu niektórych celów ujętych w *Programie ochrony środowiska województwa wielkopolskiego na lata 2008-2011 z perspektywą na lata 2012-2019*, którego zasadniczym priorytetem jest uzyskanie stałej i zauważalnej poprawy jakości wszystkich komponentów środowiska przyrodniczego. Już w samej treści *Programu ochrony środowiska...* Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny jest wymieniany w kilku przypadkach jako jedno ze źródeł finansowania inwestycji prowadzących do osiągnięcia odpowiednich standardów środowiska. O możliwości niezrealizowania niektórych celów *Programu ochrony środowiska...* w wyniku braku realizacji WRPO świadczy również fakt, że środki EFRR w wysokości 173,821 mln euro przeznaczone na współfinansowanie prośrodowiskowych projektów w ramach Priorytetu III stanowią aż około 16% całkowitej kwoty przewidzianej do finansowania *Programu ochrony środowiska...* (rozdział 7.2 w *Programie ochrony środowiska...*). Zaznaczyć również należy, że kwoty tej nie można traktować jako ostatecznej, ze względu na to, że w WRPO są realizowane również projekty w ramach innych działań, które mogą pozytywnie wpływać na środowisko.

Bez realizacji projektów prośrodowiskowych oraz bez stosowania wymagań prośrodowiskowych w ramach innych projektów WRPO zagrożone byłoby wypełnienie wielu zobowiązań Polski, co do stanu środowiska formułowanych na poziomie wspólnotowym.

Tab. 14. Cele i kierunki działań przewidziane w Programie ochrony środowiska województwa wielkopolskiego..., których osiągnięcie byłoby zagrożone w wyniku braku realizacji WRPO na lata 2007-2013.

L.p.	Cel do 2019 roku	Najważniejsze kierunki działań do 2019 roku zagrożone ich osiągnięciem w wyniku braku realizacji WRPO
1	Spełnienie wymagań prawnych w zakresie jakości powietrza oraz standardów emisyjnych z instalacji, wymaganych przepisami prawa	Wzmocnienie systemu monitoringu powietrzaTermomodernizacja budynków użyteczności publicznej i budynków mieszkalnychZwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energiiModernizacja i hermetyzacja procesów technologicznych oraz ich automatyzacjaPromocja i wspieranie rozwiązań w transporcie pozwalających na unikanie lub zmniejszanie wielkości emisji, m.in. poprzez: wprowadzanie pojazdów spełniających normy Euro 4 i Euro 5, zmiany organizacji ruchu na terenach miejskich, transport zbiorowy, kolej, transport wodny, rowerowy.

L.p.	Cel do 2019 roku	Najważniejsze kierunki działań do 2019 roku zagrożone ich osiągnięciem w wyniku braku realizacji WRPO
2	Minimalizacja skutków poważnych awarii przemysłowych dla ludzi i środowiska	Wsparcie jednostek straży pożarnej w zakresie wyposażenia do prowadzenia działań ratowniczych, zapobiegania i przeciwdziałania poważnym awariom oraz zagrożeniom środowiska i zdrowia człowieka wynikającym z nadzwyczajnych zdarzeń
3	Zwiększenie roli wielkopolskich placówek badawczych we wdrażaniu innowacji w przemyśle oraz w produkcji wyrobów przyjaznych dla środowiska	Wsparcie dla powiązań o charakterze klastrów
		Promowanie i wspieranie przedsiębiorstw wprowadzających innowacje
4	Zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do środowiska wodnego. Usprawnienie systemu zaopatrzenia w wodę	Budowa nowych i przebudowa istniejących oczyszczalni ścieków wraz z systemami gospodarowania osadami ściekowymi
		Budowa nowych i przebudowa istniejących systemów kanalizacji zbiorczej
5	Gospodarowanie odpadami w województwie w oparciu o ponadgminne zakłady zagospodarowania odpadów. Zmniejszenie ilości odpadów unieszkodliwianych przez składowanie	Zamykanie i rekultywacja składowisk
		Ograniczanie składowania odpadów ulegających biodegradacji poprzez kompostowanie
		Inne kierunki działań związanych z funkcjonowaniem Zakładów Zagospodarowania Odpadów
6	Zrównoważone użytkowanie zasobów wodnych oraz ochrona przed powodzią i suszą	Przebudowa, rozbudowa i budowa wałów przeciwpowodziowych
		Budowa i modernizacja zbiorników retencyjnych
7	Zmniejszenie zagrożenia mieszkańców województwa ponadnormatywnym hałasem, zwłaszcza emitowanym przez środki transportu drogowego	Realizacja inwestycji zmniejszających narażenie na hałas komunikacyjny (budowa obwodnic, modernizacja szlaków komunikacyjnych, budowa ekranów akustycznych, rewitalizacja odcinków linii kolejowych, wymiana taboru na mniej hałaśliwy, itp.).

Poniżej przedstawiono potencjalne, przykładowe, zmiany, jakie mogłyby nastąpić w przypadku braku realizacji Programu.

Zasoby wodne

WRPO poprzez swoje działania przyspiesza realizację projektów usprawniających gospodarkę ściekową. Bez środków przeznaczonych w Programie na wsparcie projektów w zakresie tego pola interwencji jest możliwe spowolnienie tempa obserwowanej w ostatnich latach w Wielkopolsce poprawy jakości wód. Efektem braku realizacji projektów związanych z gospodarką ściekową może być np. wzmożony dopływ znacznej ilości pierwiastków (gł. fosforu i azotu), prowadzący do eutrofizacji zbiorników wodnych, związanej z takimi niepożądanymi następstwami, jak zakwity, ustępowanie roślinności zanurzonej z powodu pogarszających się warunków świetlnych, wyczerpywanie zasobów tlenu, zanikanie fauny głębinowej, powstawanie siarkowodoru. W dalszej kolejności może następować degradacja obszarów cennych pod względem przyrodniczym, co z kolei może stać się przyczyną utraty szans na dalszą aktywizację turystyczną poszczególnych terenów. Brak infrastruktury ściekowej może także mieć wpływ na zanieczyszczenie wód podziemnych. Może mieć także negatywny wpływ na jakość życia mieszkańców, poprzez wzrost zagrożeń sanitarnych, bezpośrednio zagrażających zdrowiu ludzi. Ponadto brak poprawy wyposażenia w kanalizację sanitarną i sprawny system oczyszczania ścieków w regionie mogłyby oddziaływać zniechęcająco na potencjalnych inwestorów.

W wyniku realizacji w ramach WRPO projektów przeciwpowodziowych, takich jak regulacja rzeki czy budowa polderów zalewowych, nastąpić ma zmniejszenie zagrożenia powodziami na części obszarów województwa. Budowa zbiornika retencyjnego ma przyczynić się także do zwiększenia retencji wód powierzchniowych. Brak inwestycji przeciwpowodziowych na terenach zagrożonych może skutkować powodziami lub podtopieniami, co poza wymiernymi stratami materialnymi będzie miało również negatywny wpływ na rozwój gospodarczy tych obszarów.

Poprawa gospodarki wodnej regionu jest podstawowym warunkiem rozwoju rolnictwa i przyczynia się do wzrostu jakości produkowanej żywności. Problemy w tym zakresie są także istotną barierą rozwoju obszarów wiejskich.

Gospodarka odpadami

Brak systemu selektywnej zbiórki i odzysku odpadów powodować będzie szybkie wyczerpywanie się terenów przewidzianych pod ich składowanie oraz konieczność udostępniania w tym celu nowych terenów. Może to prowadzić do powstawania lokalnych napięć społecznych, wywołanych niechęcią zamieszkiwania w sąsiedztwie planowanych nowych składowisk odpadów. Przyczyniać się może do zwiększenia kosztów transportu odpadów na coraz większe odległości do nowych składowisk oraz do zwiększenia kosztów zabezpieczania składowisk.

Brak realizacji WRPO spowoduje przesunięcie w czasie rekultywacji składowisk przewidzianych do zamknięcia, co będzie stwarzało narastające zagrożenie dla środowiska w wyniku przedłużającego się procesu przenikania do niego szkodliwych substancji.

Ochrona dziedzictwa przyrodniczego (przyroda, gleby)

Odstąpienie od realizacji projektów związanych z ochroną przyrody na cennych przyrodniczo terenach wywoła zubożenie zasobów biologicznych regionu. Będzie postępowała degradacja ekosystemów, wywołująca szereg nieodwracalnych zmian w ich strukturze (przede wszystkim ich uproszczenie). Zmiany takie będą skutkować zaburzeniami równowagi ekologicznej i zakłóceniami przepływu energii i materii w ekosystemie.

Również brak odpowiedniej infrastruktury turystycznej może prowadzić do dewastacji walorów środowiska na obszarach cennych przyrodniczo i kulturowo. Jak wspomniano w rozdziale 4 podstawową zasadą zrównoważonego rozwoju, która powinna być wdrażana w turystyce, jest zasada ekologizacji, rozumianej jako zmniejszanie stopnia zagrożenia środowiska przyrodniczego. W związku z tym realizowane są projekty dla rozwoju turystyki zrównoważonej, czyli takiej, która podtrzymuje ekologiczną, społeczną i ekonomiczną integralność terenów, a także zachowuje dla przyszłych pokoleń w niezmiennym stanie zasoby naturalne i kulturowe tych obszarów. Brak realizacji takich inwestycji może spowodować rozwój turystyki w sposób nieuporządkowany, przez co nie będzie można osiągnąć consensusu między potrzebami turystów, środowiska naturalnego i lokalnych społeczności.

Powietrze atmosferyczne

W województwie wielkopolskim w ostatnich latach jest obserwowana poprawa jakości powietrza atmosferycznego. Brak realizacji działań w tym zakresie przewidzianych w Programie może spowodować zmniejszenie tempa termomodernizacji budynków użyteczności publicznej, co w konsekwencji zwiększy popyt na energię, której produkcja jest źródłem zagrożeń. W połączeniu ze spowolnieniem wykorzystania energii odnawialnej w województwie będzie to powodowało utrzymywanie się na obecnym poziomie, a nawet zwiększanie emisji zanieczyszczeń do atmosfery.

Ten sam skutek wywołać może brak działań na rzecz poprawy stanu dróg. Ograniczenie możliwości budowy obwodnic miast i innych rozwiązań usprawniających ruch drogowy, przy jednoczesnym wzroście liczby samochodów, spowoduje wzrost emisji transportowej.

Klimat akustyczny

Ograniczenie w wyniku odstąpienia od realizacji ustalonego w WRPO zakresu modernizacji dróg, budowy nowych połączeń komunikacyjnych, obwodnic, modernizacji szlaków kolejowych, wymiany wysłużonego taboru autobusowego i kolejowego może być przyczyną utrzymywania się uciążliwości spowodowanych przekroczeniem dopuszczalnych norm natężenia hałasu w rejonach ich występowania, a także rozszerzania się tego zjawiska na kolejne tereny, szczególnie w centrach miast oraz tam, gdzie nasila się całodobowy ruch tranzytowy.

Zdrowie ludności

Wszystkie ww. zagrożenia, które występowałyby w przypadku braku realizacji Programu, czyli m.in. wzrost powierzchni obszarów zagrożonych hałasem oraz wzrost jego poziomu, zła jakość wód w województwie, wzrost zanieczyszczenia powietrza, będą negatywnie oddziaływać na zdrowie fizyczne i psychiczne mieszkańców regionu. Ponadto negatywny wpływ na kondycję fizyczną i psychiczną ludności będzie miał brak realizacji inwestycji w ramach takich pól interwencji, jak infrastruktura ochrony zdrowia, infrastruktura edukacyjna, infrastruktura turystyczna, czy infrastruktura dziedzictwa kulturowego.

Brak przedsięwzięć w zakresie rewitalizacji obszarów miejskich będzie potęgował degradację tych terenów wraz z całą infrastrukturą w ich obrębie. Będzie to zniechęcać do inwestowania, w następstwie czego z jednej strony może następować ekspansja budownictwa na obszary rolne i cenne przyrodniczo, z drugiej, na nierewitalizowanych terenach miejskich wzrośnie zagrożenie mieszkańców zjawiskami patologicznymi, co będzie miało odniesienie także w ich stanie zdrowia.

Z kolei, bez prowadzonych w ramach WRPO kampanii informacyjno-promocyjnych na tematy związane z problemami ochrony środowiska przyrodniczego nadal utrzymywać się będzie niski poziom świadomości ekologicznej mieszkańców Wielkopolski, co bezpośrednio skutkuje nieodpowiednim trybem życia, wzrostem presji ludności na środowisko, a w konsekwencji pogorszeniem stanu zdrowia mieszkańców.

Brak inwestycji w infrastrukturę komunikacyjną w przypadku terenów cennych przyrodniczo może być pozytywne dla środowiska na konkretnym obszarze, jednak w skali całego regionu bilans będzie ujemny. W efekcie może być przyczyną zmniejszenia napływu no-

wego kapitału do regionu. To, wraz z brakiem inwestycji w regionalną przedsiębiorczość, grozi spowolnieniem rozwoju regionu, a wpływając na obniżenie poziomu życia mieszkańców, ostatecznie przyczyni się do pogorszenia stanu ich zdrowia.

Odstąpienie od realizacji Programu zahamuje wprowadzanie w regionie rozwiązań nowoczesnych, proekologicznych, o zdecydowanie mniejszej presji na środowisko niż rozwiązania obecnie stosowane. Wolniej przebiegać będzie proces związany z modernizacją gospodarki regionu oraz przystosowaniem jej do europejskiego poziomu. Dzięki WRPO na lata 2007-2013, oraz innym programom z udziałem środków wspólnotowych, modernizacja sfer gospodarczej i społecznej w regionie realizowana jest z uwzględnieniem działań mających na celu zachowanie i poprawę stanu zasobów przyrodniczych Wielkopolski oraz poprawę sytuacji zdrowotnej i poziomu życia mieszkańców regionu.

10. Zalecenia ocen oddziaływania na środowisko Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia na lata 2007-2013 i Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku

Prognozy oddziaływania na środowisko NSRO oraz Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku miały służyć do oceny przygotowywanych dokumentów. Ze względu na to, że Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny realizuje cele określone w wymienionych dokumentach, przy jego przygotowywaniu, realizacji oraz projektowaniu zmian zapisów uwzględniono również wnioski i zalecenia wynikające z ocen oddziaływania na środowisko rozwiązań proponowanych w tych dokumentach. Poniżej przedstawiono wybrane zalecenia, wynikające z wykonanych prognoz, wykorzystane przy tworzeniu, realizacji i projektowaniu zmian WRPO.

Prognoza oddziaływania na środowisko Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia na lata 2007-2013

Prognoza została wykonana dla strategicznego dokumentu programowego stanowiącego rozwinięcie i uszczegółowienie Strategii Rozwoju Kraju 2007-2015, w części, która dotyczy działań Polski związanych z realizacją przez nasz kraj wspólnotowej polityki spójności, współfinansowanej ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności.

W odniesieniu do WRPO w Prognozie dla NSRO, w rozdziale dotyczącym rekomendacji, zamieszczono odrębny podrozdział dotyczący transmisji ustaleń NSRO do programów operacyjnych. W części tej stwierdzono, że dla zapewnienia zgodności z ustaleniami NSRO działań planowanych i realizowanych w ramach programów operacyjnych konieczne jest uwzględnienie w tych programach i w ich systemach realizacyjnych kwestii poddawania wdrażanych projektów procedurom oceny oddziaływania na środowisko, a także włączenie aspektów ekologicznych do kryteriów selekcji projektów oraz kryteriów dostępu do środków. Zalecono także, aby w programach operacyjnych wykorzystać wskaźniki realizacji NSRO, rozszerzając je o wskaźniki specyficzne dla danego programu.

Raport środowiskowy NSRO zaleca, by nie traktowano środowiska jako problemu tylko sektorowego (przestrzennego, infrastrukturalnego, itp.), ale należy traktować go jako zasadniczy problem horyzontalny, powiązany szeregiem dwukierunkowych zależności ze wszystkimi dziedzinami życia (zarówno z infrastrukturą, jak i z przedsiębiorczością, zasobami ludzkimi, instytucjami publicznymi, itp.). Ponadto, zgodnie z oceną oddziaływania na środowisko NSRO, dbałość o środowisko i potrzeba podejmowania działań sprzyjających jego ochronie nie mogą być traktowane jako utrudnienie i dodatkowe obciążenie dla procesów rozwojowych, czy przykra konieczność narzucana gospodarce i społeczeństwu przez siły zewnętrzne. Należy ją widzieć jako konieczny warunek rozwoju i możliwy do wykorzystania atut, a przede wszystkim jako celowe i rozumne działanie we własnym, dobrze pojętym interesie obecnego i przyszłych pokoleń (zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju). Niezbędnym warunkiem dla wdrożenia takiego podejścia jest włączenie problemów środowiskowych do celów stawianych przez NSRO. Dla zachowania odpowiednich relacji pomiędzy

celami zapewniającymi ochronę zasobów i walorów środowiskowych, a zarazem wzrost gospodarczy należy stosować system wskaźników, w którym wskaźniki realizacji celów uwzględniają ochronę środowiska.

Prognoza oddziaływania na środowisko Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku

Prognoza oddziaływania na środowisko opracowana została dla projektu Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku, której zadaniem jest sformułowanie polityki rozwoju regionu z uwzględnieniem zasad długotrwałego i zrównoważonego rozwoju. Strategia odnosi się do celów ochrony środowiska określonych w już obowiązujących na obszarze województwa dokumentach: w Programie Ochrony Środowiska Województwa Wielkopolskiego, Planie Gospodarki Odpadami dla Województwa Wielkopolskiego, Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych oraz w innych krajowych i międzynarodowych dokumentach strategicznych.

Analiza stanu środowiska przyrodniczego wykazała pewne problemy związane z jego ochroną w regionie. Takimi problemami, które przynajmniej częściowo ma rozwiązać realizacja WRPO, wymienionymi w Prognozie oddziaływania na środowisko Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego są m.in.:

- niewystarczająca infrastruktura sanitarna, zaopatrzenie w wodę oraz system odprowadzania ścieków. Budowa, rozbudowa i modernizacja układów sieciowych i oczyszczalni ścieków, dla świadczenia usług kanalizacyjnych na odpowiednim poziomie i w sposób niezawodny, byłaby szansą rozwoju jednostek osadniczych oraz pozwoliłaby osiągnąć wymagane standardy ochrony środowiska;
- niewystarczające systemy połączeń drogowych, lotniczych, sieci kolejowych, wpływające niekorzystnie na klimat akustyczny, a przez to na zdrowie ludzkie;
- niewykorzystanie naturalnych zasobów Wielkopolski, takich jak odnawialne źródła energii, przede wszystkim wody geotermalne i energia wiatru;
- utrzymujący się niedobór wód powierzchniowych i podziemnych;
- brak powiązań systemów obszarów chronionych korytarzami ekologicznymi, co naraża je na obniżenie odporności biologicznej oraz stopniową degradację.

Dokonana analiza i ocena potencjalnego wpływu realizacji celów Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego na środowisko przyrodnicze pozwoliła stwierdzić, że każda realizacja działań wywołuje określone skutki w środowisku i krajobrazie, choć w różnym stopniu obciążają one poszczególne komponenty środowiska. Skalę tych skutków, a przede wszystkim przestrzenne ich rozmieszczenie, ze względu na charakter tego dokumentu, trudno jest jednak precyzyjnie określić. Zgodnie z jego zapisami, najbardziej znaczące zmiany w środowisku mogą nastąpić w wyniku realizacji celów związanych z rozwojem infrastruktury drogowej, kolejowej, lotniczej, z budową sieci przesyłowych energii i paliw oraz z rozwojem terenów inwestycyjnych, szczególnie terenów aktywizacji gospodarczej i tworzenia pozarolniczych funkcji na obszarach wiejskich, w tym popegeerowskich.

Prognoza oddziaływania na środowisko *Strategii...* zaleca m.in.:

- podjęcie działań mających na celu zachowanie walorów przyrodniczych i krajobrazowych. Dotyczy to szczególnie obszarów Natura 2000, stanowiących ważne ogniwo europejskiej sieci ekologicznej;
- przyjęcie do realizacji rozwiązań zapobiegających i ograniczających oddziaływanie na środowisko;
- stosowanie zasady, że realizacja zasady zrównoważonego rozwoju i ładu przestrzennego powinna być nie tylko przyjmowana jako obowiązek ochrony środowiska, lecz przede wszystkim jako element prawidłowego gospodarowania (uwzględnianie celów horyzontalnych);
- stosowanie zasady, że kryteria ekologiczne mają równoważną rangę z kryteriami ekonomicznymi;
- bieżące monitorowanie celów strategicznych Strategii poprzez analizę wybranych mierników/wskaźników środowiskowych.

Postanowienia Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego i projektu jego zmian uwzględniają, w stopniu, w jakim jest to możliwe, zalecenia wynikające z ocen oddziaływania na środowisko zarówno Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia, jak i Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku. Z zaleceń tych skorzystano także w analizach prowadzonych w trakcie przygotowywania niniejszej Prognozy.

11. Metody analiz skutków realizacji postanowień WRPO i zmian Programu oraz częstotliwości jej przeprowadzania

Monitorowanie to proces systematycznego zbierania, raportowania i interpretowania danych opisujących postęp i efekty programu (wskaźniki), który ma spełniać m.in. rolę systemu wczesnego ostrzegania o ewentualnych nieprawidłowościach. W ramach WRPO prowadzony jest monitoring wydatków i efektów rzeczowych jego wdrażania w celu racjonalnego, sprawnego i efektywnego wykorzystania środków strukturalnych. Monitorowanie prowadzone jest na podstawie wskaźników finansowych oraz wskaźników odnoszących się do produktów i rezultatów, na poziomie projektów, działań, priorytetów oraz całego Programu.

Zapisy w części poświęconej celowi głównemu i celom szczegółowym Programu, proponują opisanie osiągniętych celów za pomocą następujących wskaźników ekonomicznych:

- zmiana produktu krajowego brutto dla regionu na mieszkańca (PKB per capita) w wyniku realizacji Programu – wskaźnik celu głównego;
- utworzone miejsca pracy;
- zmiana bilansu handlowego województwa (w cenach bieżących) w wyniku realizacji Programu (% PKB);
- poziom zatrudnienia;
- odsetek gospodarstw domowych wyposażonych w komputery w % ogółu gospodarstw domowych.

Wskaźniki te, charakteryzujące gospodarkę pod względem ekonomicznym, są pochodną wielu czynników, często o charakterze interdyscyplinarnym. Jedynie pośrednio odzwierciedlają one stan środowiska w regionie. Ustalono je jednak przy założeniu, że nie można uzyskać znaczącej i trwałej poprawy makroekonomicznej bez równoczesnej poprawy stanu środowiska przyrodniczego.

Można przyjąć, zgodnie ze Środowiskową Krzywą Kuzneta, iż realizacja celów Programu, która znajdzie odzwierciedlenie we wzroście wartości wymienionych wskaźników, nie przyczyni się do ogólnego wzrostu zanieczyszczeń środowiska. Przyjmuje się bowiem, że wraz ze wzrostem zamożności społeczeństwa maleje generowana przez nie presja ekologiczna. Według tej teorii zanieczyszczenie środowiska stanowi funkcję rozwoju gospodarczego o kształcie odwróconej litery „U”. Pierwsza faza rozwoju gospodarczego związana jest z generowaniem wzrastającej ilości zanieczyszczeń, natomiast po osiągnięciu pewnego pułapu rozwoju, czynniki nim związane wspomagają zmniejszanie wcześniej wytworzonych zanieczyszczeń. Przebieg krzywej jest różny dla poszczególnych rodzajów zanieczyszczeń. Jej kształt zależy nie tylko od wzrostu gospodarczego i zwiększania zamożności ludności, ale także od szeregu innych czynników, takich jak np. polityka gospodarcza i ekologiczna kraju (stosowanie opłat od zanieczyszczeń, uregulowania prawne chroniące zasoby środowiska), czy rozwój świadomości ekologicznej społeczeństwa.

Realizacja celów priorytetów WRPO jest mierzona przy pomocy wskaźników, określonych na ich poziomie. Analogicznie jest monitorowane wdrażanie działań i poszczególnych projektów, realizowanych w ramach Programu. Każdemu poziomowi realizacji WRPO odpo-

wiada adekwatny do niego system wskaźników, przy czym systemy te w skali Programu tworzą jedną spójną całość.

W ramach systemu wdrażania WRPO funkcjonuje Komitet Monitorujący, będący ciałem opiniodawczo-doradczym, czuwającym nad jakością i efektywnością wdrażania Programu, powołany Uchwałą Zarządu Województwa Wielkopolskiego Nr 819/2007 z dnia 8 listopada 2007 roku. Jego główne zadania to m.in.:

- analiza i zatwierdzanie kryteriów wyboru finansowanych operacji,
- dokonywanie okresowych przeglądów postępów na drodze do osiągnięcia konkretnych celów programu operacyjnego na podstawie dokumentów przedkładanych przez instytucję zarządzającą,
- analiza wyników wdrażania, w szczególności osiągnięcie celów określonych dla każdej osi priorytetowej oraz oceny związanej z monitorowaniem Programu,
- analiza i zatwierdzanie sprawozdań rocznych,
- analiza i zatwierdzanie wszelkich wniosków o zmianę treści decyzji Komisji Europejskiej w sprawie wkładu funduszy.

Wśród zadań Komitetu Monitorującego nie ujęto odrębnie monitorowania skutków środowiskowych RPO, poza analizą osiągania celów określonych dla priorytetów.

Dla potrzeb monitorowania i sprawozdawczości NSRO stworzony został Krajowy System Informatyczny SIMIK 2007, którego celem jest gromadzenie danych niezbędnych dla zarządzania Programami, w tym informacji o beneficjentach środków unijnych. Wyłącznie dla celów związanych z wdrażaniem WRPO funkcjonuje z kolei Lokalny System Informatyczny. Za zarządzanie tymi systemami na poziomie Programu, a także za monitorowanie realizacji WRPO w ramach Instytucji Zarządzającej odpowiedzialny jest Oddział Monitoringu w Departamencie Polityki Regionalnej, do którego obowiązków należy m.in.:

- zarządzanie systemem monitorowania WRPO,
- prowadzenie rzeczowego i finansowego monitoringu na poziomie WRPO,
- przygotowanie analiz i sprawozdań dla potrzeb Komitetu Monitorującego WRPO,
- przygotowanie sprawozdań z wykonania i realizacji WRPO,
- nadzorowanie prac nad wprowadzaniem danych do systemu informatycznego.

Zapisy WRPO przewidują, że począwszy od roku 2008, w terminie do 30 czerwca każdego roku, Instytucja Zarządzająca będzie przekazywać Komisji Europejskiej sprawozdania roczne, a do 31 marca 2017 roku przekazane zostanie sprawozdanie końcowe z realizacji Programu.

W WRPO ujęto zapis, że w odniesieniu do zarządzania SEA oraz zrównoważonym rozwojem w aspekcie środowiskowym wykorzystany zostanie system wskaźników zaprojektowany w WRPO, a więc zarówno wskaźniki bezpośrednio określające stan środowiska, jak i pozostałe wskaźniki społeczno-gospodarcze.

W Priorytecie III Programu proponuje się następujący zestaw wskaźników monitorujących środowisko przyrodnicze:

a) wskaźniki produktu:

- liczba projektów mających na celu poprawę jakości powietrza
 - ✓ w tym na obszarach wiejskich,
- liczba projektów z zakresu gospodarki odpadami
 - ✓ - w tym na obszarach wiejskich,
- liczba projektów z zakresu energii
 - ✓ w tym: liczba projektów z zakresu energii odnawialnej, w tym na obszarach wiejskich,
- dodatkowa moc zainstalowana produkcji energii ze źródeł odnawialnych (MW)
 - ✓ w tym na obszarach wiejskich,
- liczba projektów z zakresu prewencji zagrożeń;

b) wskaźniki rezultatu:

- liczba osób podłączonych do sieci wodociągowej w wyniku realizacji projektów
 - ✓ w tym na obszarach wiejskich,
- liczba osób podłączonych do sieci kanalizacji sanitarnej w wyniku realizacji projektów
 - ✓ w tym na obszarach wiejskich,
- liczba ludności objętej ochroną przeciwpożarową lasów i innymi środkami ochrony,
- liczba osób objętych selektywną zbiórką odpadów,
- powierzchnia terenów objętych ochroną przeciwpowodziową (ha).

W Programie ustalono, że wymienione wskaźniki będą mierzone corocznie.

Zestaw wskaźników zaproponowanych dla monitorowania realizacji pozostałych priorytetów jedynie w niewielkim stopniu uwzględnia zagadnienia ochrony środowiska i racjonalnego wykorzystywania zasobów.

Dla potrzeb realizacji celów zrównoważonego rozwoju ważne jest zbudowanie systemu stałego monitoringu rozwoju tak, aby obok systematycznego monitoringu stanu realizacji celu głównego i celów szczegółowych, monitorować również skutki środowiskowe. W związku z tym w Programie zapisano, iż obowiązkiem Instytucji Zarządzającej jest analizowanie i koordynacja realizacji polityk horyzontalnych, które mieszczą się w następujących obszarach:

- środowisko przyrodnicze,
- społeczeństwo informacyjne,
- równość szans.

W celu realizacji tego zobowiązania na poziomie WRPO przygotowano system monitorowania realizacji polityk horyzontalnych. System ten polega na przekazywaniu przez be-

beneficjentów odpowiednich informacji o wpływie realizacji projektów na wymienione polityki. Polityki. Beneficjenci wypełniają specjalny formularz pn. „*Informacja o sposobie realizacji polityk/celów horyzontalnych w ramach projektu*” (załącznik nr 4), który ma na celu między innymi identyfikację projektów, które w jakikolwiek sposób mogą wpływać pozytywnie na środowisko. Wypełniając formularz, beneficjenci podają informacje o planowanych nakładach na wymienione wyżej cele i szacują, o ile to możliwe, wymierne efekty tych nakładów. Formularz w części dotyczącej ochrony środowiska, składa się z 4 tematów:

- energia,
- emisja substancji do atmosfery,
- gospodarka wodno-ściekowa,
- gospodarka odpadami.

W poszczególnych częściach formularza beneficjenci odpowiadają na następujące pytania:

- w zakresie energii: „Czy w ramach projektu planuje się wydatkowanie środków na produkcję/ ograniczenie zużycia energii, bądź określa się efekty rzeczowe tych nakładów?”;
- w zakresie emisji substancji do atmosfery: „Czy w ramach projektu planuje się wydatkowanie środków na ograniczenie emisji substancji do atmosfery, bądź określa się efekty rzeczowe tych nakładów?”;
- w zakresie gospodarki wodno-ściekowej: „Czy w ramach projektu planuje się wydatkowanie środków na poprawę gospodarki wodno-ściekowej, bądź określa się efekty rzeczowe tych nakładów?”;
- w zakresie gospodarki odpadami: „Czy w ramach projektu planuje się wydatkowanie środków na poprawę gospodarki odpadami, bądź określa się efekty rzeczowe tych nakładów?”.

Beneficjenci odpowiadając na powyższe pytania mają do wyboru 4 warianty odpowiedzi:

- nie planuje się wydatkowania;
- tak, wynika to z projektu, lecz nie określa on wielkości planowanych nakładów (wtedy beneficjent proszony jest o krótki opis);
- tak, w projekcie planowane są następujące nakłady – beneficjent wypełnia tą część odpowiednimi wielkościami wynikającymi z projektu;
- tak, w projekcie zakłada się następujące efekty rzeczowe – beneficjent wypełnia tą część odpowiednimi wielkościami wynikającymi z projektu.

System monitorowania polityk horyzontalnych, oparto na założeniu, że wszystkie projekty WRPO je realizują. W odniesieniu do środowiska przyjęto, że infrastruktura prośrodowiskowa oraz ograniczanie emisji, bądź presji na środowisko finansowane są nie tylko ze środków Priorytetu III „*Ochrona Środowiska*”. Modernizacja przedsiębiorstw, nowe technologie, czy modernizacja infrastruktury społecznej przyczyniają się do tego również. System ma te dodatkowe nakłady i efekty zidentyfikować, bądź wymiernie, bądź w formie jakościowej.

Zgodność projektu z zakresem polityk horyzontalnych stanowi przedmiot kontroli na miejscu realizacji projektu w trakcie wdrażania inwestycji. Zagadnienia wykazane w liście sprawdzającej obejmują także politykę zrównoważonego rozwoju i ochronę środowiska.

Ponadto w celu monitorowania wpływu postanowień Programu i jego zmian na środowisko przyrodnicze w Programie umieszczono zapis nakładający na Instytucję Zarządzającą obowiązek przygotowanie raportów środowiskowych w połowie i na koniec okresu programowania.

Jednym z elementów systemu analizy skutków realizacji postanowień WRPO jest jego ewaluacja. Oceny realizacji Programu powinny uwzględniać prawodawstwo Wspólnoty dotyczące wpływu na środowisko naturalne i strategicznej oceny środowiska oraz potrzeby zrównoważonego rozwoju.

W celu wykonywania rzetelnych i fachowych badań ewaluacyjnych w ramach Instytucji Zarządzającej w Departamencie Polityki Regionalnej funkcjonuje Oddział Ewaluacji, do którego obowiązków należy m.in.:

- organizacja i zlecenie okresowych ocen szacunkowych WRPO (ewaluacja strategiczna i operacyjna);
- zlecenie ewaluacji i ekspertyz zewnętrznych i prowadzenie ewaluacji wewnętrznych;
- prowadzenie analiz z zastosowaniem modeli makroekonomicznych;
- monitorowanie realizacji rekomendacji wynikających z badań ewaluacyjnych;
- przedstawianie opinii publicznej wyników ewaluacji.

Ponadto, zgodnie z zapisami WRPO, do monitorowania realizacji Programu i jego celów, również z punktu widzenia środowiska przyrodniczego, a także w celu monitorowania efektywnego wykorzystania środków i maksymalnego wykorzystania efektu synergii wynikającego z realizacji na terenie Wielkopolski różnych polityk wspólnotowych i krajowych, w ramach Instytucji Zarządzającej w Departamencie Polityki Regionalnej funkcjonuje Oddział Analiz Regionalnych, do którego zadań należy w szczególności:

- gromadzenie danych oraz wykonywanie analiz regionalnych;
- analizy zakresu programów realizowanych na terenie województwa, w tym z punktu widzenia przebiegu linii demarkacyjnych między nimi;
- analiza skutków interwencji różnych programów na terenie województwa, w tym z zastosowaniem modeli makroekonomicznych oraz wyników ewaluacji;
- analiza i koordynacja realizacji polityk horyzontalnych (środowisko, równy dostęp) oraz współpraca z partnerami społecznymi w tym zakresie;
- monitorowanie Oceny Oddziaływania na środowisko WRPO oraz konsultowanie z partnerami społecznymi kwestii środowiskowych, a także z odpowiednimi organami wymienionymi w ustawie Prawo ochrony środowiska;
- przygotowanie raportów środowiskowych w połowie i na koniec okresu programowania;
- przygotowywanie dla Instytucji Zarządzającej propozycji modyfikacji działań ze środowiskowego punktu widzenia.

Najlepszym sposobem monitorowania skutków środowiskowych, jakie może wywołać realizacja założeń zawartych w WRPO, jest szczegółowa analiza dokumentacji projektowej zawierającej informacje na temat oddziaływania planowanej inwestycji na środowisko, przeprowadzana na etapie oceny zgłoszonych projektów. W tym celu w ramach Instytucji Zarządzającej w Departamencie Wdrażania Programu Regionalnego został powołany Oddział Oceny Oddziaływania na Środowisko. Oddział, weryfikując dokumentację, zwraca uwagę na zgodność wniosku o dofinansowanie z zakresem przedstawionym w załączonych dokumentach takich jak: decyzja lokalizacyjna, decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach, pozwolenie na budowę oraz mapy i dokumentacja projektowa. Bada zgodność załączonych do wniosku dokumentów z przepisami prawa krajowego i wspólnotowego. Udziela konsultacji beneficjentom w zakresie zgodności dokumentacji projektowej z prawodawstwem unijnym dotyczącym ochrony środowiska. Prowadzony jest także nadzór nad realizacją projektów w celu sprawdzenia zgodności wykonywanych prac ze środkami łagodzenia negatywnych oddziaływań na środowisko, które wynikają z obowiązujących przepisów prawnych. Ponadto stworzona została lista sprawdzająca, która pozwala na zweryfikowanie, czy dokumentacja załączona do wniosku jest zgodna z odpowiednimi Dyrektywami (Dyrektywą Oceny Oddziaływania na Środowisko, Dyrektywą Siedliskową, Dyrektywą Ptasią).

Nie jest możliwe wprowadzenie do WRPO wskaźników, przy pomocy których można by kompleksowo zmierzyć skutki środowiskowe realizacji wszystkich priorytetów. W Programie przewidziano wykonanie raportów środowiskowych w połowie i na koniec okresu programowania. W związku z istotnym poziomem zaawansowania realizacji WRPO, w trakcie prac nad przygotowaniem niniejszej Prognozy analizie poddano informacje o wybranych do realizacji projektach, ze szczególnym uwzględnieniem przedsięwzięć, których realizacja została już zakończona oraz dokonano oceny ich wpływu na środowisko przyrodnicze. Wyniki tej analizy przedstawiono w treści niniejszej Prognozy. Zdaniem autorów zakres przeprowadzonej analizy i uzyskane wnioski odpowiadają spodziewanemu zakresowi przewidywanego w WRPO w połowie okresu programowania raportu środowiskowego. W związku z tym proponuje się rezygnację z przygotowania odrębnego opracowania i przyjęcie, że niniejsza Prognoza, obok swojego właściwego celu, pełni jednocześnie funkcje raportu środowiskowego, oceniającego skutki środowiskowe realizacji WRPO po upływie połowy okresu programowania. Jednocześnie proponuje się problematykę kompleksowej analizy skutków środowiskowych realizacji wszystkich priorytetów Programu uwzględnić w sposób szczegółowy w raporcie przewidywanym na zakończenie realizacji Programu.

12. Konsultacje społeczne

W dniach od 21 kwietnia do 12 maja 2011 roku – w związku z prowadzoną strategiczną oceną oddziaływania na środowisko projektu zmian WRPO – przeprowadzono konsultacje społeczne, którym poddano „Projekt zmian Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013” oraz projekt „Prognozy oddziaływania na środowisko Projektu zmian Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013”.

Konsultacje zostały ogłoszone zgodnie z art. 30, art.39, art.40 w związku z art. 46 pkt 2 oraz art. 54 ust. 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. z 2008 r. Nr 199, poz.1227 z późn. zm.). Stosowne komunikaty opublikowane zostały w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego (www.bip.umww.pl/portal), na stronie internetowej WRPO (www.wrpo.wielkopolskie.pl), w Gazecie Wyborczej z dnia 21 kwietnia 2011r. oraz zamieszczone na tablicy ogłoszeń w głównej siedzibie Urzędu Marszałkowskiego.

Dokumentację przeznaczoną do konsultacji, wraz z formularzem zgłaszania uwag, włożono do wglądu w siedzibie Departamentu Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego (Poznań, ul. Przemysłowa 46 pok. nr 5) oraz zamieszczono w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego, a także na stronie internetowej WRPO.

Osoby zainteresowane mogły wносить uwagi i wnioski w następującej formie:

- w formie pisemnej, poprzez wypełnienie i przesłanie na adres Departamentu Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego formularza, zamieszczonego w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego oraz na stronie internetowej pod adresem www.wrpo.wielkopolskie.pl,
- za pomocą środków komunikacji elektronicznej poprzez uzupełnienie i przesłanie na adres mailowy strategia2020@umww.pl formularza,
- ustnie do protokołu w miejscu udostępnienia dokumentacji.

W czasie trwania konsultacji społecznych nie wpłynęły żadne uwagi do projektu zmian WRPO, ani do projektu prognozy oddziaływania zmienionego Programu na środowisko. Projekt zmian Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013 wraz z prognozą oddziaływania na środowisko został – zgodnie z wymogami prawa – przedstawiony do zaopiniowania przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Poznaniu i Wielkopolskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego. Organy te zaopiniowały pozytywnie przedstawione dokumenty po uprzednim uwzględnieniu zawartych w tych opiniach sugestii dotyczących wprowadzenia korekt niektórych zapisów prognozy oddziaływania na środowisko projektu zmian WRPO (m.in. uaktualnienia danych dotyczących obszarów chronionych oraz zdefiniowania pojęć wykorzystanych przy projektowaniu macierzy „Oceny wpływu poszczególnych kategorii interwencji priorytetów I-VI w ramach WRPO na środowisko i warunki równoważonego rozwoju”).

13. Streszczenie w języku niespecjalistycznym

Dokonany przegląd Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013, zrealizowany na podstawie art. 33 oraz w związku z art. 48, pkt.3 i art. 50 Rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 roku (z późn. zmianami) ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1260/1999, oraz alokacja dodatkowych środków pochodzących z Krajowej Rezerwy Wykonania i tzw. dostosowania technicznego, stały się przesłankami do wprowadzenia zmian niektórych zapisów WRPO.

Ustawa z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. 2008 nr 199 poz. 1227) nakłada na organ opracowujący projekt dokumentu programowego (w tym przypadku WRPO) obowiązek przeprowadzenia oceny (tj. prognozy) oddziaływania na środowisko z uwzględnieniem następujących obszarów: charakteru przewidywanych działań, rodzaju i skali oddziaływania na środowisko, cech obszaru objętego oddziaływaniem na środowisko. Art. 50 ustawy przewiduje ponadto przeprowadzenie SOOŚ w przypadku wprowadzania zmian do już przyjętych dokumentów. W związku z tym przedmiotem niniejszej Prognozy oddziaływania na środowisko jest projekt zmian Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013.

Najbardziej istotne proponowane w Programie zmiany dotyczą wprowadzenia do WRPO dodatkowych środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w łącznej kwocie 59 780 888 euro. Środki te proponuje się przeznaczyć na wsparcie priorytetowych dla dalszego rozwoju województwa wielkopolskiego i cieszących się znacznym zainteresowaniem wśród beneficjentów takich pól interwencji, jak przedsiębiorczość, infrastruktura społeczeństwa informacyjnego, infrastruktura lotnicza i społeczna (ochrona zdrowia). Proponowana jest także zmiana wielkości wskaźników realizacji Programu, zarówno poprzez zmniejszenie, jak i zwiększenie wartości docelowych, związana z dostosowaniem ich do rzeczywistego wykonania oraz tzw. zmiany techniczne, wynikające z wejścia w życie od dnia 1 stycznia 2010 roku zmienionej ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 roku o finansach publicznych (Dz. U. 2009, nr 157, poz. 1240), poprzez wprowadzenie standardowego zapisu dla wszystkich programów operacyjnych realizowanych w ramach NSRO, dotyczącego zmian w systemie przepływów finansowych.

Zmiany w WRPO dokonywane są w momencie znaczącej jego realizacji, w sytuacji gdy zakontraktowano już ok. 97,5% alokacji środków EFRR na Program.

Przeprowadzana Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko projektu zmian Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013, której elementem jest niniejsza Prognoza, ma na celu:

- analizę stanu środowiska przyrodniczego oraz zidentyfikowanie najważniejszych problemów ekologicznych województwa w kontekście realizacji postanowień WRPO i propozycji jego zmian,
- analizę i ocenę stopnia uwzględnienia w WRPO zagadnień ochrony środowiska i zasad zrównoważonego rozwoju,

- analizę i ocenę oddziaływań na środowisko projektów, których realizacja została zakończona,
- analizę i ocenę potencjalnych oddziaływań na środowisko, jakie mogą wystąpić przy realizacji i przy braku realizacji wskazań zaproponowanych w WRPO, z uwzględnieniem dodatkowych środków alokowanych do Programu,
- zaproponowanie zaleceń, które pozwolą na uwzględnienie w ramach WRPO i projektu jego zmian rozwiązań umożliwiających realizację projektów w sposób maksymalnie przyjazny dla środowiska przyrodniczego i zdrowia ludzi.

Zakres Prognozy został określony na podstawie przywołanej już wyżej ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko oraz na podstawie uzgodnień dokonanych z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Poznaniu oraz Wielkopolskim Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym.

Na potrzeby Prognozy została sporządzona uproszczona diagnoza stanu środowiska przyrodniczego Wielkopolski, która wykazała, że choć stan środowiska ulega poprawie, to nie osiągnął on jeszcze wystarczającego poziomu. Analiza ta wykazała również, że problemy środowiskowe województwa określone przy tworzeniu Programu w latach 2006/2007, które, jak przewidywano, miały ulegać stopniowemu ograniczeniu w trakcie realizacji WRPO, nadal są aktualne, choć część wskaźników wskazuje na zachodzące pozytywne zmiany. Do tych problemów środowiskowych, na które realizacja WRPO wpływa w sposób pozytywny, zaliczyć można:

- niską jakość wód powierzchniowych województwa wielkopolskiego, zarówno rzek jak i jezior,
- odprowadzanie ścieków komunalnych nieoczyszczonych lub niedostatecznie oczyszczonych,
- dysproporcje w dostępie mieszkańców do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, szczególnie na obszarach wiejskich,
- nieuporządkowaną gospodarkę odpadami komunalnymi – preferowane składowanie odpadów, niski stopień segregacji i przetwarzania odpadów,
- zagrożenia bioróżnorodności zachodzące pod wpływem czynników antropogenicznych,
- bardzo małe wykorzystanie zasobów energii odnawialnej,
- największą w skali kraju powierzchnię gruntów zdewastowanych i zdegradowanych,
- niekorzystny klimat akustyczny większości miast województwa, wzrost emisji hałasu ulicznego w porze nocnej ze względu na ruch tranzytowy,
- wzrost stężeń pyłu zawieszonego oraz dwutlenku siarki i azotu w sezonie grzewczym,
- rosnący udział komunikacyjnych zanieczyszczeń powietrza,
- niewystarczającą ochronę przeciwpowodziową,
- niewystarczające zasoby wodne oraz zbyt niski poziom sztucznej retencji,

- występowanie poważnych awarii oraz różnych zagrożeń środowiskowych.

W ramach prognozy określono, przeanalizowano i oceniono cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym oraz zidentyfikowano te z nich, które są istotne z punktu widzenia Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego i projektu jego zmian. Analizę taką przeprowadzono w odniesieniu do dokumentów strategicznych – konwencji, strategii, planów, programów o randze międzynarodowej, wspólnotowej, krajowej oraz regionalnej. Pozwoliło to stwierdzić, że generalnie cele i kierunki podejmowanych działań w ramach Programu i projektu jego zmian mają wpływ, bezpośredni czy pośredni, na realizację celów określonych w większości analizowanych dokumentów strategicznych, do których zaliczyć można:

- Konwencję Bońską
- Konwencję Helsińską
- Europejską Konwencję Krajobrazową
- VI wspólnotowy program działań w zakresie środowiska naturalnego
- Politykę Ekologiczną Państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010
- Politykę Ekologiczną Państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016
- Krajową Strategię Różnorodności Biologicznej
- Projekt Polityki Wodnej Państwa do roku 2030
- Program Państwowego Monitoringu Środowiska na lata 2010 – 2012
- Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych
- Program ochrony środowiska województwa wielkopolskiego na lata 2002-2010
- Program ochrony środowiska województwa wielkopolskiego na lata 2008-2011 z perspektywą na lata 2012-2019
- Plan gospodarki odpadami dla województwa wielkopolskiego na lata 2008-2011 z perspektywą na lata 2012-2019 – uchwalony w dniu 31 marca 2008 roku

Zidentyfikowano także kilka działań przewidzianych do realizacji w ramach Programu, których realizacja nie jest wprost zbieżna z osiąganiem celów zidentyfikowanych w wyżej wymienionych dokumentach. Do głównych takich działań zaliczono rozwój infrastruktury drogowej, energetyki wiatrowej, rozwój portu lotniczego, stanowiące potencjalne zagrożenie dla realizacji celów wyznaczonych w Konwencji Bońskiej, której celem jest ochrona dziko żyjących, wędrownych gatunków zwierząt, Europejskiej Konwencji Krajobrazowej, mającej na celu zachowanie krajobrazu jako podstawowego komponentu europejskiego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego czy Polityki Ekologicznej Państwa. W związku z tym wskazano, że przy realizacji tego rodzaju projektów w sposób bezwzględny muszą być stosowane przepisy ustawowe mające na celu ochronę obszarów chronionych i środowiska przyrodniczego.

Głównym celem Prognozy jest analiza i ocena stopnia uwzględnienia aspektów środowiskowych w Wielkopolskim Regionalnym Programie Operacyjnym na lata 2007-2013 i

projekcie jego zmian poprzez ustalenie, czy zakres i sposoby realizacji zaproponowanych w ocenianym dokumencie rozwiązań nie naruszają zasad prawidłowego funkcjonowania środowiska przyrodniczego. Podkreślić należy, że w każdym przypadku realizacji projektów jak i ich zaniechania, mogą pojawić się potencjalne skutki dla środowiska.

Skutki te mogą mieć charakter negatywny lub też pozytywny. Jednak w większości przypadków będą miały charakter zróżnicowany. Innego rodzaju oddziaływanie na środowisko występować może na etapie realizacji przedsięwzięcia, a innego już w trakcie eksploatacji. Oczywiście najkorzystniejszym oddziaływaniem na środowisko przyrodnicze charakteryzować się będą przedsięwzięcia realizowane w ramach Priorytetu III, chociaż i w ich przypadku mogą wystąpić skutki negatywne.

Projekty realizowane w ramach innych priorytetów mogą oddziaływać na środowisko w zróżnicowany sposób. Może to być np. oddziaływanie negatywne na niektóre komponenty środowiska, ale jednocześnie pozytywne dla innych jego komponentów (np. skutkiem realizacji oczyszczalni ścieków będzie zwiększenie udziału ścieków oczyszczonych odprowadzanych do wód powierzchniowych, ale z drugiej strony wzrośnie także ilość wytworzonych osadów pościelowych). Może być też tak, że realizacja przedsięwzięcia w bezpośrednim jego otoczeniu spowoduje niekorzystne skutki dla środowiska, a z drugiej strony będzie miała pozytywny wpływ w innym miejscu (np. budowa obwodnicy drogowej miasta spowoduje emisję spalin i hałasu w bezpośrednim sąsiedztwie nowej trasy, ale jednocześnie skutkiem inwestycji będzie zmniejszenie oddziaływania negatywnych czynników w centrum miasta, wskutek wprowadzenia ruchu tranzytowego na wybudowaną obwodnicę).

Największe niekorzystne skutki dla środowiska niewątpliwie przyniosłoby niezrealizowanie działań zaprojektowanych do wdrożenia w ramach priorytetu III Ochrona środowiska, którego celem jest poprawa stanu poszczególnych elementów środowiska przyrodniczego.

Inwestycje realizowane w priorytecie I Konkurencyjność przedsiębiorstw pod względem środowiskowym mają na celu efektywniejsze gospodarowanie zasobami, poprzez zmniejszenie materiałochłonności i energochłonności małych i średnich przedsiębiorstw. Brak realizacji takich inwestycji może spowodować nie tylko zahamowanie tempa wzrostu konkurencyjności regionu, ale i realne problemy środowiskowe, jak np. nadmierne zużycie surowców, znaczną produkcję odpadów itp. W przypadku Priorytetu IV Rewitalizacja obszarów problemowych zaniechanie realizacji inwestycji może prowadzić do dalszej marginalizacji obszarów miejskich i zdegradowanych obszarów przemysłowych i powojkowych oraz może niekorzystnie wpływać na poszczególne komponenty środowiska przyrodniczego na tych terenach. Brak realizacji projektów z priorytetu V Infrastruktura dla kapitału społecznego może mieć reperkusje w postaci obniżania się jakości życia mieszkańców. Zagrożony może być poziom zdrowotności i edukacji. Ponadto brak inwestycji w infrastrukturę ochrony zdrowia nadal będzie skutkować powstawaniem dużej ilości odpadów niebezpiecznych w wyniku użytkowania przestarzałego i wysłużonego sprzętu. Zaniechanie realizacji projektów z priorytetu VI Turystyka i środowisko kulturowe wpłynie negatywnie na zachowanie tożsamości kulturowej poszczególnych obszarów. Realizacja inwestycji w ramach tego priorytetu może przyczynić się do lepszej ochrony walorów przyrodniczych, do rewitalizacji wielu obiektów zabytkowych, poprawy estetyki krajobrazu, podniesienia poziomu życia mieszkańców. Projekty z zakresu turystyki będą miały korzystny wpływ na środowisko. Należy je jednak realizować z poszanowaniem zasady zrównoważonego rozwoju oraz zasad ochrony przyrody.

Zaniechanie realizacji działań przewidzianych w WRPO grozić może utrzymywaniem się problemów ekologicznych województwa, a nawet może powodować pogłębianie niektórych z nich. Analiza liczby i zakresu bezpośrednich projektów prośrodowiskowych (realizowanych w ramach priorytetu III) oraz projektów pośrednio wpływających na poprawę środowiska (poza priorytetem III) wskazuje, że, oceniając generalnie, realizacja Programu będzie miała pozytywny wpływ na poprawę środowiska przyrodniczego Wielkopolski. Ponadto odstąpienie od realizacji WRPO może spowodować trudności w osiągnięciu niektórych celów ujętych w Programie ochrony środowiska województwa wielkopolskiego na lata 2008-2011 z perspektywą na lata 2012-2019, którego głównym celem jest uzyskanie stałej i zauważalnej poprawy jakości wszystkich komponentów środowiska przyrodniczego na obszarze regionu.

Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2007-2013 i projekt jego zmian nie przewiduje realizacji inwestycji zaliczanych do szczególnie szkodliwych dla środowiska. Nie stwierdzono możliwości oddziaływania transgranicznego, mogącego objąć terytorium innych państw, planowanych działań związanych z rozwojem mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, rozwoju infrastruktury transportowej, ochrony środowiska, ani innych.

W trakcie sporządzania prognozy zidentyfikowano problemy ochrony środowiska występujące w województwie, dla których realizacja WRPO stwarza szansę rozwiązania lub pewnym stopniu zmniejszenia. Wdrożenie WRPO jest szansą na istotny rozwój Wielkopolski, uwzględniający zachowanie, ochronę i poprawę środowiska naturalnego oraz ochronę zdrowia ludzkiego.

Realizując Program należy mieć na uwadze działania mające za zadanie zapewnienie wysokiego poziomu ochrony środowiska. Zapisy Programu zobowiązują do przestrzegania podczas jego realizacji zasad zrównoważonego rozwoju oraz efektywności energetycznej. W przypadku programu, obejmującego tak szeroki i zróżnicowany zakres priorytetów i pól interwencji, jaki występuje w WRPO, nieuniknione jest powstawanie kolizji między realizacją założonych celów, a ochroną środowiska przyrodniczego. Nie jest możliwa likwidacja tych kolizji poprzez modyfikację struktury priorytetów Programu, dlatego, że w wyniku prac programowych, szerokich konsultacji oraz rezultatów negocjacji z Komisją Europejską, zostały one skonstruowane w sposób optymalny, tak, by możliwie jak najpełniej mogły przyczynić się do realizacji docelowej wizji rozwoju województwa. W trakcie wdrażania priorytetów należy jednak dążyć do maksymalnego ograniczenia negatywnych skutków dla środowiska. Na poziomie konkretnego projektu powinny być rozważone rzeczywiste alternatywy i warianty realizacyjne potencjalnych projektów. Jest to najlepszym sposobem ustalenia rozwiązań zapobiegających negatywnym skutkom środowiskowym i służących minimalizowaniu możliwości występowania konfliktów. Wobec braku możliwości zastosowania rozwiązań alternatywnych, należy zastosować odpowiednią kompensację przyrodniczą. Ponadto, w związku z tym, że znaczna część województwa pokryta jest obszarami chronionymi, w tym obszarami Natura 2000, przy realizowanych inwestycjach należy stosować działania łagodzące zmierzające do zmniejszenia lub eliminacji negatywnego skutków dla środowiska, zarówno na etapie realizacji przedsięwzięć, jak i ich eksploatacji. Do takich działań zaliczyć można:

- użytkowanie obszarów przyrodniczych podlegających ochronie zgodnie z celem dla których zostały stworzone; inwestycje na tych terenach mogą być realizowane tylko wtedy, gdy przeprowadzone postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko będzie dopuszczało je do realizacji,

- ograniczanie, jeśli jest to możliwe, wykorzystania terenu,
- dostosowanie terminu prac budowlanych do terminów rozrodu zwierząt,
- zabezpieczenie terenu budowy oraz sprzętu budowlanego przed możliwością niekorzystnego oddziaływania na ekosystemy,
- stosowanie „czystych” technologii produkcyjnych,
- stosowanie w realizowanych przedsięwzięciach rozwiązań chroniących środowisko, w tym realizacji infrastruktury towarzyszącej ograniczającej negatywne oddziaływanie na środowisko przyrodnicze.

W ramach WRPO prowadzony jest monitoring wydatków i efektów rzeczowych jego wdrażania, którego zasadniczym celem jest racjonalne, sprawne i efektywne wykorzystanie środków strukturalnych. Monitorowanie prowadzone jest na podstawie wskaźników finansowych oraz wskaźników odnoszących się do produktów i rezultatów projektów, na poziomie projektów, działań, priorytetów oraz całego Programu.

Środowisko przyrodnicze charakteryzuje się szczególną wrażliwością, gdzie zmiana każdego z jego elementów powodować może skutkować zachwianiem całej równowagi. W ramach Programu dla priorytetu III Środowisko przyrodnicze przewidziano odrębny zestaw wskaźników monitorujących. Zestaw wskaźników zaproponowanych dla monitorowania realizacji pozostałych priorytetów w niewielkim stopniu uwzględnia zagadnienia ochrony środowiska i racjonalnego wykorzystywania zasobów. W związku z tym Instytucja Zarządzająca WRPO zaproponowała autorski system monitorowania realizacji polityk horyzontalnych w ramach Programu (dotyczący środowiska przyrodniczego, społeczeństwa informacyjnego i równości szans). System ten funkcjonuje jako baza danych, w której gromadzone są przekazywane przez beneficjentów odpowiednie informacje o wpływie realizacji poszczególnych projektów na wymienione polityki. Beneficjenci wypełniają specjalny formularz p.n. „Informacja o sposobie realizacji polityk /celów horyzontalnych w ramach projektu”, który ma na celu między innymi identyfikację projektów, które w jakikolwiek sposób mogą wpływać pozytywnie na środowisko. Beneficjenci podają informacje o planowanych nakładach na wymienione wyżej cele i szacują, o ile to możliwe, wymierne efekty tych nakładów. Formularz w części dotyczącej ochrony środowiska, dotyczy 4 tematów: energii, emisji substancji do atmosfery, gospodarki wodno-ściekowej oraz gospodarki odpadami.

W Prognozie podkreślono, że najlepszym sposobem monitorowania skutków środowiskowych, jakie może wywołać realizacja założeń zawartych w WRPO, jest szczegółowa analiza dokumentacji projektowej zawierającej informacje na temat oddziaływania planowanej inwestycji na środowisko, przeprowadzana na etapie oceny zgłoszonych projektów. W tym celu w ramach Instytucji Zarządzającej w Departamencie Wdrażania Programu Regionalnego został powołany Oddział Oceny Oddziaływania na Środowisko, mający na celu analizowanie prawidłowości przeprowadzenia postępowań środowiskowych.

Ponieważ nie jest możliwe wprowadzenie do WRPO wskaźników, przy pomocy których można by kompleksowo zmierzyć skutki środowiskowe realizacji wszystkich priorytetów, a w postanowieniach Programu zaprojektowano wykonanie raportu środowiskowego na koniec okresu programowania, zalecono, aby tą problematykę poddać szczegółowej analizie w ramach tego raportu.

Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny wraz z projektem zmian realizuje cele określone w NSRO oraz Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku, natomiast wykonane dla tych dokumentów Prognozy oddziaływania na środowisko miały służyć do oceny skutków ich realizacji dla środowiska przyrodniczego. W związku z tym przy przygotowywaniu, realizacji oraz projektowaniu zmian zapisów WRPO uwzględniono również wnioski i zalecenia wynikające z ocen oddziaływania na środowisko propozycji rozwiązań przedstawionych w tych dokumentach.

Rozwiązania realizacyjne przyjęte w związku z wdrażaniem Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013 powinny wspierać zjawiska i inwestycje korzystne dla stanu środowiska przyrodniczego i przeciwdziałać tym, które mogą mieć wpływ niekorzystny. Brak realizacji założeń WRPO mógłby mieć negatywne konsekwencje nie tylko dla poprawy środowiska przyrodniczego w Wielkopolsce, ale również dla całej sfery społeczno-gospodarczej regionu. Mogłoby to skutkować także trudnościami we wdrażaniu wymogów dotyczących ochrony środowiska, przyjętych przez porozumienia i konwencje międzynarodowe, do czego zobowiązała się Polska.

Generalnie należy stwierdzić, że realizacja zaproponowanych w niniejszej Prognozie ustaleń i rekomendacji przyczyni się do ograniczenia negatywnego oddziaływania na środowisko ustalonych w WRPO działań.

14. Materiały źródłowe

Szczegółowy wykaz materiałów źródłowych:

1. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/42/WE z dnia 27 czerwca 2001r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko (Dz. U. WE z 2001r., L 197/30).
2. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2003/4/WE z dnia 28 stycznia 2003r. w sprawie publicznego dostępu do informacji dotyczących środowiska i uchylająca dyrektywę Rady 90/313/EWG (Dz. U. UE z 2003r., L 41/26).
3. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2003/35/WE z dnia 26 maja 2003r. przewidująca udział społeczeństwa w odniesieniu do sporządzania niektórych planów i programów w zakresie ochrony środowiska oraz zmieniająca w odniesieniu do udziału społeczeństwa i dostępu do wymiaru sprawiedliwości dyrektywę Rady 85/337/EWG i 96/61/WE (Dz. U. UE z 2003r., L 156/17).
4. Dyrektywa Rady 79/409/EWG z dnia 2.04.1979r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (DZ.U.U.E. L.79.103.1).
5. Europejska Konwencja Krajobrazowa sporządzona we Florencji dnia 20 października 2000r. (Dz. U. z 2006 Nr 14 poz.98)
6. Kawicki A. Ocena oddziaływania na środowisko po zmianie przepisów (materiały szkoleniowe). Mazowieckie Centrum Doskonalenia Kadr. Warszawa 2010.
7. Konwencja Helsińska o ochronie środowiska morskiego obszaru Morza Bałtyckiego sporządzona w Helsinkach dnia 9 kwietnia 1992r.; Dz. U. z 2000 Nr 28 poz. 346.
8. Konwencja Bońska o ochronie wędrownych gatunków dzikich zwierząt sporządzona w Bonn dnia 23 czerwca 1979r., Dz. U. z 2003 Nr 2 poz. 17.
9. Krajowa strategia ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej wraz z Programem działań; zatwierdzona przez Radę Ministrów 25 lutego 2003r.
10. Krajowa strategia ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej wraz z Programem działań; zatwierdzona przez Radę Ministrów 21 czerwca 2005r.
11. Krajowa strategia ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej; zatwierdzona przez Radę Ministrów 26 października 2007r.
12. Krajowy Program Reform na lata 2005-2008 przyjęty przez Radę Ministrów dnia 27 grudnia 2005r.
13. Krajowy Program Reform na lata 2008-2011 przyjęty przez Radę Ministrów dnia 18 listopada 2008r.
14. Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK) wprowadzony do polskiego systemu prawnego przez ustawę Prawo wodne w dniu 16 grudnia 2003r. Ministerstwo Środowiska. Warszawa 2003.
15. Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych (Aktualizacja załączników 1, 2, 3 i 4, stanowiących wykazy niezbędnych przedsięwzięć w zakresie wyposażenia aglomeracji w systemy kanalizacji zbiorczej i oczyszczalnie ścieków do końca 2005r., 2010r., 2013r. i 2015r.). Warszawa 2005.

16. Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia na lata 2007-2013 (Narodowa Strategia Spójności), dokument zaakceptowany przez Komisję Europejską w dniu 9 maja 2007r.
17. Plan gospodarki odpadami dla województwa wielkopolskiego na lata 2008-2011 z perspektywą na lata 2012-2019. Aktualizacja.(Uchwała Nr XXII/284/08 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 31 marca 2008r.)
18. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego uchwalony w 2001r. (Uchwała Nr XLII/628/2001 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 26 listopada 2001r.).
19. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego. Prognoza oddziaływania na środowisko. Projekt zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego. Poznań. 2010.
20. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego uchwalony w 2010r. (Uchwała Nr XLVI/690/10 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 26 kwietnia 2010r.).
21. Podręcznik do strategicznych ocen oddziaływania na środowisko dla polityki spójności na lata 2007-2013. Sieć na rzecz Ekologicznych Programów Rozwoju Regionalnego. Ministerstwo Środowiska 2006.
22. Polityka Ekologiczna Państwa w latach 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010 przyjęta przez Sejm RP w 2003r.
23. Polityka Ekologiczna Państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016 (M.P. z 2009r., Nr 34, poz.501).
24. Prognoza oddziaływania na środowisko Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia na lata 2007-2013. Instytut Ochrony Środowiska. Warszawa 2006.
25. Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku. WBPP. Poznań 2005.
26. Program Ochrony Środowiska Województwa Wielkopolskiego na lata 2002-2010 (Uchwała Nr LI/731/2002 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 9 lipca 2002r.).
27. Program Ochrony Środowiska Województwa Wielkopolskiego na lata 2008-2011 z perspektywą na lata 2012-2019 (Uchwała Nr XLIX/737/10 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 5 lipca 2010r.).
28. Program Państwowego Monitoringu Środowiska na lata 2010-2012. Główny Inspektor Ochrony Środowiska. Warszawa 2009.
29. Projekt Polityki Wodnej do 2030 roku. Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej 2010.
30. Raport o stanie środowiska w Wielkopolsce 2009. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu. Biblioteka Monitoringu Środowiska. Poznań 2001-2009.
31. Raport Polska 2030. Kancelaria Prezesa Rady Ministrów. Warszawa 2009.
32. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 21 lipca 2004r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz. U. z 2004r., Nr 229, poz. 2313, ze zmianami).

33. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 5 września 2007r. zmieniające rozporządzenie w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz. U. z 2007r., Nr 179, poz. 1275, ze zmianami).
34. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2004r. w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz szczegółowych uwarunkowań związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięcia do sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko (Dz. U. z 2004 Nr.257, poz. 2573, zm. 2005r. Nr 92, poz.769, 2007r. Nr 158, poz.1105).
35. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. Nr 213, poz. 1397).
36. Strategia dla Regionu Morza Bałtyckiego. Komisja Europejska. Czerwiec 2009r.
37. Strategia Europa 2020: „Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającemu włączeniu społecznemu”, Komisja Europejska. Bruksela marzec 2010r.
38. Strategia Gospodarki Wodnej, dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 13 września 2005r.
39. Strategia Lizbońska przyjęta przez Radę w 2000r., uzupełniona w 2001r. o wymiar środowiskowy.
40. Strategia Rozwoju Kraju na lata 2007-2015; dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 29 listopada 2006r.
41. Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku, (Uchwała Nr XLII/692A/05 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 19 grudnia 2005r.)
42. Strategiczne Wytyczne Wspólnoty dla spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej na lata 2007-2013 przyjęte przez Radę w dniu 6 października 2006r.
43. Szósty wspólnotowy program działań w zakresie ochrony środowiska, ustanowiony decyzją nr 1600/2002/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 lipca 2002r.
44. Ustawa z dnia 3 października 2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008r., Nr 199, poz.1227, z późn. zm.),
45. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008r. Nr 25, poz. 150, z późn. zm.),
46. Ustawa z dnia 13 kwietnia 2007r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (Dz. U. Nr 75, poz. 493, z późn. zm.).
47. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody (tekst jednolity, Dz. U. z 2009r., Nr 151, poz. 1220).
48. Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 22 maja 2009r. w sprawie przyjęcia dokumentu „Polityka ekologiczna Państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016” (M.P. z 2009r. Nr 34, poz.501).
49. Wytyczne w zakresie postępowania w sprawie oddziaływania na środowisko dla przedsięwzięć współfinansowanych z krajowych lub regionalnych programów operacyjnych. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego. Warszawa, maj 2009.

50. Zrównoważona Europa dla Lepszego Świata: Strategia Zrównoważonego Rozwoju Unii Europejskiej, 15.05.2001r., COM (2001) 264. Komisja Wspólnot Europejskich. Bruksela.

15. Spis tabel

Tab. 1. Priorytety i pola interwencji realizujące cele WRPO	19
Tab. 2. Relacja między celami szczegółowymi WPRO a jego priorytetami	20
Tab. 3. Źródła i wielkości finansowania WRPO w układzie priorytetów	20
Tab. 4. Dodatkowe środki alokowane na WRPO	22
Tab. 5. Zaawansowanie finansowe realizacji WRPO według stanu na 28 lutego 2011 roku.	25
Tab. 6. Zmiany środowiska przyrodniczego w województwie wielkopolskim	52
Tab. 7. Ocena wpływu poszczególnych kategorii interwencji Priorytetu I w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013 na środowisko i warunki równoważonego rozwoju	80
Tab. 8. Ocena wpływu poszczególnych kategorii interwencji Priorytetu II w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013 na środowisko i warunki równoważonego rozwoju.....	82
Tab. 9. Ocena wpływu poszczególnych kategorii interwencji Priorytetu III w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013 na środowisko i warunki równoważonego rozwoju.....	84
Tab. 10. Ocena wpływu poszczególnych kategorii interwencji Priorytetu IV w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013 na środowisko i warunki równoważonego rozwoju.....	86
Tab. 11. Ocena wpływu poszczególnych kategorii interwencji Priorytetu V w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013 na środowisko i warunki równoważonego rozwoju.....	88
Tab. 12. Ocena wpływu poszczególnych kategorii interwencji Priorytetu VI w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013 na środowisko i warunki równoważonego rozwoju.....	90
Tab. 13. Priorytety i pola interwencji pozytywnie wpływające na zmniejszanie problemów ochrony środowiska Wielkopolski.....	96
Tab. 14. Cele i kierunki działań przewidziane w Programie ochrony środowiska województwa wielkopolskiego..., których osiągnięcie byłoby zagrożone w wyniku braku realizacji WRPO na lata 2007-2013.	107

16. Spis załączników

Załącznik 1. Zaświadczenie organu odpowiedzialnego za monitorowanie obszarów Natura 2000.

Załącznik 2. Załącznik do wniosku aplikacyjnego w ramach WRPO na lata 2007-2013 w zakresie OOS.

Załącznik 3. Studia przypadków postępowania OOS.

Załącznik 4. Formularz Informacja o sposobie realizacji polityk celów horyzontalnych w ramach projektu.

Załącznik 1. Zaświadczenie organu odpowiedzialnego za monitorowanie obszarów Natura 2000

Zaświadczenie organu odpowiedzialnego za monitorowanie obszarów Natura 2000

Organ odpowiedzialny¹ _____
po zbadaniu wniosku dotyczącego projektu _____
który ma być zlokalizowany w _____

oświadcza, że projekt nie wywrze istotnego oddziaływania na obszar NATURA 2000 z następujących powodów:

W związku z tym uznano, że przeprowadzenie oceny, o której mowa w art. 6 ust. 3 dyrektywy 92/43/EWG, nie zostało uznane za niezbędne.

W załączniku znajduje się mapa w skali 1:100 000 (lub w skali najbardziej zbliżonej do wymienionej) ze wskazaniem lokalizacji projektu oraz przedmiotowego obszaru NATURA 2000, jeżeli taki istnieje.

Data (dd/mm/rrrr): _____

Podpis: _____

Nazwisko: _____

Stanowisko: _____

Organ: _____

(Organ odpowiedzialny za monitorowanie obszarów NATURA 2000)

Pieczęć urzędowa:

¹ właściwy regionalny dyrektor ochrony środowiska

Załącznik 2. Załącznik do wniosku o dofinansowanie w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013 w zakresie OOS

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

WOJEWÓDZTWO
WIELKOPOLSKIE

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

**ZAŁĄCZNIK DO WNIOSKU O DOFINANSOWANIE
W RAMACH WIELKOPOLSKIEGO REGIONALNEGO
PROGRAMU OPERACYJNEGO NA LATA 2007-2013
W ZAKRESIE OOS**

F.1. W JAKI SPOSÓB PROJEKT:

- a) przyczynia się do osiągnięcia trwałości środowiska naturalnego (europejska polityka w dziedzinie zmian klimatycznych, powstrzymanie utraty różnorodności biologicznej itd.);
- b) przestrzega zasad dotyczących działań zapobiegawczych oraz gwarantuje, że szkoda środowiskowa powinna być usunięta u źródła;
- c) przestrzega zasady „zanieczyszczający płaci”

F.2. KONSULTACJE Z ORGANAMI DS. OCHRONY ŚRODOWISKA

Czy przeprowadzono konsultacje z organami ds. ochrony środowiska, których dany projekt może dotyczyć, z uwagi na ich konkretne obowiązki?

Tak

Nie

Jeżeli tak, proszę podać nazwy i adresy oraz wyjaśnić zakres obowiązków organu:

Załącznik 2. Załącznik do wniosku o dofinansowanie w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013 w zakresie OOS

Jeżeli nie, proszę podać powody:

F.3. OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

F.3.1. ZEZWOLENIE NA INWESTYJCJĘ¹

F.3.1.1. Czy wydano już zezwolenie na realizację tego projektu?

Tak Nie

F.3.1.2. Jeżeli tak, proszę podać datę

F.3.1.3. Jeżeli nie, proszę podać datę złożenia oficjalnego wniosku o zezwolenie na inwestycję:

F.3.1.4. Kiedy spodziewane jest wydanie ostatecznej decyzji?

F.3.1.5. Określić właściwe władze, które wydały lub wydadzą zezwolenie na inwestycję:

¹ „Zezwolenie na inwestycję” oznacza decyzję właściwej (krajowej) władzy lub władz, na podstawie której wykonawca otrzymuje prawo do realizacji projektu.

F.3.2. STOSOWANIE DYREKTYWY RADY 85/337/EWG W SPRAWIE OCENY WPŁYWU NA ŚRODOWISKO NATURALNE²

F.3.2.1. Czy projekt jest rodzajem przedsięwzięcia objętym:

- Aneksiem I dyrektywy (proszę przejść do pytania F.3.2.2.)
- Aneksiem II dyrektywy (proszę przejść do pytania F.3.2.3.)
- żadnym z powyższych aneksów (proszę przejść do pytania F.3.3.)

F.3.2.2. Jeżeli projekt objęty jest załącznikiem I dyrektywy, proszę załączyć następujące dokumenty:

- a) informacje, o których mowa w art. 9 ust.1 dyrektywy
- b) nietechniczne streszczenie³ badania dotyczącego wpływu na środowisko naturalne prowadzonego na potrzeby tego projektu;
- c) informacje na temat konsultacji przeprowadzonych z organami ds. ochrony środowiska, zainteresowanymi stronami i, w stosowanych przypadkach, z państwami członkowskimi.

F.3.2.3. Jeżeli projekt objęty jest aneksem II dyrektywy, czy przeprowadzono ocenę wpływu na środowisko naturalne?

- Tak (w takim przypadku proszę załączyć niezbędne dokumenty wskazane w pkt. F.3.2.2)
- Nie (w takim przypadku proszę wyjaśnić powody i podać dane dotyczące progów, kryteria lub określić badania przeprowadzone oddzielnie dla każdego przypadku, które doprowadziły do wniosku, że dany projekt nie ma znaczącego wpływu na środowisko):

² W sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko naturalne („dyrektywa w sprawie oceny wpływu na środowisko”) (Dz. U. L 175 z 5.7.1985, str. 40), ostatnio zmieniona dyrektywą 2003/35/WE (Dz. U. L 156 z 25.6.2003, str. 17).

³ Opracowane zgodnie z art. 5 ust. 3 dyrektywy 85/337/EWG ze zmianami.

Załącznik 2. Załącznik do wniosku o dofinansowanie w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013 w zakresie OOS

F.3.3. STOSOWANIE DYREKTYWY 2001/42/WE W SPRAWIE STRATEGICZNEJ OCENY ŚRODOWISKA⁴

F.3.3.1. Czy projekt wynika z planu lub programu objętego zakresem wymienionej dyrektywy?

- NIE – w takim przypadku proszę podać krótkie wyjaśnienie:

- TAK – w takim przypadku proszę podać, w celu dokonania oceny czy uwzględniono szerszy, potencjalny, skumulowany wpływ projektu, link internetowy do nietechnicznego streszczenia⁵ sprawozdania dotyczącego środowiska sporządzonego na potrzeby planu lub programu lub dostarczyć kopię elektroniczną tego sprawozdania.

F.4. OCENA ODDZIAŁYWANIA NA OBSZARY NATURA 2000

F.4.1. Czy projekt może wywierać istotny negatywny wpływ na obszary objęte lub które mają być objęte siecią NATURA 2000?

- Tak, w takim przypadku
(1) Proszę przedstawić streszczenie wniosków wynikających z odpowiednich ocen przeprowadzonych zgodnie z art. 6 ust. 3 dyrektywy 92/43/EWG⁶

⁴ Dyrektywa 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 czerwca 2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko (Dz. U. L 197 z 21.7.2001, str. 30).

⁵ Opracowanego zgodnie z załącznikiem I lit. j) dyrektywy 2001/42/WE.

⁶ Dz. U. L 206 z 22.7.1992, str. 7.

Załącznik 2. Załącznik do wniosku o dofinansowanie w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013 w zakresie OOS

(2) Jeżeli podjęcie środków kompensujących uznano za konieczne zgodnie z art. 6 ust. 4, proszę dostarczyć kopię formularza „Informacja na temat projektów, które mogą wywierać istotny negatywny wpływ na obszary NATURA 2000, zgłoszone Komisji (DG ds. Środowiska) na mocy dyrektywy 92/43/EWG⁷

- Nie, w takim przypadku proszę załączyć wypełnioną przez właściwą instytucję zaświadczenie z załącznika Ib.

F.5. DODATKOWE DZIAŁANIA UWZGLĘDNIAJĄCE ASPEKT OCHRONY ŚRODOWISKA

Czy w projekcie przewidziano, oprócz oceny wpływu na środowisko naturalne, jakiegokolwiek dodatkowych integracyjnych środków w zakresie ochrony środowiska (tj. audyt środowiskowy, zarządzanie środowiskiem, specjalny monitoring środowiskowy)?

Tak Nie

Jeżeli tak, proszę podać szczegóły

F.6. KOSZT ROZWIĄZAŃ NA RZECZ ZMNIEJSZENIA NEGATYWNEGO ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

Jeżeli są one zawarte w kosztach całkowitych, proszę oszacować udział kosztów środków podjętych w celu zmniejszenia i/lub skompensowania negatywnego wpływu na środowisko naturalne

%

Proszę podać krótkie wyjaśnienie:

⁷ Dokument 99/7 rev.2 przyjęty przez Komitet ds. Siedlisk Naturalnych (w którego skład wchodzi przedstawiciele państw członkowskich i ustanowiony na mocy dyrektywy 92/43/EWG) na posiedzeniu w dniu 4.10.1999.

F.7. W PRZYPADKU PROJEKTÓW DOTYCZĄCYCH GOSPODARKI WODNEJ, ŚCIEKOWEJ I ODPADÓW STAŁYCH:

Wyjaśnić, czy projekt jest spójny z sektorowym/zintegrowanym planem lub programem połączonym z wdrożeniem polityki wspólnotowej lub prawodawstwa w tych dziedzinach:

Załącznik 3. Studia przypadków postępowania OoŚ

Beneficjent: Miasto Poznań

Tytuł Projektu: "Budowa trasy tramwajowej Os. Lecha - Franowo"

Numer Wniosku: WND-RPWP.02.05.01-30-001/10

Przedmiotem projektu jest budowa trasy tramwajowej na odcinku od osiedla Lecha do pętli tramwajowej Franowo, w wyniku której powstanie bezkolizyjne połączenie linią tramwajową Osiedla Rataje z zajezdnią na Franowie. Teren przeznaczony pod trasę jest niezabudowany.

W ramach realizacji koncepcji przewiduje się następujący zakres robót torowych:

- likwidację istniejącej pętli tramwajowej „Osiedle Lecha”, i wykonanie w jej miejsce węzła rozjazdowego „Osiedle Lecha” stanowiącego rozgałęzienie torów do planowanej pętli tramwajowej „Franowo” i prawoskrętu do istniejących torów w kierunku: ronda Żegrze oraz w kierunku węzła rozjazdowego „Kórnicka”;
- budowę odcinka linii tramwajowej od węzła rozjazdowego „Osiedle Lecha”, wzdłuż Osiedla Rusa (ul. Piaśnicka), pod ulicami Kurlandzką i Szwedzką, pomiędzy terenami Centrum Handlowego M1 oraz IKEA do planowanej pętli tramwajowej „Franowo”;
- budowę pętli tramwajowej „Franowo”, stanowiącej stację końcową dla odcinka linii tramwajowej zintegrowaną z projektowaną zajezdnią tramwajową (wjazd i wyjazd z zajezdni) na terenie pomiędzy terenami Centrum Handlowego M1 i Kompanią Piwowarską S.A.

Trasa w planie została zaprojektowana tak, aby możliwie w najmniejszym stopniu ingerować w istniejącą infrastrukturę komunikacyjną w jej rejonie, a jednocześnie maksymalnie oddalić się od znajdujących się po obu stronach linii budynków mieszkalnych w celu ich ochrony przed hałasem. Przebieg trasy jest zgodny z zapisami zawartymi w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Poznania.

Inwestycja zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 ze zm.) kwalifikuje się do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko wymienione jest w § 3 ust. 1 pkt 57 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2004 r. w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz szczegółowych uwarunkowań związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięć do sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko (Dz.U. z 2004 r. Nr 257, poz. 2573 ze zm.), dla których sporządzenie raportu może być wymagane.

W toku postępowania o oś:

- Inwestor w celu uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięcia wystąpił z wnioskiem do właściwego organu ochrony środowiska dołączając wymagane załączniki: opis planowanego

Załącznik 3. Studia przypadków postępowania OOS

przedsięwzięcia sporządzony zgodnie z art. 49 ust. 3 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska oraz mapy ewidencyjne z zaznaczonym przebiegiem granic terenu;

- następnie organ właściwy do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach (Wojewoda Wielkopolski) wystąpił do właściwego Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego o opinię, co do konieczności sporządzenia raportu OOS i ewentualnego określenia jego zakresu;
- uzyskano opinię Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Poznaniu, który odstąpił od konieczności sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko;
- po uzyskaniu opinii Wojewoda Wielkopolski nałożył na Inwestora obowiązek sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko;
- w związku z wejściem w życie ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr 199, poz. 1227 ze zm.), organem właściwym do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla opiniowanego przedsięwzięcia został Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska, ale postępowanie w sprawie wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach prowadzi na podstawie przepisów ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 25, poz. 150 z późn. zm.);
- w Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Poznaniu został złożony zaktualizowany wniosek o wydanie decyzji środowiskowej oraz Raport o oddziaływaniu na środowisko;
- Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Poznaniu wystąpił z wnioskiem o uzgodnienie warunków realizacji przedsięwzięcia przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach przedsięwzięcia do Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Poznaniu, który uzgodnił pozytywnie warunki realizacji inwestycji w zakresie wymagań higienicznych i zdrowotnych;
- w celu zapewnienia możliwości udziału społeczeństwa w postępowaniu, na tablicy ogłoszeń Urzędu Miasta Poznania, wywieszono ogłoszenie o możliwości składania uwag i wniosków – w terminie 21 dni (raport łącznie z uzupełnieniem);
- następnie na tablicy ogłoszeń oraz na stronie internetowej Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Poznaniu i na tablicy ogłoszeń Urzędu Miasta Poznania, zamieszczono obwieszczenie skierowane do stron postępowania o możliwości zapoznania się i wypowiedzenia w sprawie, przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach;
- Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Poznaniu wydał decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięcia określając, między innymi warunki wykorzystania terenu w fazie realizacji i

Załącznik 3. Studia przypadków postępowania OOŚ

eksploatacji oraz wymagania dotyczące ochrony środowiska konieczne do uwzględnienia w projekcie budowlanym;

- następnie Wojewoda Wielkopolski wydał decyzję zatwierdzającą projekt budowlany i udzielającą pozwolenia na budowę.

Przedsięwzięcie zostało poddane procedurze screeningu i konsultacji z właściwymi organami. Decyzja z uwagi na położenie inwestycji w części na terenie zamkniętym była wydawana przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (do czasu wejścia w życie ustawy z 3 października 2008 r. postępowanie prowadził Wojewoda Wielkopolski), czyli zgodnie z obowiązującym prawem. Przedsięwzięcie uzyskało opinię (na etapie screeningu) i uzgodnienie (na etapie oceny) Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Poznaniu. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Poznaniu zapewnił społeczeństwu czynny udział w postępowaniu ogłaszając na 21 dni procedurę udziału w konsultacjach społecznych. Organ stosował także obwieszczenia do stron postępowania informujące o działaniach przez niego podejmowanych, a decyzja została podana do wiadomości publicznej.

Nazwa Beneficjenta: Samorząd Województwa Wielkopolskiego

Tytuł Projektu: Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 470 Kościelec – Ceków Kolonia

Numer Wniosku: WND-RPWP.02.01.00-30-009/10

Przedmiotem projektu jest rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 470 Kościelec – Ceków Kolonia od km 4+788,85 do km 35+064,60 km – teren powiatu tureckiego. Długość przebudowywanego odcinka drogi wojewódzkiej wynosi 30,28 km.

Projekt swym zakresem obejmuje w/w fragment drogi wojewódzkiej nr 470 na odcinku Kościelec – Ceków Kolonia, a także fragmenty dróg bocznych krzyżujących się z drogą główną - na odcinkach w obrębie rozbudowywanych skrzyżowań.

Zakres przewidywanej inwestycji obejmuje:

- remont trasy zasadniczej;
- budowę sygnalizacji świetlnej i oświetlenia ulicznego na wybranych skrzyżowaniach i odcinku trasy;
- likwidację kolizji z urządzeniami obcymi;
- przebudowę skrzyżowań;
- budowę nowych zatok autobusowych;
- budowę chodników w zakresie wynikającym z bezpiecznego kształtowania ruchu pieszego w obrębie drogi;
- przebudowę i remont istniejących przepustów pod zjazdami i pod koroną drogi;
- wykonanie oznakowania poziomego i pionowego;
- pogłębienie i odtworzenie trawiastych rowów drogowych oraz budowa kanalizacji deszczowej, podłączonej do istniejącej sieci kanalizacji deszczowej.

Projektowana rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 470 na analizowanych odcinkach, ma na celu rozbudowę i wzmocnienie nawierzchni jezdni, a przez to również poprawę jakości przejazdu i poprawę bezpieczeństwa ruchu, ograniczenie hałasu w terenie zabudowanym, zmniejszenie ilości spalin, poprawę komfortu podróżowania, zlikwidowanie opóźnień w transporcie publicznym i prywatnym.

Planowane do realizacji przedsięwzięcie, wymagało uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach. Inwestycja, kwalifikuje się do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2004 r. w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. z 2004 r. Nr 257, poz. 2573 ze zm.) - § 3 ust. 1 pkt 56 „drogi publiczne o nawierzchni utwardzonej (...)”. Zgodnie z art. 71 ust. 2 pkt. 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 r. nr 199, poz. 1227 ze zm.) (dalej jako ustawa OOŚ), przedsięwzięcia mogące potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, do których

Załącznik 3. Studia przypadków postępowania OOS

kwalfikuje się ww. inwestycja, wymagają uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach.

Wnioskodawca w celu uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięcia, wystąpił do właściwego organu z wnioskiem wraz z wymaganymi załącznikami, o wydanie ww. decyzji. Procedura wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla rozbudowy drogi wojewódzkiej nr 470 została przeprowadzona zgodnie z ustawą OOS. W toku postępowania organ prowadzący postępowanie administracyjne wystąpił do właściwych organów o wydanie opinii w sprawie potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko. Uzyskano:

- opinię właściwego Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego stwierdzającą brak potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko,
- postanowienie właściwego starosty stwierdzające brak potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko.

Organ prowadzący postępowanie wydał postanowienie o odstąpieniu od obowiązku przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko dla przedmiotowego przedsięwzięcia, a w uzasadnieniu postanowienia szczegółowo uzasadnił zajęte stanowisko. W następstwie postanowienia wydana została decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach, w której organ prowadzący postępowanie stwierdził brak potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko dla realizacji przedsięwzięcia „Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 470 Kościelec – Ceków Kolonia”. Do decyzji załączono wymagane załączniki: charakterystykę i kartę informacyjną przedsięwzięcia. Wydana decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach podana została do publicznej wiadomości.

Po uzyskaniu przez Wnioskodawcę decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach wydana została przez właściwy organ budowlany decyzja o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej.

Załącznik 4. Formularz „Informacja o sposobie realizacji polityk /celów horyzontalnych w ramach projektu”

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

WOJEWÓDZTWO
WIELKOPOLSKIE

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2007 - 2013

Informacja o sposobie realizacji polityk /celów horyzontalnych w ramach projektu (formularz nie jest formalną częścią wniosku aplikacyjnego)

Informacja o projekcie/beneficjencie

Nazwa projektu

Numer projektu (nadaje Instytucja Zarządzająca)

Priorytet.....

Działanie.....

Dane beneficjenta

Nazwa

Adres

tel./fax/e-mail

Imię i nazwisko osoby do kontaktów

Tel./fax/e-mail

I Wstęp

Obowiązkiem zarówno Instytucji Zarządzającej, jak i beneficjenta jest realizacja nie tylko celów priorytetów i działań, w ramach których realizowany jest projekt, lecz także realizacja celów wynikających z polityk wspólnotowych, krajowych oraz celów horyzontalnych określonych w WRPO. Wszystkie te kwestie mieszczą się w ramach następujących grup zagadnień:

- ochrona środowiska,
- społeczeństwo informacyjne,
- równość szans.

1. W odniesieniu do ochrony środowiska oraz budowy społeczeństwa informacyjnego WRPO przewiduje wyodrębnione środki na realizację tych celów. Nie oznacza to jednak, że są to wszystkie środki, jakie w ramach programu na realizację celów w tych dziedzinach zostaną przeznaczone.

Przykłady:

- Na gospodarkę odpadami przewidziano środki w działaniu 3.1. *Racjonalizacja gospodarki odpadami i ochrona powierzchni ziemi*. Ale środki na realizację tego celu poniesione zostaną także w projektach realizowanych w ramach innych priorytetów i działań.
- Na budowę społeczeństwa informacyjnego przeznaczono środki w działaniu 2.7. *Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego*. Środki na realizację tego celu będą także wydatkowane w ramach innych projektów.

2. WRPO nie przewiduje z kolei odrębnych priorytetów lub działań na wspieranie polityki równości szans różnych grup beneficjentów/odbiorców pomocy. **Jednak w ramach poszczególnych projektów pojawią się wyodrębnione ich części, przeznaczone między innymi wyłącznie dla kobiet, niepełnosprawnych, grup zagrożonych marginalizacją, dla mieszkańców obszarów wiejskich.**

Przykłady:

- Ułatwienia architektoniczne, odrębne pomieszczenia/infrastruktura, specjalne usługi/doradztwo, miejsca pracy.

Załącznik 4. Formularz „Informacja o sposobie realizacji polityk /celów horyzontalnych w ramach projektu”

Formularz obejmuje pytania odnoszące się do następujących dziedzin:

1. Środowisko
 - 1.1. Energia
 - 1.2. Emisja substancji do atmosfery
 - 1.3. Gospodarka wodna
 - 1.4. Gospodarka odpadami
2. Społeczeństwo informacyjne
3. Równość szans

Formularz wypełnia każdy beneficjent. Jednak w przypadku następujących punktów formularza odpowiednich części nie wypełniają beneficjenci następujących działań:

		Beneficjenci działań WRPO, którzy nie wypełniają tej części formularza
Nr	Dział formularza	
1.	Ochrona środowiska	
1.1.	Energia	3.7 oraz 3.2.
1.2.	Emisja substancji do atmosfery	
1.3.	Gospodarka wodno-ściekowa	3.4.
1.4.	Gospodarka odpadami	3.1., realizujący projekty z zakresu gospodarki odpadami
2.	Społeczeństwo informacyjne	2.7.

II Sposób postępowania z formularzem

1. Beneficjent przekazuje niniejszy formularz Instytucji Zarządzającej (jednostce odpowiedzialnej za nabór wniosku w konkursie):
 - wraz z Wnioskiem Właściwym, w przypadku konkursu dwustopniowego,
 - po decyzji Instytucji Zarządzającej o dofinansowaniu projektu, w przypadku konkursu jednostopniowego, lecz przed złożeniem pierwszego wniosku o płatność (dotyczy także projektów kluczowych).
2. W trakcie realizacji projektu beneficjent udziela odpowiedzi Instytucji Zarządzającej na pytania dodatkowe.
3. Przed finansowym zakończeniem realizacji projektu beneficjent wypełnia ponownie formularz w celu weryfikacji danych podanych w poprzednim formularzu, zgodnie ze stanem faktycznym, i przesyła go ponownie do Instytucji Zarządzającej, przed końcową kontrolą projektu.
4. Informacje o sposobie postępowania z formularzem można uzyskać na stronie internetowej <http://www.wrpo.wielkopolskie.pl>
5. Formularz dostępny jest na stronie internetowej lub w wydrukowanej wersji w wymienionej wyżej jednostce.
6. Więcej wskazówek praktycznych na stronie internetowej.

Załącznik 4. Formularz „Informacja o sposobie realizacji polityk /celów horyzontalnych w ramach projektu”

III Pytania szczegółowe

1. Środowisko

1.1. Energia

(nie wypełniają tej części beneficjenci działań 3.2. i 3.7.)

a) czy w ramach projektu planuje się wydatkowanie środków na produkcję/ ograniczenie zużycia energii, bądź określa się efekty rzeczowe tych nakładów?

	Odpowiedź	
Nie planuje się wydatkowania <i>Jeśli zaznaczono krzyżykiem pole w wierszu powyżej, beneficjent nie wypełnia dalszej części punktu 1.1. formularza i przechodzi do części 1.2.</i>	☐	<i>zaznaczyć krzyżykiem</i>
Tak, wynika to z projektu, lecz nie określa on wielkości planowanych nakładów <i>Jeśli zaznaczono krzyżykiem pole w wierszu powyżej, beneficjent wypełnia jedynie część opisową (punkt b) formularza i przechodzi do części 1.2. W takiej sytuacji dane będą uzupełniane w trakcie realizacji projektu, poprzez ewentualne udzielanie odpowiedzi Instytucji Zarządzającej, bądź po zakończeniu jego realizacji.</i>	☐	<i>zaznaczyć krzyżykiem</i>
Tak, w projekcie planowane są następujące nakłady: <i>Wypełnić tylko w przypadku, gdy projekt zakłada określone kwoty</i>	☐	<i>zaznaczyć krzyżykiem</i>
Na produkcję energii ciepłej	Kwota	
Łącznie (projekt nie dzieli nakładów na rodzaje energii)	____	
<i>w tym ze źródeł odnawialnych</i>	____	
Na produkcję energii elektrycznej		
Łącznie (projekt nie dzieli nakładów na rodzaje energii)	____	PLN
<i>w tym ze źródeł odnawialnych</i>	____	
Na produkcję energii ciepłej i elektrycznej łącznie	____	
Na oszczędność energii (ograniczenie dotychczasowego zużycia)	____	
<i>Wiersz powyżej – w przypadku termomodernizacji dane podać tylko wtedy, gdy modernizowane są dotychczas istniejące obiekty. Nie dotyczy sytuacji, gdy powstają nowe obiekty o odpowiedniej izolacji termicznej.</i>		
W projekcie zakłada się następujące efekty rzeczowe: <i>Wypełnić tylko w przypadku, gdy projekt zakłada określone efekty</i>	☐	<i>zaznaczyć krzyżykiem</i>
	Wartość	Jednostki
<i>Produkcja energii ciepłej wyniesie łącznie</i>	____	GJ/rok
<i>w tym ze źródeł odnawialnych</i>	____	
<i>Produkcja energii elektrycznej wyniesie łącznie</i>	____	MWh/rok
<i>w tym ze źródeł odnawialnych</i>	____	

Uwaga: Projekt może zakładać określone kwoty, bez określania wielkości efektów, i odwrotnie – efekty, bez precyzowania odpowiadających im kwot. Może określać kwoty i efekty łącznie, bez rozbicia na kategorie.

b) dodatkowe informacje beneficjenta

Opisać przede wszystkim w przypadku, gdy w projekcie zakłada się, iż pewne elementy projektu służyć będą energii, lecz na tym etapie nie są określone ani kwoty, ani rozmiary efektów, bądź nie jest możliwe ilościowe ujęcie tych kwestii i projekt jedynie je opisuje. Także w sytuacji, gdy pytania w części a) nie przewidują pewnych sytuacji, przewidzianych w projekcie.

Załącznik 4. Formularz „Informacja o sposobie realizacji polityk /celów horyzontalnych w ramach projektu”

1.2. Emisja substancji do atmosfery

(nie wypełniają tej części beneficjenci działania 3.2. i 3.7. realizujący projekty z zakresu ochrony atmosfery)

a) czy w ramach projektu planuje się wydatkowanie środków na ograniczenie emisji substancji do atmosfery, bądź określa się efekty rzeczowe tych nakładów?

Nie planuje się wydatkowania	Odpowiedź	
<i>Jeśli zaznaczono krzyżykiem pole w wierszu powyżej, beneficjent nie wypełnia dalszej części punktu 1.2. formularza i przechodzi do części 1.3.</i>	☐	<i>zaznaczyć krzyżykiem</i>
Tak, wynika to z projektu, lecz nie określa on wielkości planowanych nakładów	☐	<i>zaznaczyć krzyżykiem</i>
<i>Jeśli zaznaczono krzyżykiem pole w wierszu powyżej, beneficjent wypełnia jedynie część opisową (punkt b) i przechodzi do części 1.3. W takiej sytuacji dane będą uzupełniane w trakcie realizacji projektu, poprzez udzielanie odpowiedzi Instytucji Zarządzającej, bądź po zakończeniu jego realizacji.</i>		
Tak, w projekcie planowane są następujące nakłady:	☐	<i>zaznaczyć krzyżykiem</i>
<i>Wypełnić tylko w przypadku, gdy projekt zakłada określone kwoty</i>		
Łącznie (projekt nie dzieli nakładów na rodzaje substancji)	____	Kwota
<i>Emisja CO₂</i>	____	PLN
<i>Emisja innych substancji (wpisać rodzaj)</i>	____	
	____	
<i>W przypadku braku miejsca na pozostałe substancje - dane podać w części opisowej – b)</i>		
Tak, w projekcie zakłada się następujące efekty rzeczowe:	☐	<i>Jeśli dotyczy, zaznaczyć krzyżykiem</i>
<i>Wypełnić tylko w przypadku, gdy projekt zakłada określone efekty</i>		
Ograniczenie emisji substancji łącznie	____	Wartość
<i>Ograniczenie emisji CO₂</i>	____	Jednostki
<i>Ograniczenie emisji innych substancji</i>	____	tony/rok
	____	
<i>W przypadku braku miejsca na inne substancje - podać dane w części opisowej – b)</i>		

Uwaga: Projekt może zakładać określone kwoty, bez określania wielkości efektów, i odwrotnie – efekty, bez precyzowania odpowiadających im kwot. Może określać kwoty i efekty łącznie, bez rozbicia na kategorie.

b) dodatkowe informacje beneficjenta

Opisać także w przypadku, gdy w projekcie zakłada się, iż pewne elementy projektu służyć będą ograniczeniu emisji substancji do atmosfery, lecz na tym etapie nie są określone ani kwoty, ani rozmiary efektów, projekt jedynie opisuje te kwestie. Także w sytuacji, gdy pytania w części a) nie przewidują pewnych sytuacji, przewidzianych w projekcie.

Załącznik 4. Formularz „Informacja o sposobie realizacji polityk /celów horyzontalnych w ramach projektu”

1.3. Gospodarka wodno-ściekowa

(nie wypełniają tej części beneficjenci działania 3.4.)

a) czy w ramach projektu planuje się wydatkowanie środków na poprawę gospodarki wodno-ściekowej, bądź określa się efekty rzeczowe tych nakładów?

Nie planuje się wydatkowania <i>Jeśli zaznaczono krzyżykiem pole w wierszu powyżej, beneficjent nie wypełnia dalszej części punktu 1.3. formularza i przechodzi do części 1.4.</i>	☐	Odpowiedź	☐	Jednostki
Tak, wynika to z projektu, lecz nie określa on wielkości planowanych nakładów <i>Jeśli zaznaczono krzyżykiem pole w wierszu powyżej, beneficjent wypełnia jedynie część opisową (punkt b) i przechodzi do części 1.4. W takiej sytuacji dane będą uzupełniane w trakcie realizacji projektu, poprzez udzielanie odpowiedzi Instytucji Zarządzającej, bądź po zakończeniu jego realizacji.</i>	☐		☐	zaznaczyć krzyżykiem
Tak, w projekcie planowane są następujące nakłady: <i>Wypełnić tylko w przypadku, gdy projekt zakłada określone kwoty</i>			☐	zaznaczyć krzyżykiem
			Kwota	
Ograniczenie zużycia wody		____		PLN
Zmniejszenie odprowadzania ścieków		____		
Zwiększenie objętości oczyszczanych ścieków		____		
<i>Inne rodzaje nakładów podać w części opisowej – b)</i>				
Tak, w projekcie zakłada się następujące efekty rzeczowe: <i>Wypełnić tylko w przypadku, gdy projekt zakłada określone efekty</i>			☐	zaznaczyć krzyżykiem
			Wartość	Jednostki
Ograniczenie zużycia wody		____		m ³ /rok
Zmniejszenie odprowadzania ścieków		____		
Zwiększenie objętości oczyszczanych ścieków		____		
<i>Inne rodzaje efektów podać w części opisowej – b)</i>				

Uwaga: Projekt może zakładać określone kwoty, bez określania wielkości efektów, i odwrotnie – efekty, bez precyzowania odpowiadających im kwot. Może określać kwoty i efekty łącznie, bez rozbicia na kategorie.

b) dodatkowe informacje beneficjenta

Opisać także w przypadku, gdy w projekcie zakłada się, iż pewne elementy projektu służyć będą poprawie gospodarki wodno-ściekowej, lecz na tym etapie nie są określone ani kwoty, ani rozmiary efektów, projekt jedynie opisuje te kwestie. Także w sytuacji, gdy pytania w części a) nie przewidują pewnych sytuacji.

Załącznik 4. Formularz „Informacja o sposobie realizacji polityk /celów horyzontalnych w ramach projektu”

1.4. Odpady

(nie wypełniają tej części beneficjenci działania 3.1. realizujący projekty z zakresu gospodarki odpadami))

a) czy w ramach projektu planuje się wydatkowanie środków na poprawę gospodarki odpadami, bądź określa się efekty rzeczowe tych nakładów?

Nie planuje się wydatkowania <i>Jeśli zaznaczono krzyżykiem pole w wierszu powyżej, beneficjent nie wypełnia dalszej części punktu 1.4. formularza i przechodzi do części 2.</i>	☐	Odpowiedź	☐	Jednostki
Tak, wynika to z projektu, lecz nie określa on wielkości planowanych nakładów <i>Jeśli zaznaczono krzyżykiem pole w wierszu powyżej, beneficjent wypełnia jedynie część opisową (punkt b) formularza i przechodzi do części 2. W takiej sytuacji dane będą uzupełniane w trakcie realizacji projektu, poprzez udzielanie odpowiedzi Instytucji Zarządzającej, bądź po zakończeniu jego realizacji.</i>	☐		☐	zaznaczyć krzyżykiem
Tak, w projekcie planowane są następujące nakłady: <i>Wypełnić tylko w przypadku, gdy projekt zakłada określone kwoty</i>			☐	zaznaczyć krzyżykiem
			Kwota	
Ograniczenie wytwarzania		☐		PLN
Segregacja		☐		
Utylizacja		☐		
<i>Inne rodzaje nakładów podać w części opisowej – b)</i>				
Tak, w projekcie zakłada się następujące efekty rzeczowe: <i>Wypełnić tylko w przypadku, gdy projekt zakłada określone efekty</i>			☐	Jeśli dotyczy, zaznaczyć krzyżykiem
			Wartość	Jednostki
Ograniczenie wytwarzania		☐		tony/rok
Segregacja		☐		
Utylizacja		☐		
<i>Inne rodzaje efektów podać w części opisowej – b)</i>				

Uwaga: Projekt może zakładać określone kwoty, bez określania wielkości efektów, i odwrotnie – efekty, bez precyzowania odpowiadających im kwot. Może określać kwoty i efekty łącznie, bez rozbicia na kategorie.

b) dodatkowe informacje beneficjenta

Opisać także w przypadku, gdy w projekcie zakłada się, iż pewne elementy projektu służyć mają poprawie gospodarki odpadami, lecz na tym etapie nie są określone ani kwoty, ani rozmiary efektów, projekt jedynie opisuje te kwestie. Także w sytuacji, gdy pytania w części a) nie przewidują pewnych sytuacji.

Załącznik 4. Formularz „Informacja o sposobie realizacji polityk /celów horyzontalnych w ramach projektu”

2. Społeczeństwo informacyjne

(nie wypełniają tej części beneficjenci działania 2.7.)

a) czy w ramach projektu planuje się wydatkowanie środków na budowę społeczeństwa informacyjnego, bądź określa się efekty rzeczowe tych nakładów?

	Odpowiedź	Jednostki
Nie planuje się wydatkowania	☐	<i>zaznaczyć krzyżykiem</i>
<i>Jeśli zaznaczono krzyżykiem pole w wierszu powyżej, beneficjent nie wypełnia dalszej części punktu 2. formularza i przechodzi do części 3.</i>		
Tak, wynika to z projektu, lecz nie określa on wielkości planowanych nakładów	☐	<i>zaznaczyć krzyżykiem</i>
<i>Jeśli zaznaczono krzyżykiem pole w wierszu powyżej, beneficjent wypełnia jedynie część opisową (punkt b) i przechodzi do części 3. W takiej sytuacji dane będą uzupełniane w trakcie realizacji projektu, poprzez udzielanie odpowiedzi Instytucji Zarządzającej, bądź po zakończeniu jego realizacji..</i>		
Tak, w projekcie planowane są następujące nakłady:	☐	<i>zaznaczyć krzyżykiem</i>
<i>Wypełnić tylko w przypadku, gdy projekt zakłada określone kwoty</i>		
	Kwota	
<i>Na sieć szerokopasmową</i>	____	PLN
<i>Na punkty dostępu do internetu</i>	____	
<i>Na infrastrukturę ułatwiającą układanie/installowanie sieci szerokopasmowej</i>	____	
<i>Inne rodzaje nakładów podać w części opisowej – b)</i>		
Tak, w projekcie zakłada się następujące efekty rzeczowe:	☐	<i>zaznaczyć krzyżykiem</i>
<i>Wypełnić tylko w przypadku, gdy projekt zakłada określone efekty</i>		
	Wartość	Jednostki
<i>Sieć szerokopasmowa</i>	____	km
<i>Punkty dostępu do internetu</i>	____	liczba
<i>Inne rodzaje efektów podać w części opisowej – b)</i>		

Uwaga: Projekt może zakładać określone kwoty, bez określania wielkości efektów, i odwrotnie – efekty, bez precyzowania odpowiadających im kwot. Może określać kwoty i efekty łącznie, bez rozbicia na kategorie.

b) dodatkowe informacje beneficjenta

Opisać także w przypadku, gdy w projekcie zakłada się, iż pewne elementy projektu służyć będą budowie społeczeństwa informacyjnego, lecz na tym etapie nie są określone ani kwoty, ani rozmiary efektów, projekt jedynie opisuje te kwestie. Także w sytuacji, gdy pytania w części a) nie przewidują pewnych sytuacji.

Załącznik 4. Formularz „Informacja o sposobie realizacji polityk /celów horyzontalnych w ramach projektu”

3. Równość szans

a) czy w ramach projektu (w całym lub w jego części) wyodrębniono nakłady przeznaczone wyłącznie dla określonej grupy docelowej, bądź określono liczbę beneficjentów tych nakładów (kobiety, niepełnosprawni, zagrożeni patologiami, imigranci, mieszkańcy obszarów wiejskich¹ lub inne grupy)?

	Odpowiedź	Jednostki
Nie planuje się wydatkowania <i>Jeśli zaznaczono krzyżykiem pole w wierszu powyżej, beneficjent nie wypełnia dalszej części punktu 3. formularza.</i>	☐	<i>zaznaczyć krzyżykiem</i>
Tak, wynika to z projektu, lecz nie określa on wielkości planowanych nakładów <i>Jeśli zaznaczono krzyżykiem pole w wierszu powyżej, beneficjent wypełnia jedynie część opisową (punkt b). W takiej sytuacji dane będą uzupełniane w trakcie realizacji projektu, poprzez udzielanie odpowiedzi Instytucji Zarządzającej, bądź po zakończeniu jego realizacji.</i>	☐	<i>zaznaczyć krzyżykiem</i>
Tak, w projekcie planowane są następujące nakłady: <i>Wypełnić tylko w przypadku, gdy projekt zakłada określone kwoty</i>	☐	<i>zaznaczyć krzyżykiem</i>
	Wartość	
<i>Dla grup ryzyka łącznie (gdy projekt nie dzieli tych grup na kategorie)</i>	____	
<i>Dla kobiet</i>	____	
<i>Dla niepełnosprawnych</i>	____	
<i>Dla innych grup zagrożonych wykluczeniem</i>		PLN
	____	
	____	
<i>Dla mieszkańców obszarów wiejskich</i>	____	
Tak, projekt określa liczbę osób grupy/grup ryzyka, korzystających z jego wyodrębnionej części lub całości projektu przeznaczonej dla: <i>Wypełnić tylko w przypadku, gdy projekt zakłada określone efekty</i>	☐	<i>zaznaczyć krzyżykiem</i>
	Liczba	Jednostki
<i>Grup ryzyka łącznie (gdy projekt nie dzieli tych grup na kategorie)</i>	____	
<i>Kobiety</i>	____	
<i>Niepełnosprawni</i>	____	
<i>Inne grupy zagrożone wykluczeniem</i>		osoby
	____	
	____	
<i>Mieszkańcy obszarów wiejskich</i>	____	
<i>W przypadku braku miejsca w formularzu dane podać w części opisowej – b)</i>		

Uwaga: Projekt może zakładać określone kwoty, bez określania wielkości efektów, i odwrotnie – efekty, bez precyzowania odpowiadających im kwot. Może określać kwoty i efekty łącznie, bez rozbicia na kategorie.

b) dodatkowe informacje beneficjenta

Opisać w przypadku, gdy w projekcie zakłada się, iż pewne elementy projektu służyć będą określonym grupom zagrożonym wykluczeniem, lecz na tym etapie nie są określone ani kwoty, ani rozmiary efektów, projekt jedynie opisuje te kwestie. Także wtedy, gdy część a) nie wyczerpuje wszystkich sytuacji, planowanych przez beneficjenta.

¹ Mieszkańcy wsi oraz mieszkańcy miast o liczbie ludności do 5 tys. mieszkańców

Załącznik 4. Formularz „Informacja o sposobie realizacji polityk /celów horyzontalnych w ramach projektu”

Imię i nazwisko osoby wypełniającej formularz:

.....

(Data)

.....

Podpis i pieczęć